

‘Ολοι οἱ ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ τῶν « Παναθηναίων » λαμβάνουν δωρὸν τὰ « Μυθιστορήματα καὶ Διηγήματα » — ἐκδοσίς « Παναθηναίων » — τόμον περιέχοντα τὴν « Βάρεγκαν ’Ολέσσοβα » μυθιστόρημα Μαξίμ Γόρκυ μετάφρ. Γρ. Ξενοπούλου καὶ 10-15 ξένα διηγήματα, κατὰ μετάφρασιν διαφόρων συνεργατῶν μας.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Κεφάλαιον ἐταιρικὸν 10.000.000. — Ἀποθεματικὸν 4.700.000.

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ἐν Πειραιεῖ, Πάτραις, Βόλῳ, Σύρῳ, Καλάμαις, Ἀλεξανδρείᾳ, Χανίοις καὶ Ἡρακλείῳ Κρήτης.

Προεξοφλήσεις, εἰσπράξεις γραμματίων, προκαταβολαὶ ἐπὶ χρεωγράφων καὶ ἐμπορευμάτων Τρεχ/νοι λ/σμοὶ ἡγγυημένοι, Φύλαξις χρεωγράφων, Ἑνοικίας χρηματοκιβωτίων εἰς ἰδιώτας.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ εἰς χρυσὸν ἢ τραπεζογραμμάτια:

3% εἰς πρώτην ζήτησιν. — 3½% ἀπόδοσις μετὰ 6 μῆνας. — 4% μετὰ ἓν ἔτος. — 5% μετὰ δύο ἔτη καὶ ἐπέκεινα.

TAMIEYTHPION λειτουργοῦν καθ' ἑκάστην, πρὸς 4%.

N. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΕΜΠΟΡΟΠΡΑΠΤΗΣ

30 — Ὁδὸς Σταδίου — 30

ΑΓΓΛΙΚΑ ΥΦΑΣΜΑΤΑ Α. ΓΚΑΝΙΕΡ & ΣΑΣ

Εἰδικὸς κόπτης δι' ἐνδυμασίας Κυριῶν.

N. CONSTANTINIDES

MARCHAND-TAILLEUR

30 — Rue de Stade — 30

ETOFFES ANGLAISES A. GAGNIÈRE & Co

Costumes-tailleur pour Dames.

ESTD. 1848.

THE GRESHAM LIFE SURANCE SOCIETY LIMITED

ΑΓΓΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΖΩΗΣ ΓΚΡΕΣΑΜ

ΕΔΡΑ: ST MILDRED'S HOUSE POULTRY, LONDON

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝῳ Τῷ 1848

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΔΙΑ Β. ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΟΣ

Ἑνεργητικὸν	Λίρ. Ἀγγλ.	8,688,242.14	Δραχ.	347,529,683
Ἑτήσιον εἰσόδημα	»	1,332,130.05	»	53,285,201
Πληρωθέντα ποσά	»	19,549,056.00	»	781,962,240

ΣΥΝΑΨΙΣ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ ΕΙΣ ΔΡΑΧΜΑΣ

ΤΑ ΑΣΦΑΛΙΣΤΗΡΙΑ ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ

‘Ὡστε ὁ ἀσφαλιζόμενος νὰ εἴναι ἐν γνώσει τῶν ὄρων ὑφ' οὗς ἀσφαλίζεται.

Συμμετοχὴ τῶν ἀσφαλιζομένων κατὰ 90% εἰς τὰ κέρδη.

Ἀσφάλεια ἰσόβιοι, μικταί, προικοδοτήσεις κτλ.

Ὑποκατάστημα διὰ τὴν Ἑλλάδα ἐν Ἀθήναις ὁδὸς Κοραῆ 5.

Διευθυντὴς

Β. Α. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Νομικὸς Σύμβουλος

Δ. ΡΑΛΛΗΣ βουλευτὴς κλπ.

Τραπεζίτης τῆς Ἑταιρίας ἐν Ἑλλάδι: **Η ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ**

ΛΕΞΙΚΑ

ΑΠΑΝΤΑ ΕΠΙ ΑΡΙΣΤΟΥ ΧΑΡΤΟΥ ΤΥΠΩΜΕΝΑ

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛ. ΓΛΩΣΣΗΣ ὑπὸ Α. Α. Σακελλαρίου Τόμοι 3	σελ. 4400	δρ. 48
ΛΑΤΙΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ε. Δ. Τσακαλώτου	» 780	» 10
ΕΛΛΗΝΟΛΑΤΙΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ε. Δ. Τσακαλώτου	» 872	» 12
ΟΜΗΡΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Δ. Ι. Ὀλυμπίου	» 360	» 6
ΓΑΛΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου	» 1087	» 11
ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου	» 1100	» 11
ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ι. Περγάνου	» 1087	» 11
ΕΛΛΗΝΟΑΓΓΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ι. Περγάνου	» 1000	» 11
ΓΕΡΜΑΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Α. Ν. Γιάνναρη	» 1146	» 10
ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ρ. Ρουσοπούλου	» 1080	» 10

Εὐρίσκονται ἐν τοῖς κυριωτέροις βιβλιοπωλείοις καὶ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ
Π. Δ. Σακελλαρίου, ὁδὸς Λυκούργου 8.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΟΛΩΝ & Σ^Α

ΟΙΝΟΙ, ΗΛΥΠΟΤΑ, ΚΟΝΙΑΚ, ΒΕΡΜΟΥΘ
κτλ.

Ἀνώτατα βραβεῖα καὶ διπλώματα τι-
μῆς εἰς τὰς διαφόρους Ἐκθέσεις οἱ
μόνοι δὲ εἰς τὴν τελευταίαν Ἐκθεσιν
τοῦ 1900 τῶν Παρισίων λαβόντες δύο
Μεγάλα Βραβεῖα (Grand prix).

ΤΑ ΠΑΠΟΥΤΣΙΑ ΣΤΟ ΧΕΡΙ

Ὑπουργοὶ καὶ τμηματάρχαι καὶ πάντες οἱ
τοῦ δημοσίου καὶ ἐταιριῶν καὶ ἰδιωτῶν ὑπάλ-
ληλοι, μὴ φοβῆσθε, δὲν πρόκειται νὰ πάρετε
τὰ παπούτσια στὸ χέρι ἀπὸ τοὺς προϊσταμέ-
νους σας. Ἀλλὰ πρόκειται περὶ τῶν ὑποδημά-
των τοῦ κ. **Σκαρδιάκου** τῶν ὁποίων ἡ τελειό-
της ὑπὸ ἔποψιν κομψότητος καὶ ἐργασίας καὶ
στερεότητος εἶνε τοιαύτη, ὥστε οἱ φίλόκαλοι πε-
λάται του, λυπούμενοι νὰ ποδοπατήσουν ἀρι-
στοτεχνήματα τῆς τέχνης, τὰ κρατοῦν ἐπὶ πολὺ
εἰς τὰς χεῖράς των θαυμάζοντες αὐτά. Νομίζετε,
ὅτι εἶναι ὑπερβολή; Περάστε ἀπὸ τὸ ὑποδημα-
τοποιεῖον του καὶ θὰ βεβαιωθῇτε.

Εὐρίσκεται εἰς τὴν ὁδὸν *Προαστείου* ἀρ. 10

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΞΑΓΩΓΗ 1000 ΟΚΑΔΩΝ

ΚΟΛΩΝΙΑ

ΜΑΤΘΑΙΟΥ Φ. ΓΕΩΡΓΑΝΤΑ

Βραβεῖα Παγκοσμίου Ἐκθέσεως Παρισίων
καὶ Δ' Ὀλυμπιακῆς Ἀθηνῶν. Ἡ καλλιτέρα,
πλέον ἀρωματικὴ καὶ ἡ μᾶλλον κατάλληλος διὰ
λουτρά, ἐντριβὰς κ.λ.π.

ΠΩΛΕΙΤΑΙ χύμα καὶ εἰς φιαλίδια ἀντὶ
δραχ. 4 τὴν ὁκάν.

Λιανικῶς καὶ χονδρικῶς.

Ἐν Ἀθήναις, εἰς τὸ Κουρεῖον
ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΡΓΑΛΟΥΡΗ ὁδὸς Σταδίου 8.

Ἐν Πειραιεῖ, παρὰ τῷ κατασκευαστῇ
ΜΑΤΘΑΙΩ Φ. ΓΕΩΡΓΑΝΤΑ ὁδὸς Φίλωνος 86

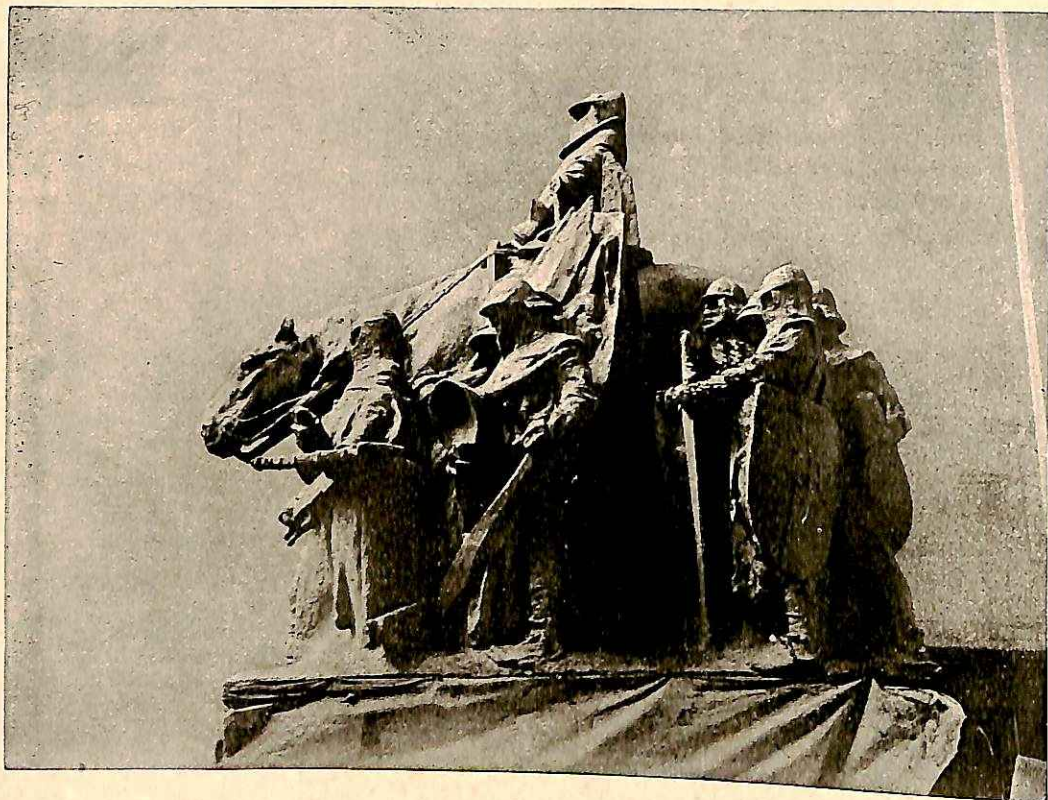
Τὸ ἀρχαιότερον ἐργοστάσιον Κολωνίας
Ἰδρυθὲν τῇ 1884

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ

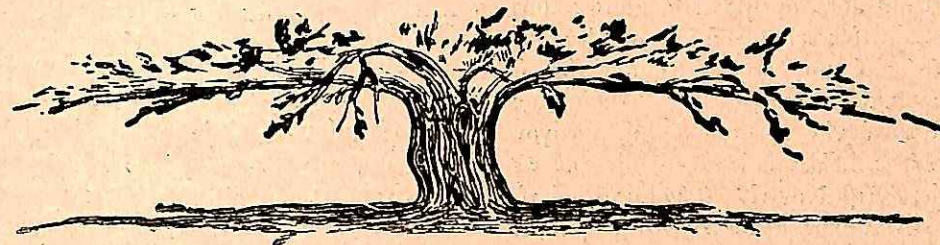
Ὁδὸς Ἑρμοῦ Ἀθῆναι

Πλούτος γραφικῆς ὑ-
λης. — Ἐντυπα καὶ ἐπι-
σκεπτήρια καλλιτεχνικά. —
Ἐργοστάσιον φακέλων τέ-
λειον. — Χάρτης τυπογρα-
φικὸς λευκὸς καὶ ἐξωφύλ-
λων παντὸς εἴδους καὶ
ποιότητος.
Εὐθηνία, ταχύτης, ἀκρίβεια.

ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΣΤΕΝ - ΣΤΥΡΕ
ΕΡΓΟΝ ΚΑΡΑ ΜΙΛΛΕ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Ε'
31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1904

Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΩΝ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ»

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Η Διαθήκη τοῦ Ἰωάννου Δομπόλη πρὸς Ἱδρυσιν τοῦ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου, τὴν ὁποίαν ἐδημοσιεύσαμεν ὁλόκληρον εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος τῶν «Παναθηναίων», προκαλεῖ τὴν προσοχὴν ὄλων. Ἡ ὑπαρξὶς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου γεννᾷ φυσικὰ τὴν ἐρώτησιν ἂν ὑπάρχῃ ἀνάγκη καὶ δευτέρου τοιούτου ἐν Ἑλλάδι. Ἐσκέφθημεν λοιπὸν νὰ ζητήσωμεν τὰς γνώμας ἐκείνων, τοὺς ὁποίους θεωροῦμεν ἀρμοδιωτέρους εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος καὶ ἀπηυθύνσαμεν πρὸς αὐτοὺς τὰς ἐπομένους ἐρωτήσεις :

Τί εἶδους πανεπιστήμιον πρέπει νὰ ἰδρυθῇ διὰ τοῦ κληροδοτήματος Δομπόλη; Ἐχομεν ἀνάγκην δευτέρου πανεπιστημίου ὁμοίου πρὸς τὸ ὑπάρχον, ἢ ἄλλου ἄλλης φύσεως ἀνωτάτου ἐκπαιδευτηρίου καὶ ὁποίου; Καὶ εἰς ποίαν πόλιν, εἰς τὰς Ἀθήνας ἢ ἄλλου;

Τὰς γνώμας δημοσιεύομεν κατὰ σειρὰν χρονολογικὴν, εὐχαριστοῦντες ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐσπευσαν νὰ διαφωτίσουν οὕτω ζήτημα ἐθνικώτατον. Εἰς τὸ προσεχὲς τεῦχος θὰ δημοσιευθοῦν αἱ λοιπαί.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ

Καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους εἰς τὸ Ἐθν. Πανεπιστήμιον.

Τὸ ζήτημα τῆς κατὰ τὴν διαθήκην Δομπόλη συστάσεως Πανεπιστημίου Ἑλληνικοῦ μοὶ φαίνεται δύσκολον. Πλὴν τῶν δυσχερειῶν τῶν μελλουσῶν νὰ προκύψωσι πάντως ἐκ τῆς ἐν τῇ ἐκτελέσει κυβερνητικῆς Ἑλληνορωσικῆς συναρχίας, ὧν ἡ ἄρσις ἀφίεται εἰς τὴν ἐπιτηδειότητα τῶν ἐνεργειῶν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ὑπάρχει καὶ ἡ μεγάλη δυσχέρεια περὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ τόπου, ἐν ᾧ μέλλει νὰ ἰδρυθῇ τὸ νέον Πανεπιστήμιον. Ἐν τῇ Διαθήκῃ λέγεται ρητῶς ὅτι τοῦτο πρέπει νὰ ἰδρυθῇ ἐν Ἀθήναις ἢ ἐν ἄλλῃ πόλει μελλούσῃ νὰ κατασταθῇ τῷ 1906 πρω-

τεύουσα τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Ἐπειδὴ δὲ αἱ Ἀθῆναι διατελοῦσι ἔτι πρωτεύουσα τοῦ κράτους, οὐδεμία δὲ πόλις τοῦ κόσμου ἔχει δύο πανεπιστήμια, τίθεται τὸ ζήτημα ἂν ἄλλη τις πόλις τοῦ βασιλείου δύναται νὰ λάβῃ τὴν τιμὴν ταύτην ἢ ἂν ἐν Ἀθήναις αὐταῖς πρέπη νὰ ἰδρυθῇ ἀνωτέρα τις σχολὴ ἢ ἐκπαιδευτήριον ἔχον διοργανώσιν καὶ σκοπὸν διάφορον τοῦ νῦν Πανεπιστημίου. Ὡς πρὸς τὴν πρώτην ἐρώτησιν, νομίζω ὅτι ἡ ἐκλογὴ οἰασδήποτε πόλεως δευτερευούσης τοῦ Κράτους (Κερκύρας ἢ Πατρῶν ἢ Τριπόλεως ἢ Λαρίσης) οὐ μόνον ἀντιβαίνει πρὸς τὸ γράμμα τῆς Διαθήκης, ἀλλὰ τὸ γε νῦν καὶ περιττὴ ἀποβαίνει ἢ δὲ ἐν Ἀθήναις Ἱδρυσις νέου ἀνωτέρου ἐκπαιδευτηρίου,

πρακτικώτερον ἔχοντος προορισμόν, ὡς ἐξήτησαν τινὲς ἐφημερίδες, ἀντιβαίνει ὡσαύτως πρὸς τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου. Ὡς πρὸς τοῦτο ἐπιτρέψατέ μοι νὰ παρατηρήσω ὅτι ἡ διοργάνωσις καὶ λειτουργία τῆς Ἀκαδημίας δὲν θὰ ἦτο κατὰ τὴν εὐκαιρίαν ταύτην ἔργον ἀνάξιον μελέτης. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀντιβαῖνον εἰς τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Διαθήκης ἀφοῦ ἐν ταύτῃ γίνεται λόγος περὶ καταστήματος καθαρῶς εκπαιδευτικοῦ καὶ δὴ καὶ περὶ *ἐκπαιδεύσεως νέων*. Ἀλλως τε ἡ Ἀκαδημία ὠνομάσθη ἤδη ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ κτίτορος τοῦ καταστήματος *Συναία* καὶ δὲν δύναται νὰ ᾔηται ἐν ταύτῃ καὶ Δομπόλειος. Κατ' ἐμὲ ἡ μόνη λύσις τοῦ ζητήματος τὸ γε νῦν ἔχον εἶναι ἡ ἀναβολὴ αὐτοῦ μέχρι τῆς λήξεως τῆς παρουσίας ἀνατολικῆς κρίσεως καὶ μέχρι τῆς ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ κράτους περιλήψεως τῶν Ἰωαννίνων ἢ τῆς Θεσσαλονίκης (περὶ οἵασδήποτε πόλεως Κρητικῆς δὲν ποιῶμαι λόγον, διότι πᾶσαι αὗται κεῖνται ἐγγὺς τῶν Ἀθηνῶν), αἵτινες καὶ ἂν δὲν κατασταθῶσι πρωτεύουσαι, ἀποτελοῦσιν οὐχ ἥτιον ἐπικαίρα σημεῖα τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατάλληλα νὰ κατασταθῶσι νέα κέντρα Πανεπιστημίου ἐν τῷ Ἑλληνισμῷ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΛΛΙΚΟΥΝΗΣ

*Καθηγητὴς τῆς φαρμακολογίας καὶ διευθυντὴς τοῦ φαρμακο-
λογικοῦ ἐργαστηρίου.*

Ἀπαντῶ εὐχαρίστως εἰς τὴν εὐγενῆ ἐπιστολήν σας δι' ἧς μ' ἐρωτᾶτε περὶ τοῦ νέου Πανεπιστημίου τοῦ Δομπόλη.

Δὲν ἔχω γνῶσιν τῶν λεπτομερειῶν τῆς Διαθήκης ταύτης.

Φρονῶ πάντως ὅτι πρέπει διὰ παντὸς τρόπον νὰ προληφθῇ μία τοιαύτη ἀπερισκεψία.

Τὸ ὑπάρχον Πανεπιστήμιόν μας ἀρκεῖ καὶ ὑπεραρκεῖ διὰ τὸν Ἑλληνισμόν. Ἐχει ὅμως μυριοποικίλους καὶ ἀπαραιτήτους ἀνάγκας βελτιώσεως καὶ τελειοποιήσεως.

Ἰδοὺ λοιπὸν μία πολὺτιμος χρησιμοποίησις τῶν χρημάτων τοῦ Δομπόλη: Τουτέστι ἂς γίνῃ Καποδιστρίον Πανεπιστήμιον, ὅπερ νὰ ἦνε συμπλήρωμα τοῦ ὑπάρχοντος· μία παραφύας τρόπον τινὰ τοῦτου.

Ἰδρυσίς νέου Πανεπιστημίου θὰ ἦτο οὐ μόνον ἀνωφελὲς ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβὴς, θὰ προσέθετε δὲ ἐν ἐπὶ πλέον κίτριον εἰς τὰ τόσα ἄλλα κενὰ καὶ ἄσκοπα ὧν βρίθει ὁ τόπος μας.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Γ. ΣΚΟΥΦΟΣ

Ἐπιμελητὴς τοῦ Παλαιοντολογικοῦ καὶ Γεωλογικοῦ Μουσείου.

Δὲν γνωρίζω ἐὰν ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως εἶνε δυνατὴ ἡ ἵδρυσις ἐν Ἀθήναις Καποδιστρίου Πανεπιστημίου: ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι ἡ ἵδρυσις δευτέρου τοιούτου ἐν τῇ αὐτῇ πόλει θὰ ἐπιφέρῃ τὴν χαλάρωσιν καὶ τῶν δύο, καὶ τότε ἀντὶ καλοῦ θὰ ἔχωμεν μέγα κακόν. Ἡ συμπλήρωσις ὅμως τοῦ νῦν ὑπάρχοντος διὰ τῆς ἐνισχύσεως ἰδίως τῆς ἱατρικῆς καὶ τῆς τῶν μαθηματικῶν καὶ φυσικῶν ἐπιστημῶν σχολῆς, θέλει καταστήσει τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον οὐ μόνον αὐτόχρομα φάρον τῆς Ἀνατολῆς ἀλλὰ καὶ ἐφάμιλλον τῶν τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης. Τὴν ἐνίσχυσιν ταύτην τῶν σχολῶν ἐννοῶ διὰ τῆς προσθήκης νέων ἐδρῶν, πολλῶν ἐπιμελητῶν, διδασκτρῶν βοηθῶν καὶ φοιτητῶν ὑποβοηθῶν, διὰ παροχῆς μεγάλων καὶ ἱκανῶν πιστώσεων πρὸς ἀγορὰν ὀργάνων, ἐργαλείων, ὕλικου, καταρτισμὸν διαφόρων συλλογῶν, ἀνέγερσιν διαφόρων ἐιδικῶν ἐργαστηρίων καὶ μισθοῦ ἱκανοῦ ὥστε τὸ προσωπικὸν νὰ περιορίζηται ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ καθαρῶς ἐπιστημονικὸν αὐτοῦ ἔργον καὶ τέλος διὰ παροχῆς διπλωμάτων, ἐκτὸς τῶν νῦν γενικῶν, καὶ εἰδικῶν διὰ τοὺς εἰς εἰδικὰς ἐπιστήμας θέλοντας νὰ ἐπιδοθῶσι.

Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἡ ἵδρυσις δευτέρου Πανεπιστημίου ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν, π. χ. ἐν Κερκύρᾳ, δὲν θὰ ἀποδίδῃ βεβαίως τοὺς καρπούς, ὡς τὸ ὑφ' ἡμῶν ὑποδεικνύμενον, ἀλλὰ πάντως, λόγῳ τῆς ἀμίλλης μεταξὺ τῶν δύο ἀνωτάτων ἐκπαιδευτηρίων, οὐσιαστικῶς θὰ βελτιώσῃ ἐν ἀμφοτέροις τὴν σπουδὴν. Ἡ δύνατό τις ἴσως νὰ ἐρωτήσῃ, ἡ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἵδρυσις καὶ δευτέρου Πανεπιστημίου δὲν θὰ προκαλέσῃ τὴν ἀμίλλαν; Βεβαίως. Ἀλλ' ἡ ἐκ τῆς συνυπάρξεως τῶν δύο Πανεπιστημίων προελευσόμενη ζημία θὰ ἐξουδετερωθῇ πάντως τὸ ἐκ τῆς ἀμίλλης καλόν, καθ' ὅσον λ. χ. αἱ συμπληρώσεις τῶν ἐκάστοτε κενῶν ἐδρῶν καὶ τῶν παρομοίων, ὡς ἐκ τῆς τυχόν ὑπάρξεως ἐν τῷ ἑτέρῳ Πανεπιστημίῳ, θέλει ἀναβάλλεσθαι εἰς τὰς Ἑλληνικὰς Καλένδας, καὶ τότε δὲν θὰ εὐρίσκηται οὐδέτερον ἐν τῇ θέσει του.

Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ὑπαρξίς δύο Πανεπιστημίων, λαμβανομένων μάλιστα ὑπ' ὄψει καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς, ἔσεται φυτοζωϊκὴ.

Συνεπῶς συνιστῶμεν ἡ τὴν ἐνίσχυσιν, ὡς ἀνωτέρω, τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου, ὅπερ καὶ τὸ ἄριστον, ἢ τὴν ἵδρυσιν δευτέρου ἐν Κερκύρᾳ.

ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΤΣΑΡΑΣ

Καθηγητὴς τῆς γενεολογίας καὶ τῶν φρενητιδῶν νόσων εἰς τὸ Ἑθν. Πανεπιστήμιον.

Κατ' ἐμὴν γνώμην δύο τινὰ δύναται νὰ ἐπιτελεσθῶσι συμφώνως πρὸς τὴν διαθήκην τοῦ ἀειμνήστου ὁμογενοῦς Δομπόλη περὶ ἱδρύσεως τοῦ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου· ἢ νὰ ἀνεγερθῇ *Πανεπιστήμιον ἀνωτέρων σπουδῶν* κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Collège de France (ἐν Παρισίοις) ἢ, ὅπερ καὶ πολὺ προτιμότερον, νὰ συγχωνευθῇ πρὸς τὸ ὑπάρχον τοιοῦτον καθ' οἷον δῆποτε τρόπον ἢ ὀνομαζομένου τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου «Ἑθνικοῦ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου», ἢ τοῦ νέου Πανεπιστημίου καλουμένου «Πανεπιστημίου τῶν Φυσικῶν καὶ Ἱατρικῶν Ἐπιστημῶν» καὶ λειτουργοῦντος ὑπὸ τὴν αὐτὴν Διοίκησιν. Οὕτω δὲ θέλει καταστή δυνατὴ ἡ ἀνέγερσις, τοῦτο μὲν ἰνστιτούτον διὰ πάντας τοὺς κλάδους τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, τοῦτο δὲ πάντων τῶν ἐργαστηρίων τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς, Ἀνατομείου, Φυσιολογείου καὶ Κλινικῶν.

Οἱ δὲ τόκοι τῶν χρημάτων, ἅτινα ὁ διαθέτης προορίζει ὡς ἀποθεματικὸν κεφάλαιον, οἱ τόκοι τῶν ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν οἰκοπέδων τοῦ Πανεπιστημίου χρημάτων, καὶ τὸ ἐτήσιον ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου εἰς τὰ διάφορα ἐργαστήρια καὶ τὰς Κλινικὰς χορηγούμενον ποσὸν θέλουσι διατεθῇ πρὸς συντήρησιν αὐτῶν.

Ὑπὸ τοιούτους ὅρους αἱ φυσικαὶ καὶ ἱατρικαὶ ἐπιστήμαι θέλουσιν ἀνέλθῃ εἰς τὴν προσήκουσαν αὐταῖς περιωπὴν, τὸ δὲ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον θέλει καταταχθῇ μεταξὺ τῶν πρώτης τάξεως Πανεπιστημίων καὶ θέλει πληρέστερον ἐπιτελέσει τὸν ἐπιστημονικὸν καὶ ἐθνικὸν αὐτοῦ προορισμόν.

Ι. ΣΒΟΡΩΝΟΣ

Διευθυντὴς τοῦ Ἑθνικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου.

Ἀπαντῶν εἰς τὸ ἐρώτημα ὑμῶν παρατηρῶ ὅτι συμφώνως τῇ διαθήκῃ τοῦ ἀοιδίμου Δομπόλη, τὸ Πανεπιστήμιον αὐτοῦ δέον νὰ ἀνιδρυθῇ «ἐν Ἀθήναις ἢ ἐν οἰαδήποτε ἄλλῃ πόλει, ἥτις ἔσται πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος τῷ 1906». Ἐπειδὴ δὲ οὐδ' ἄλλη τις, οὐδ' ἡ οἰαδήποτε ἐκείνη Πόλις, ἦν προφανῶς ὠνειρεύετο, ὡς πάντες οἱ ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἰδέας ἐμπνεόμενοι σύγχρονοι αὐτῷ ἄνδρες τῆς ρωμαλέας ἐκείνης ἐποχῆς, κατεκτήθη ὑπὸ τῆς γενεᾶς μας, ἀναγκαίως τὸ νέον Πανεπιστήμιον δέον νὰ ἱδρυθῇ ἐν Ἀθήναις.

Δύο ὅμως Πανεπιστημίων ὄντων περιττὸν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, τοῦ δὲ ὑπάρχοντος δεομένου, κατὰ τὴν πάγκοινον ὁμολογίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ, νέας ἐκ βάσεως ἀναδιοργανώσεως, αὐτόχρομα ἐκ *θεμελίων ἀνιδρύσεως*, νομίζω ὅτι τὸ μόνον ὀρθὸν καὶ συμφωνὸν πρὸς τε τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῆς διαθήκης τοῦ ἀοιδίου ἀνδρὸς θὰ ἦτο νὰ διατεθῶσι τὰ χρήματά τοῦ κληροδοτήματος ὑπὲρ τῆς ἐκ βάσεων νέας ἀνιδρύσεως τοῦ ὑπάρχοντος Πανεπιστημίου. Ριζικὸς ἀνακαινισμὸς καὶ πολλαπλασιασμὸς τοῦ προσωπικοῦ τῶν καθηγητῶν, ἐπιστημονικὴ καὶ ὕλική ἀνύψωσις τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν καὶ περιορισμὸς εἰς μόνον τὰ καθήκοντα τοῦ καθηγητοῦ, μέγας πλουτισμὸς τῶν ἐργαστηρίων, φροντιστηρίων, βιβλιοθηκῶν καὶ λοιπῶν ἐξαρτημάτων αὐτοῦ, φροντίς ἴση διὰ τε τὰς θεωρητικὰς καὶ θετικὰς ἐπιστήμας, καὶ ἐν μιᾷ λέξει ἀνύψωσις τοῦ ὑπάρχοντος εἰς περιωπὴν ἀληθοῦς πρώτης τάξεως Πανεπιστημίου τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης, νομίζω ὅτι θὰ ἦτο τὸ μόνον ἐντελὲς συμφωνὸν πρὸς τὰς προθέσεις καὶ τὰ ὄνειρα τοῦ ἀοιδίου ἐκείνου ἀνδρὸς καὶ τοῦ μεγάλου Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος ὅστις τῷ ἐνέπνευσε τὴν ἰδέαν τοῦ κληροδοτήματος.

Εἰς ἄλλα πρώτης δυνάμεως ὑψικάρηνος φάρος, ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ πάγου τῆς Ἀθηνᾶς, εἶναι προτιμότερος, νομίζω, καὶ ἐπαρκέστερος δύο τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ ὕψους τοῦ νῦν ὑπάρχοντος, οὗ τὸ φῶς δεῖται τῆς ἀμέσου ἐπικουρίας, ἐπὶ τετραετίαν τουλάχιστον, τῶν ξένων πανεπιστημίων, ἢν δέον νὰ καταστήσῃ *περιττὴν* τὸ νέον ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον.

Κ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Καθηγητὴς τῆς γεωλογίας καὶ ὀρυκτολογίας εἰς τὸ Ἑθνικὸν Πανεπιστήμιον καὶ διευθυντὴς τοῦ Σχολείου τῶν Βιομηχανικῶν Τεχνῶν εἰς τὸ Μετσόβειον Πολυτεχνεῖον.

Τυχάνων καθηγητὴς ἐν τῇ φυσικομαθηματικῇ σχολῇ τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ συγχρόνως διευθυντὴς καὶ καθηγητὴς τοῦ Σχολείου τῶν Βιομηχανικῶν Τεχνῶν, δρώτωμαι τῆς εὐκαιρίας ν' ἀπαντήσω εἰς τὰ ἐρωτήματα ὑμῶν περὶ ἐκτελέσεως τῆς διαθήκης τοῦ ἀειμνήστου Δομπόλη, οὕτινος τὸ κληροδοτήμα κατ' ἀσφαλεῖς πληροφορίας, ἀνέρχεται νῦν εἰς 10,000,000 καὶ πλέον δραχμῶν.

Ἐρωτᾶτε:

«Τι εἶδους πανεπιστήμιον πρέπει νὰ ἱδρυθῇ διὰ τοῦ κληροδοτήματος Δομπόλη; Ἐχομεν ἀνάγκην δευτέρου πανεπιστημίου ὁμοίου πρὸς

τὸ ὑπάρχον, ἢ ἄλλον ἄλλης φύσεως ἀνωτάτου ἐκπαιδευτηρίου, καὶ ὁποῖον; Καὶ εἰς ποῖαν πόλιν, εἰς τὰς Ἀθήνας ἢ ἄλλου;»

Ἄν πρέπει νὰ ἰδρυθῇ καὶ δεύτερον πανεπιστήμιον, ὅμοιον πρὸς τὸ Ἑθνικόν εἶνε, φρονῶ, περιττὸν ἐπὶ πολὺ νὰ ἐνδιατρίψω. Ἡ πληθώρα τῶν νομικῶν, ἱατρικῶν καὶ διδασκάλων, ἦν διὰ στατιστικῶν πληροφοριῶν κατέδειξε ἐν τῇ πρυτανικῇ μου λογοδοσίᾳ, πείθει πάντα περὶ τῆς προόδου τοῦ ἔθνους κηδόμενον, ὅτι καιρὸς εἶνε πλέον τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα νὰ ἐπιδοθῇ καὶ εἰς ἄλλας ἐπιστήμας, ἐπίσης ὑψηλὰς καὶ ἐθνωφελεῖς ὑπὸ ἔποψιν μορφώσεως καὶ εὐημερίας τοῦ λαοῦ. Αἱ ἐπιστήμαι δ' αὗται δυστυχῶς διατελοῦσιν εἰσέτι ἄγνωστοι κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν Ἑλλάδι, οἷτινες νομιζόμεν. ὅτι ἐπιστήμαι εἶνε μόνον ἐκεῖναι, αἵτινες διδάσκονται ἐν τοῖς ὑπὸ μεσαιωνικὸν τύπον πανεπιστημίοις, συνισταμένοις ἐκ 4 ἢ τὸ πολὺ 5 σχολῶν.

Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουσι καὶ νεώτατα πανεπιστήμια ὑπὸ τῆς σοφῆς Γερμανίας ἀπὸ τοῦ 1882 ἰδρυθέντα, αἵτινα δὲν φέρουσι τὸ λατινικὸν ὄνομα *Universitates*, ἀλλὰ τὸ γερμανικὸν *Hochschule* δηλαδὴ πανεπιστήμια. Ταῦτα δὲ πρὸς διάκρισιν τῶν μεσαιωνικῶν πανεπιστημίων φέρουσι καὶ τὸ ἐπίθετον *technische, τεχνικά*, ὅπερ εἰς τὰ ὅτα ἡμῶν κακῶς ἡγεῖ, οἷτινες νομιζόμεν, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἀπαιδεύονται νέοι ἐγκυκλοπαιδικῶς διδάσκονται βαναύσους τέχνας. Ἄλλ' ἀπατάμεθα, διότι τεχνικαὶ ἐπιστήμαι εἶνε ἐκεῖναι, αἵτινες ἐρευνῶσι τὴν ὕλην καὶ τὰς διεπούσας αὐτὴν δυνάμεις καὶ χρησιμοποιοῦσι ταύτας ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος.

Τὰ ἀνώτερα δὲ ταῦτα ἐκπαιδευτήρια μέχρι τοῦ 1880-82 ἐκαλοῦντο ἐν Γερμανίᾳ *πολυτεχνεῖα*, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης μετωνομάσθησαν *τεχνικά πανεπιστήμια*, κατέστησαν ἰσότιμα πρὸς τὰ *humanistischen Universitäten*, οἷον εἶνε καὶ τὸ ἡμέτερον Ἑθνικόν, ἔχουσι πρυτάνεις, συγκλήτους, κοσμήτορας καὶ σχολὰς (*Abtheilungen*) καὶ παρέχουσι διδακτορικά διπλώματα (*Doktor-Ingenieur*).

Ἴδου δὲ καὶ πῶς καθορίζει ὁ γερμανικὸς νόμος τὸν σκοπὸν τῶν τεχνικῶν πανεπιστημίων.

§ 1. Τὸ τεχνικὸν πανεπιστήμιον σκοπὸν ἔχει νὰ παρέχῃ τὴν ἀνωτέραν παιδείαν διὰ τὰ τεχνικά ἐπαγγέλματα ἐν τῇ πολιτείᾳ, τοῖς δήμοις καὶ τῇ βιομηχανίᾳ, πρὸς δὲ νὰ καλλιεργῇ τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας (*Künste*), αἵτινες ἀνήκουσιν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς τεχνικῆς παιδείας.

§ 2. Ἐν τοῖς τεχνικοῖς πανεπιστημίοις ὑπάρχουσι 5 σχολαί, τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τῆς γεφυροδοποιῆς, τῆς μηχανουργίας μετὰ τῆς ναυπηγικῆς, τῆς χημείας καὶ μεταλλουργίας καὶ τῆς γενικῆς σχολῆς, ἐν ἣ κυρίως διδάσκονται φυσικαὶ καὶ μαθηματικαὶ ἐπιστήμαι.

Ἐν τισὶ ὅμως τῶν πανεπιστημίων τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι σχολαί. Οὕτω τὸ πανεπιστήμιον τῆς Καρlsruύης ἔχει καὶ σχολὰς τῆς ἠλεκτροτεχνικῆς καὶ τῆς δασονομίας, περιλαμβάνει δὲ καὶ τὴν φαρμακευτικὴν. Τὸ τεχνικὸν πανεπιστήμιον τοῦ Μονάχου ἔχει καὶ γεωπονικὸν τμήμα, καὶ τὸ τῆς Ζυρίχης (ἐν Ἑλβετίᾳ), ὅπερ διετήρησε τὸ ὄνομα *πολυτεχνεῖον*, ἔχει καὶ σχολὴν γεωπονίας καὶ δασονομίας.

Τοιούτου δὲ εἶδους πανεπιστήμια ἐν Γερμανίᾳ ἰδρύθησαν 9 ἐν ταῖς πόλεσι Ἀκνύσγρανου (Ἀάχεν), Βερολίνῳ, Βρουνσβίγκῃ, Δαρμστάδτῃ, Δρέσδτῃ, Ἀννοβέρῳ, Καρlsruύῃ, Μονάχῳ καὶ Στουτγάρτῃ. Οἱ ἐν αὐτοῖς σπουδάζοντες κατὰ τὸ 1890 ἦσαν ἐν ὅλῳ 3656 φοιτηταί, κατὰ δὲ τὸ 1902/3 ἀνῆλθον ἐν ὅλῳ εἰς φοιτητὰς καὶ ἀκροατὰς εἰς 16,546, ἐξ ὧν τοὺς πλείστους εἶχε τὸ τοῦ Βερολίνου (3904). Αἱ ἐτήσiai δὲ δαπάναι δι' ἕκαστον τούτων ἀνέρχονται εἰς 500,000-650,000 μαρκῶν (1 μάρκ. = 1,25 φρ.) περίπου.

Ἴδου καὶ τὰ ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τούτοις σπουδάζόμενα ἐπαγγέλματα. Μαθηματικοὶ καὶ φυσιογνώσται, οἰκονομικοὶ ὑπάλληλοι, (ταμίαι, ἔφοροι, τελῶναι), ταχυδρόμοι, τηλεγραφηταί, σιδηροδρομικοί, ἀρχιτέκτονες, γεφυροδοποιοί, μηχανολόγοι, ἐργοστασιάρχαι, ἠλεκτροτέχναι, μεταλλειολόγοι, μεταλλουργοί, χημειοτέχναι, ἠλεκτροχημικοί, φαρμακοποιοί, ἔμποροι, γεωπόνοι, δασολόγοι, γεωδαῖται. Διὰ νὰ ἐγγραφῶσι δὲ ὡς φοιτηταί, πρέπει νὰ φέρωσιν ἀπολυτήριον γυμνασίου ἢ πρακτικοῦ λυκείου, ἐπομένως πρέπει νὰ ᾔνητε τελείως μεμορφωμένοι ἐγκυκλοπαιδικῶς. Ἡ ἀνάπτυξις δὲ τῶν ἐπιστημονικῶν τούτων ἐπαγγελμάτων κατέστησε τὴν Γερμανίαν πρῶτην τῆς ὑψηλῆς χώρας ἐν τῇ καθόλου βιομηχανίᾳ, ἥς τὰ θαυμάσια προϊόντα καὶ μηχανήματα ἐξέπληξαν τοὺς ἐπισκεφθέντας τὰς παγκοσμίους ἐκθέσεις.

Τὰ ἐπαγγέλματα δὲ ταῦτα ἀπαιτοῦσι βαθείας ἐπιστημονικὰς γνώσεις. Ὁ ἀρχιτέκτων, ὁ γεφυροδοποιός, ὁ μηχανολόγος καὶ ἠλεκτροτέχνης, ὁ μεταλλειολόγος καὶ μεταλλουργὸς δὲν δύναται νὰ ἐμβαθύνωσιν εἰς τὰς μελέτας αὐτῶν, ἂν δὲν ᾔνητε γινώσκει ὁλοκλήρως τὴν σειρὰ τῶν ὑψηλῶν μαθηματικῶν (ὁλοκληρωτικοῦ καὶ διαφορικοῦ λογισμοῦ), τῆς φυσικῆς, τῆς χημείας,

τῆς ὁρυκτολογίας καὶ γεωλογίας. Οἱ χημειοτέχναι, οἱ γεωπόνοι καὶ οἱ δασολόγοι ἔχουσιν ὡς βίαιον τῶν ἐπιστημῶν αὐτῶν ὁλόκληρον τὴν σειρὰν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Τέλος οἱ μέλλοντες διάφοροι τοῦ κράτους ὑπάλληλοι ἐκπαιδεύονται ἄριστα καὶ προκόπτουσιν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, ἐνῷ οἱ ἡμέτεροι εἶνε ἄμοιροι φυσικῶν γνώσεων, γεωγραφίας, ἐμπορευματογνωσίας, λογιστικῆς, μαθηματικῶν γνώσεων κτλ.

Τοιούτου τεχνικοῦ πανεπιστημίου, φρονῶ, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην καὶ ὑπὸ τοιοῦτον τύπον πρέπει νὰ ἰδρυθῇ τὸ ὑπὸ τῆς διαθήκης τοῦ ἀειμνήστου Δομπόλη ὁριζόμενον. Οἱ τρόφιμοι τούτου, ἐξερχόμενοι εἰς τὸ πρακτικὸν στάδιον, δὲν θὰ ζητήσωσι πελάτας (δικίους ἢ ἀσθενεῖς), οὐδὲ θὰ καταφύγωσιν εἰς δημοσίας θέσεις, διότι γινώσκοντες νὰ χρησιμοποιῶσι τὴν φύσιν καὶ τὰς διεπούσας αὐτὴν δυνάμεις, θὰ ζήσωσιν ἀνεξάρτητοι καὶ θ' ἀναπτύξωσι τὴν καθόλου βιομηχανίαν, ἐπιστήμην εὐρυτάτην, γινώσκουσιν νὰ καθιστᾷ τὴν φύσιν δούλην τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἀγὼν περὶ ὑπάρξεως θὰ ἐξαναγκάσῃ αὐτοὺς νὰ ἐργασθῶσι καὶ νὰ ἐρευνήσωσι καὶ μελετήσωσι τὸν φυσικὸν τῆς πατρίδος ἡμῶν πλοῦτον καὶ νὰ διδάξωσι τὸν λαὸν νὰ ἐκμεταλλεύηται τὴν φύσιν ἐπ' ἀγαθῷ αὐτοῦ.

Εὐτυχῶς δὲ τὸν πυρῆνα τοιοῦτου πανεπιστημίου ἔχει ἤδη ἡ Ἑλλὰς ἀποκτήσει ἀπὸ δέκα καὶ ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη, ὅστις ἰδρύθη διὰ τῶν ἀτρυτῶν μόχθων τοῦ ἀειμνήστου Θεοφίλου καὶ λειτουργεῖ νῦν ἐν τῷ κτιρίῳ τοῦ Μετσοβίου πολυτεχνεῖου, φέρων τὸ κακόζηλον ὄνομα *Σχολεῖον τῶν Βιομηχανικῶν Τεχνῶν* μετὰ δύο σχολῶν (πολιτικῶν μηχανικῶν καὶ μηχανολόγων). Ἐν αὐτῷ διδάσκονται ἐκτὸς τῶν ὑψηλῶν μαθηματικῶν, τῆς φυσικῆς, χημείας, γεωλογίας, ὁρυκτολογίας, δασολογίας καὶ πολιτικῆς οἰκονομίας, ἐφηρμοσμένη μηχανικὴ, γεωδαισία, ἀερομηχανικὴ, μηχανολογία, γεφυροδοποιία, οἰκοδομικὴ, ἀρχιτεκτονικὴ, λιμενολογία, στατικὴ, σιδηροδρομικὴ καὶ ἄλλα.

Ὁ θέλων δὲ νὰ καταταχθῇ εἰς τινὰ τῶν σχολῶν τούτων δὲν ἀρκεῖ νὰ φέρῃ μόνον ἀπολυτήριον γυμνασίου τοῦ κράτους, ἀλλ' ἀφοῦ ὑποστῇ καὶ τὴν ἐν τῷ πρακτικῷ λυκείῳ ἐξέτασιν, θὰ ὑποβληθῇ ἐν τῷ πολυτεχνεῖῳ εἰς αὐστηράν δοκιμασίαν εἰς τὰ στοιχειώδη μαθηματικά, τὴν φυσικὴν καὶ χημείαν, καὶ ἂν λάβῃ τὸν βαθμὸν 6 τοῦλάχιστον (καλῶς) εἰς πάντα τὰ μαθήματα, ἐγγράφεται. Ἡ σπουδὴ εἶνε ὑποχρεωτικὴ, αἱ ἀπουσίαι καὶ ἡ κατὰ τὴν διάρ-

κειαν τῶν σπουδῶν ἐπιμέλεια λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ἐτησίας ἐξετάσεις, ὁ δὲς δὲ ἀπορριφθεὶς ἀποκλείεται τῶν περαιτέρω σπουδῶν. Συστάσεις, χατήρια, πιέσεις δὲν ὑπάρχουσιν. Ὅποσον δὲ ὑπῆρξαν ἀγλαοὶ οἱ καρποὶ τοῦ ἐν ἀφανείᾳ διατελοῦντος ἀνωτάτου τούτου ἐκπαιδευτηρίου, καταδεικνύται ἐκ τούτου, ὅτι οἱ διπλωματοῦχοι αὐτοῦ ἀπὸ δεκαετίας καὶ πλέον ἀπῆλλαξαν τὴν Ἑλλάδα τῶν παντοίας προελεύσεως ἀλλοδαπῶν πολιτικῶν μηχανικῶν, οἷτινες διὰ τῶν ἀδροτάτων μισθῶν τῶν κατεβρόχθισαν ὁλόκληρα ἑκατομύρια.

Ὅθεν διὰ τῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ *Σχολεῖου τῶν Βιομηχανικῶν Τεχνῶν* εἰς *Καποδίστρεον τεχνικὸν πανεπιστήμιον* μετὰ 6 ἢ 7 σχολῶν ἐκτελεῖται ἡ διαθήκη τοῦ ἀειμνήστου Δομπόλη. Ἡ Ἑλλὰς μετ' ὀλίγα ἔτη θ' ἀποκτήσῃ ἀρχιτέκτονας, μηχανολόγους, ἠλεκτροτεχνίτας, χημειοτεχνίτας, μεταλλειολόγους, μεταλλουργούς, γεωπόνους, δασολόγους καὶ οἰκονομικοὺς καὶ τῆς συγκοινωνίας ὑπαλλήλους, ἄριστα μεμορφωμένους μετὰ πραγματικῶν προσόντων.

Ἄν δὲ πρέπει νὰ ἰδρυθῇ τὸ πανεπιστήμιον τοῦτο ἐν Ἀθήναις ἢ ἀλλοῦ τοῦ κράτους, ὡς ἀποφανθῶσιν οἱ τὸ κληρονομικὸν δίκαιον γινώσκοντες, φρονῶ ὅμως ἐν Ἀθήναις, διότι ὁρίζεται ὑπὸ τῆς διαθήκης, καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως ἐπὶ ὑγιεινῆς καὶ ἀναπεπταμένης τοποθεσίας.

Τὸ δὲ Μετσόβιον πολυτεχνεῖον ὡς μετονομασθῇ *Μετσόβιος καλλιτεχνικὴ Ἀκαδημία*, ἐν ἣ νὰ λειτουργήσῃ τὸ καλλιτεχνικὸν σχολεῖον ἀνεξάρτητον, ὅπερ, ὡς μὴ ὠφελεῖ, συνεδέθη διὰ κληροδοτημάτων μετὰ τοῦ σχολεῖου τῶν Βιομηχανικῶν Τεχνῶν.

Αὕτη εἶνε ἡ γνώμη μου, κύριε Διευθυντά, ἣτις πέπεισμαι, ὅτι πολλοὺς θὰ εὕρῃ τοὺς ἐναντίους, ἀλλ' ἐλπίζω ὅτι θὰ εὐρεθῶσι καὶ ἄνδρες ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν ὁρθότητά τῶν σκέψεών μου καὶ νὰ συντελέσωσι πρὸς πραγμάτων αὐτῶν.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΚΑΛΛΙΟΝΤΖΗΣ

Καθηγητὴς τῆς ἐγγεγραμμένης καὶ τῆς τοπογραφικῆς ἀνατομίας εἰς τὸ Ἑθν. Πανεπιστήμιον.

Εὐχαρίστως ἀπαντῶ εἰς τὴν ἀπὸ 8 Ὀκτωβρίου ὑμετέραν ἐπιστολήν.

Δὲν γνωρίζω λεπτομερῶς τοὺς ὅρους καὶ τὰς ὑποχρεώσεις, ὡς ἀναγράφει ἡ διαθήκη τοῦ ἀειμνήστου Ἰωάν. Δομπόλη πρὸς Ἰδρυσιν Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου. Ἴδου δὲ ἡ περὶ τούτου γνώμη μου, ἣν ζητεῖτε.

Κατ' ἑμὲ ἀνάγκην ἰδρύσεως δευτέρου Πανεπιστημίου, τὸ γε νῦν ἔχον, δὲν ἔχομεν. Ἀντὶ δὲ τοιούτου φρονῶ, ἂν ἡ διαθήκη ἐπιτρέπη, ὅτι καταλληλότερον θὰ ἦτο νὰ δοθῇ τὸ ἐν λόγῳ κληροδότημα πρὸς ἐπίρρωσιν τοῦ ὑπάρχοντος Ἑθν. Πανεπιστημίου, τὸ ὁποῖον μεθ' ὅλας τὰς αὐστηρὰς κρίσεις καὶ ἐπικρίσεις τῶν παρ' ἡμῖν, ἐν ἀντιπαράβολῃ πάντοτε πρὸς τὰ τῆς Ἑσπερίας τοιαῦτα, ἐκπληροῖ ἄριστα τὸν προορισμὸν του.

Ὡς γνωρίζετε, ζῶμεν εἰς τὸν αἰῶνα τῆς προόδου, τῶν ἀνακαλύψεων καὶ τῆς γιγαντιαίας προόδου τῶν Ἑπιστημῶν, ὥς ἐκ τῶν ὁποίων μεγάλοι ἀπαιτοῦνται δαπάναι πρὸς ἐφαρμογὴν

καὶ τούτων παρ' ἡμῖν, πρὸς πρακτικωτέραν μὲν φώσιν τῶν ἐξερχομένων τοῦ Ἀνωτάτου ἑκπαιδευτηρίου, καὶ τελειότεραν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐθνικῆς ἀποστολῆς τούτου. Ἐκάστη τῶν Σχολῶν ὑπέδειξε καὶ ὑποδεικνύει ἐκάστοτε, ὅπου δεῖ, τὰ δεόμενα γενέσθαι ἀναλόγως τῶν συγχρόνων προόδων τῶν Ἑπιστημῶν, ἀκριβῶς δὲ τὸ τοιοῦτο ἀπαιτεῖ δαπάνας καὶ μάλιστα μεγάλας, καὶ διὰ τοῦτο λίαν ἐπικαίρως θὰ ἔλθῃ ἀρωγὸν τὸ ἐν λόγῳ κληροδότημα.

Ἐὰν δ' ὅμως τὸ τοιοῦτο ἀδύνατον, τότε ἀντὶ δευτέρου Πανεπιστημίου προτιμότερα ἀσυγκρίτως ἡ ἰδρυσις Ἀνωτάτης Πρακτικῆς Βιομηχανικῆς Σχολῆς, ἥς στερούμεθα.

ΝΟΡΒΗΓΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΟΙ ΕΧΘΡΟΙ

Γνώρισα κάποιες ἀκοίμητες ψυχές, ποῦ οἱ λογισμοὶ τοὺς ἀπομένουν πάντα ἀνάμεσα στοὺς ζωντανούς.

Σ' ἓνα χωριὸ τοῦ Νορδφιορδ δύο ἄνθρωποι μισοῦσαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, μ' ἓνα βαθυτάτο μῖσος.

Γιατὶ τὰ πλούτη τοὺς ἦσαν ἴσια. καὶ ἀπὸ τὰ παιδιὰτὰ τοὺς χρόνια ἦσαν πάντα ἐχθροί.

Ἡ ταραχὴ τῶν καυγάδων τοὺς ἔκανε λυπητερὲς τῆς νύχτες.

Τυλιγμένος μὲ τὰ πέπλα τοῦ δειλινοῦ ὁ Χάρος κατέβηκε στὸ χωριό:

Φανερώθηκε στὸν ἓνα ἀπὸ τοὺς δυὸ καὶ τὸν πῆρε μαζί του στὸν χιονισμένο δρόμο, ποῦ ποτὲ του δὲν βλέπει τὸν Ἀπρίλη.

Ὁ ἄλλος, ποῦ ἔμεινε, ἀπ' τὴ χαρὰ του τῶρριξε στὸ φαγοπότι.

Καὶ ἦρθε ἡ αὐγὴ καὶ τὸν βρῆκε μεθυσμένον. Κρατοῦσε τὴν εὐτυχία μέσα στὴ φούχτα του.

Ὁλος ὁ κόσμος ἦτανε τώρα δικός του, τὰ πλούτη του γινήκανε τόσα καὶ ἄλλα τόσα, ἀγάπησε καὶ ἀγαπήθηκε.

Ἡ κόρη ποῦ ἀγάπησε, ἡ κόρη ποῦ τὸν ἀγάπησε, ἦτανε πιὸ διάφανη ἀπ' τῆς ἀνοιξιὰτικῆς πηγῆς.

Μέσα στὰ μάτια τῆς ἔβλεπες τῆς μενεξεδένιῆς σκιῆς, ποῦ στολίζουν τὰ βουνήσια ἀγριολούλουδα.

Ἦτανε ἡ πρώτη τῆς παρθενικῆς ἀγάπης.

Ἡ φωτεινὴ αὐγὴ τοῦ γάμου ζύγωνε ὥρα τὴν ὥρα.

Μὰ ὁ Πεθαμένος παραφύλαγε, ἀμίλητος, τὴν χαρὰ τοῦ ἐχθροῦ του.

Τὴν παραφύλαγε μέσα στὴ σιγαλιὰ τῶν δρόμων.

Δὲν εἶχε μυρισθεῖ ἀκόμα τὰ κρῖνα τῶν τάφων, ποῦ ἡ μυρωδιὰ τοὺς χαρίζει τὴ λησμονησιὰ:

Καὶ γι' αὐτὸ λαγοκοιμώτανε, μέσα στὴν παρήγορη χλιαρότητα τῆς γῆς.

Κι' ἀπὸ τὰ βάθη τῆς αἰώνιας μοναξιᾶς ἔγνεψε στὸν ἐχθρὸ του.

Στὸ γνέψιμο τοῦ πεθαμένου ὁ ζωντανὸς πάγωσε, σὰν τὸ χιόνι.

Γνώρισα κάποιες ἀκοίμητες ψυχές, ποῦ οἱ λογισμοὶ τοὺς μένουν πάντα ἀνάμεσα σ' ἐκείνους ποῦ ἐχθρεύθηκαν καὶ ἀνάμεσα σ' ἐκείνους π' ἀγάπησαν στὴ ζωὴ τους.

Κι' ὁ ζωντανὸς ἔπεσε ἄρρωστος στὸ στρῶμα καὶ κανένας δὲν κατάλαβε τὴν ἀρρώστειά του.

Καὶ χωρὶς κανένας νὰ καταλάβῃ τὸ πῶς καὶ τὸ γιατί, τράβηξε κατὰ τὸν χιονισμένο δρόμο, ποῦ ποτὲ του δὲν εἶδε τὸν Ἀπρίλη.

Γιατὶ ἀπ' τὰ βάθη τῆς αἰώνιας μοναξιᾶς ὁ Πεθαμένος τοῦ εἶχε γνέψει μυστικά, ὁ Πεθαμένος εἶχε φωνάζει τὸνομά του.

Γνώρισα κάποιες ἀκοίμητες ψυχές, ποῦ οἱ λογισμοὶ τοὺς ἀπομένουν πάντα ἀνάμεσα στοὺς ζωντανούς.

[Μετάφρασις]

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

*A cette heure où le Soir tombe du ciel et plane
Et frémit doucement dans l'ombre du platane
De roses enroulé,
Pendant que je songeais, l'esprit plein d'amertume,
Des bords où le Céphisse, en se brisant, écume,
Sophocle m'a parlé!*

JEAN MORÉAS

Οἱ στίχοι αὐτοὶ ἐμπνευσθέντες ἀπὸ μίαν ἐπίσκεψιν εἰς τὸν Κολωνόν, τὴν πρώτην φοράν ποῦ ὁ ποιητὴς μετὰ πολυχρόνιον ἀπουσίαν του ἐπέστρεψεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀποτελοῦν οὕτως εἰπεῖν τὸν ἐπιγραμματικὸν πρόλογον τοῦ Ἀΐαντος. Δημοσιεύονται τὸ πρῶτον ἤδη, παραχωρούμενοι ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ εὐμένως εἰς τὰ «Παναθήναια».

Σ. Τ. Δ.

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΤΟΜΠΡΑΧ

«Ἡ κεφαλὴ τοῦ κατηγορουμένου δὲν ὑπερέβαινε τὴν ὀριζοντίαν ράβδον τὴν χωρίζουσιν αὐτὸν ἀπὸ τῶν δικαστῶν του», ὥς συνήθως λέγουν τ' ἀγγλικά φύλλα. Ἡ δίκη του ἐν τούτοις δὲν εἶχε τὴν τιμὴν νὰ φιλοξενηθῇ ἀπὸ τὸν τύπον, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι κανεὶς δὲν ἔδιδεν οὔτε λεπτόν διὰ τὴν ζωὴν ἢ διὰ τὸν θάνατον τοῦ Μικροῦ Τόμπραχ. Οἱ δικασταὶ μὲ τὴν ἐρυθρὰν τήβεννον, ἐπὶ ἐν ὁλόκληρον ἀπόγευμα ἀφορήτου καύσωνος, τὸν κατεβασάνισαν μὲ τὰς ἐρωτήσεις των, καὶ αὐτὸς εἰς κάθε ἐρώτησιν ἡ ὁποία τοῦ ὑπεβάλλετο, ἀπήντα μὲ ἓνα ἰνδικὸν χαιρετισμὸν καὶ μὲ ἓνα στεναγμὸν. Κατὰ τὸ περιεχόμενον τῆς ἀποφάσεως αἱ ἀποδείξεις δὲν ἦσαν ἐπαρκεῖς καὶ τὸ δικαστήριον ὑπῆρξεν ἀθωωτικόν. Βεβαίως τὸ πῶμα τῆς ἀδελφῆς τοῦ μικροῦ Τόμπραχ ἀνευρέθη μέσα εἰς τὸ φρέαρ, καὶ ὁ Μικρὸς Τόμπραχ ἦτο τὴν ὥραν ἐκείνην τὸ μόνον ἀνθρώπινον ὄν, τὸ ὁποῖον ἦτο παρόν, ἀλλὰ ἡ μικρὰ κόρη ἐνδεχόμενον νὰ ἔπεσεν εἰς τὸ φρέαρ τυχαίως. Κατ' ἀκολουθίαν, ὁ Μικρὸς Τόμπραχ

ἡθώθη καὶ παρεκλήθη νὰ υπάγῃ ὅπου ἤθελε. Ἄλλ' αὐτὸ ἦτο χάρις πολὺ ὀλιγώτερον γενναία παρ' ὅσον ἐφαίνετο ἐκ πρώτης ὄψεως, — διότι δὲν εἶχε πουθενὰ νὰ υπάγῃ, τίποτε νὰ βάλῃ εἰς τὸ στόμα του καὶ τίποτε ἐπίσης νὰ βάλῃ ἐπάνω του.

Κατέβηκε μὲ τὰ μικρά του ποδαράκια εἰς τὸ προαύλιον τοῦ δικαστηρίου, καὶ ἐκάθησεν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ φρέατος, ἐκεῖ δὲ ἐσκέπτετο ὅτι μία ἀποτυχοῦσα βουτιά, εἰς τὸ μαῦρο νερὸ ποῦ ἐγυάλιζε σ' τὸ βάθος, θὰ τὸν ἐστελνε σ' ἕνα ἄλλο ταξεῖδι, — ἀπὸ τὰ ἄθιστα αὐτό, — στὰ Μαῦρα Νερὰ τὰ πολλά¹.

Κάποιος ὑπηρετῆς ἔρριψε ἐπάνω εἰς τὰ πλινθία τοῦ προαυλίου ἕνα τορβάν κενόν, καὶ ὁ Μικρὸς Τόμπραχ ὁ ὁποῖος ἐπεινοῦσε, ἤρριψε νὰ μαζεύῃ ἀπὸ τὰς πτυχάς του τ' ὀλίγο βλαμμένο κριθάρι ποῦ εἶχε ἀφίσει τὸ ἄλλο.

— Ἄ! κλέφταρε! — καὶ μόλις τότε δὴ τὴν ἐγλύτωσε ἀπὸ τὸ δικαστήριον. Γὰρ ἔλα ἐδῶ!

Καὶ ὠδήγησε τὸν Μικρὸν Τόμπραχ ἀπὸ τὸ αὐτὶ εἰς ἕνα ὑψηλὸν καὶ παχὺν Ἀγγλον, ὁ ὁποῖος ἤκουσε τὸ ἱστορικὸν τῆς κλοπῆς.

— Ἄ! εἶπεν ὁ Ἀγγλος τοῖς κατ' ἐπανάληψιν (μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι μετεχειρίσθη μίαν λέξιν πολὺ πλεον δριμύτην). Βάλτε τον στο δίχτυ καὶ νὰ τὸν πάρωμε μαζί στο σπίτι.

Οὕτως ὁ Μικρὸς Τόμπραχ ἐρρίφθη εἰς τὸ δίχτυον τοῦ μικροῦ ἀμαξιοῦ καί, χωρὶς ν' ἀμφιβάλλῃ καθόλου ὅτι θὰ τὸν ἐσφάζαν καὶ θὰ τὸν ἀλάτιζαν ὥσαν τὰ γουρουνάκια, μετεφέρθη εἰς τὸ σπίτι τοῦ Ἀγγλου.

Ἄ! εἶπεν ὁ Ἀγγλος, ὅπως καὶ τὴν πρώτην φορὰν, ἀκοῦς ἐκεῖ κριθάρι βλαμμένο! Δόστε του νὰ φάῃ, τοῦ ἀλιτήριον, καὶ ἐγὼ θὰ σοῦ τὸν κάνω ἕναν σταυλίτη πρώτης! Ἄκοῦς ἐκεῖ! Κριθάρι βλαμμένο!

— Τώρα γὰρ πές μας τὰ δικά σου, εἶπεν ὁ πρῶτος ὑπηρετῆς εἰς τὸν Μικρὸν Τόμπραχ, ἀφοῦ αὐτὸς ἐτελείωσε τὸ φαγητόν του, τὴν ὥραν ποῦ οἱ ὑπηρεταὶ ἀνεπαύοντο εἰς τὸ ἰδιαιτέρον διαμέρισμά των, πίσω ἀπὸ τὸ σπίτι. Δὲν εἶσαι ὑπηρετῆς παρὰ μόνον γὰρ νὰ τρώς ἀκόμη. Πῶς ἐδικάσθηκες, καὶ γιατί; Πές μας, διαβόλου γέννα!

— Δὲν μᾶς ἔφτανε τὸ ψωμί, εἶπε ὁ Μικρὸς

¹ Μαῦρα Νερὰ (Καλα-πάνι) εἶνε ἡ θάλασσα. Ἡ αὐτοκτονία τιμωρεῖται ἀπὸ τὸν ἀγγλικὸν νόμον, καὶ οἱ Ἰνδοὶ κατάδικοι μεταφέρονται εἰς τὰς Νήσους Ἀνδὰς.

Τόμπραχ μὲ σοβαρότητα καὶ ἡσυχίαν. Ἐδῶ εἶνε καλά.

— Πές τα ἴσια καὶ ξάστερα, εἶπε ὁ πρῶτος ὑπηρετῆς, καὶ μὴ πολεμᾷς νὰ ξεφύγῃς, γιατί θὰ σὲ βάλω νὰ παστρεύῃς τὸν σταῦλο τοῦ ντοριοῦ ἀλόγου ποῦ εἶνε βαρβάτο καὶ λαγκάνει ἄσαν καμήλα.

— Ἡμαστέ τέλος, ξέρετε, ἀπὸ ἐκείνους ποῦ βγάζουν λάδι, εἶπε ὁ Μικρὸς Τόμπραχ, ἀνασκαλεύων τὴν σκόνην μὲ τὰ δάκτυλα τῶν ποδῶν του. Ἡμαστέ λαδάδες... ὁ πατέρας μου, ἡ μάνα μου, τ' ἀδέρφι μου (ἦτανε τέσσερα χρόνια μεγαλιότερο ἀπὸ ἐμένα) ἐγώ, καὶ ἡ ἀδερφή μου.

— Αὐτὴ ποῦ τὴν ἡύρανε πνιγμένη μέσ' τὸ πηγάδι; ἠρώτησε ἕνας ποῦ εἶχε μίθει διὰ τὴν δίκην.

Αὐτὴν δά, ἀπήντησε σοβαρὰ ὁ Τόμπραχ. Αὐτὴν ποῦ τὴν ἡύρανε πνιγμένη μέσ' τὸ πηγάδι. Κάποτε, — μὰ πότε δὲν θυμᾶμαι πειά, — ἔκανε ὁ Θεὸς κ' ἔπεσε θανατικὸ στο χωριὸ ποῦ εἶχαμε τὸ ληοτριβεῖό μας, καὶ τὴν ἀδερφή μου τὴν ἡύρε πρώτη τὸ κακὸ κ' ἔχασε τὸ φῶς της. γιατί ἦταν ἡ μάτα, — ἡ βλογιά. Ἐπειτα ὁ πατέρας καὶ ἡ μάνα πεθάνανε ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἀρρώστεια κ' ἔτσι ἐμείναμε μοναχά, — τ' ἀδέρφι μου ποῦ ἦταν δώδεκα χρονῶν, ἐγὼ ποῦ ἤμουνα ὀκτώ καὶ ἡ ἀδερφή μου ποῦ ἦτανε στραβή. Εἶχαμε ὥς τόσο ἀκόμα τὸ βῶδι καὶ τὸ ληοτριβεῖο κ' ἐπαιδευόμαστε νὰ βγάζωμε λάδι καθὼς πρῶτα. Μὰ ὁ Σαρτζάν Ντάς, ὁ ἔμπορος, μᾶς γελοῦσε, καὶ δὲν εἶχαμε πάντα παρὰ ἕνα βῶδι μονάχα, κ' αὐτὸ κακοκέφαλο. Ἐβάλαμε λουλούδια κίτρινα γὰρ τοὺς θεοὺς γύρω ἀπὸ τὸν λαιμὸ τοῦ βωδιοῦ καθὼς καὶ στο μέγαλο δοκάρι τοῦ ληοτριβεῖου, ποῦ βγαίνει ὅζω ἀπὸ τὴν σκεπή· μὰ τίποτε δὲν ὠφέλησε, καὶ ὁ Σαρτζάν Ντάς ἦτανε πάντα κακόψυχος.

— Μπάπρι-μπάπ, ἐψιδύρισαν αἱ γυναῖκες τῶν ὑπηρετῶν, νὰ γελάῃ ἔτσι ἕνα παιδί. Ἀλλὰ τὸ ξέρομε ὅλαις μας τί σοῦ εἶνε ὁ μπούννια!¹

— Τὸ ληοτριβεῖο ἦτανε παληρό, — κ' ἐμεῖς δὲν ἤμαστέ χεροδύναμοι — τ' ἀδέρφι μου κ' ἐγώ· καὶ δὲν μπορούσαμε νὰ στερεόνωμε γερά τὸ μέγαλο δοκάρι στὴν ἱρύπα τῆς μηλόπετρας.

— Ἀλήθεια, εἶπεν ἡ γυναῖκα τοῦ πρώτου ὑπηρετοῦ, γυναῖκα γεμάτη ἀπὸ στολίδια, καὶ ἦλθε πλησιέστερα. Χρειάζεται ἄνδρας γερός γι' αὐτὴ τὴ δουλειά. Σὰν ἤμουνα κόρη στο σπίτι τοῦ πατέρα...

¹ Ἐμπορος.

— Σώπαινε τώρα, γυναῖκα, εἶπεν ὁ πρῶτος ὑπηρετῆς. Λέγε ἐσύ, παιδί.

— Δὲν πειράζει, εἶπε ὁ Μικρὸς Τόμπραχ. Τὸ μέγαλο δοκάρι ἐχάλασε ἔξαφνα τὴν σκεπή, δὲν θυμᾶμαι πειὰ πότε, καὶ μαζί μὲ τὴν σκεπή ἔπεσε ἕνα μέρος τοῦ πσινοῦ τοῖχου, κ' ὅλα αὐτὰ μαζί ἐκοπομέσιασαν τὸ βῶδι. Ἐτσι δὲν εἶχαμε πειὰ οὔτε σπίτι, οὔτε ληοτριβεῖο, οὔτε βῶδι — τ' ἀδέρφι μου, ἐγὼ καὶ ἡ ἀδερφή μου ποῦ ἦταν στραβή. Ἐφύγαμε ἀπὸ ἐκεῖ κλαίοντες καὶ κρατώντας ὁ ἕνας τὸ χεῖρ τοῦ ἄλλου καὶ εἶχαμε ὅλα ὅλα ἐπὶ τὰς ἄννας στὴν τσέπη. Καὶ ἦταν λιμὸς καὶ λιμὸς στὸν τόπο! Δὲν θυμᾶμαι πειὸ πῶς τὸν ἐλέγανε τὸν τόπο! Τότε ποῦ λέτε, ἐκεῖ ποῦ ἐκοιμόμαστε τὴν νύκτα, τὸ ἀδέρφι μου τὸ μέγαλο ἐπῆρε τὰ πέντε ἄννας ποῦ μᾶς ἀπέμεναν καὶ ἐδῶθε πάνε οἱ ἄλλοι. Οὔτε ξέρω τί ἀπόγινε. Στ' ἀνάθεμα νὰ πάῃ. Μὰ ἐγὼ καὶ ἡ ἀδερφή μου ἐζητιανεύαμε γὰρ τὸ ψωμί στὰ χωριά, καὶ ψωμί δὲν ἦταν γὰρ νὰ μᾶς δώσουν! Παρὰ ὅλοι τοὺς μᾶς ἔλεγαν· «Πηγαίνετε νὰ βοῆτε τοὺς Ἑγγλέζους καὶ θὰ σᾶς δώσουν». Δὲν ἤξερα τί εἶνε οἱ Ἑγγλέζοι· ἀλλὰ μᾶς λέγαν πῶς εἶνε ἄνθρωποι ἄσπροι καὶ πῶς κάθονται σὲ σκηναῖς. Ἐτράβηξα γὰρ πάρα πέρα ἀλλὰ δὲν ξέρω νὰ πῶ ποῦ ἐπῆγα, καὶ δὲν εἶχαμε πειὰ νὰ φάμε, οὔτε ἐγὼ οὔτε ἡ ἀδερφή μου. Ἐνα βράδυ, ἐκεῖ ποῦ αὐτὴ ἐκλαιγε κ' ἐζητοῦσε νὰ φάῃ, ἐφθάσαμε κοντὰ σ' ἕνα

πηγάδι καὶ τῆς εἶπα νὰ καθήσῃ στο πλάι, καὶ τὴν ἐσπρωξα κ' ἔπεσε μέσα, γιατί, δὲν λέω ψέματα, ἦτανε στραβή· καὶ εἶνε πειὸ καλὰ νὰ πεθάνῃ κανεὶς ἔτσι παρὰ ἀπὸ πείνα.

— Ἀῖ, αῖ! ἐφώνησαν ὅλοι μαζί αἱ γυναῖκες τῶν ὑπηρετῶν· τὴν ἐσπρωξε κ' ἔπεσε μέσα, γιατί εἶνε πειὸ καλὰ νὰ πεθάνῃ κανεὶς ἔτσι παρὰ ἀπὸ πείνα.

— Θὰ ἔπεφτα κι' ἐγώ, ἀλλὰ δὲν ἐπνίγηκε ἀμέσως καὶ μὲ ἐφώνησε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ πηγάδι καὶ ἔτσι ἐφοβήθηκα καὶ τῶβαλα στὰ πόδια. Τότε κάποιος μοῦ παρουσιάσθηκε ἐκεῖ καὶ ἔλεγε πῶς ἐγὼ τὴν ἐπνίξα καὶ πῶς ἐμόλεψα τὸ πηγάδι, καὶ μ' ἔφεραν σ' ἕναν ἄσπρο Ἑγγλέζο ποῦ ἦταν τρόμος νὰ τὸν βλέπῃ κανεὶς καὶ ποῦ ἐζοῦσε σὲ μιὰ σκηνή, καὶ αὐτὸς μὲ ἔστειλε ἐδῶ. Μὰ δὲν ἦταν μάρτυρες καὶ εἶνε πειὸ καλὰ νὰ πεθάνῃ ἔτσι παρὰ ἀπὸ πείνα. Κι' ἀπ' τ' ἄλλο μέρος ἦτιον στραβή καὶ ἦταν καὶ τόσῳ δὰ παιδί.

— Τόσῳ δὰ παιδί, ἐπανέλαβεν ὡς ἡχὼ ἡ σύζυγος τοῦ πρώτου ὑπηρετοῦ. Μὰ τί εἶσαι σὺ ποῦ εἶσαι ἀδύνατο ὥσαν, ὀρνίθι καὶ ὄχι πειὸ ψηλὸς ἀπὸ πουλάρι μιᾶς ἡμέρας, ἐσύ τί εἶσαι;

— Ἐγὼ ποῦ ἤμουνα πεινασμένος, τώρα εἶμαι χορτάτος, εἶπε ὁ Μικρὸς Τόμπραχ καὶ ἐξηπλώθη ἐπάνω εἰς τὴν σκόνην. Καὶ θάβεται νὰ κοιμηθῶ.

Ἡ σύζυγος τοῦ ὑπηρετοῦ ἀπλώσε ἕνα ἀπλάδι ἐπάνω του, ἐνῶ ὁ Μικρὸς Τόμπραχ ἐκοιμάτο τὸν ὕπνον τοῦ δικαίου.

[Μετάφρασις Χ Θ. Δ. RUDYARD KIPLING]

ΤΟ ΕΝΣΤΙΚΤΟΝ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ*

Τφόντι, μόνον τὸ φυσικὸν τέλος, τὸ ἐπερχόμενον μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἐνστικτοῦ τοῦ θανάτου, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ ἀπώτατος σκοπὸς τῆς ἀνθρωπίνης υπάρξεως. Ἀλλὰ, πρὸ τοῦ τελευταίου τούτου σταθμοῦ, ἔχει τις νὰ διανύσῃ ὀλόκληρον ζωὴν ὁμαλήν, — ζωὴν, ἡ ὁποία ὀφείλει νὰ πολεμήσῃ ἐξίσου τὸ αἶσθημα τῆς ἱκανοποιήσεως. Ἡ γνῶσις τοῦ ἀληθοῦς σκοποῦ τῆς ζωῆς διευκολύνει πολὺ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος καὶ μᾶς δεικνύει τί πρέπει νὰ κάμνωμεν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ βίου μας. Ἡ ἐπιστήμη μᾶς ἐδίδασκεν ἐσχάτως, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, καταγόμενος ἀπὸ τὰ ζῶα, ἔχει εἰς τὸν ὁργανισμόν του προτερήματα ἀλλὰ καὶ

ἐλαττώματα, καὶ ὅτι μόνον τὰ δεύτερα ταῦτα καθιστῶσι τὴν ὑπαρξίν του τόσον δυστυχῇ. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ἡ ἀνθρωπίνη φύσις δὲν εἶνε στάσιμος καὶ ἀμετάβλητος, δύναται νὰ τροποποιηθῇ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἄρα ἡ Ἠθικὴ πρέπει νὰ βασισθῇ ὅχι ἐπὶ τῆς ἐλαττωματικῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὁποία εἶνε σήμερον, ἀλλ' ἐπὶ τῆς τελείας, ἐπὶ τῆς ἰδεώδους, ὁποία θὰ εἶνε εἰς τὸ μέλλον. Πρὸ παντός, πρέπει νὰ ποιεῖται ὁ ἀποκαταστήσωμεν τὴν κανονικὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, τουτέστι νὰ μεταβάλωμεν τὰς δυσαρμονίας τῆς εἰς ἁρμονίας. Ἐπειδὴ μόνῃ ἡ Ἐπιστήμη εἶνε ἱκανὴ νὰ ἐκτελέσῃ τοιοῦτον ἔργον, ἡ ἀνθρωπότης ὀφείλει νὰ τηρᾷ παρὰ ὅλα τὰ μέσα καὶ ὅλας τὰς εὐκολίας. Ἐν τούτοις, καὶ

* Ἰδε «Παναθήναια» σελ. 11.

Ο ΣΟΥΗΔΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ ΠΑΥΛΟΣ ΒΙΕΡΕ

ΕΡΓΟΝ ΚΑΡΑ ΜΙΛΛΕ

εις τὰς πλέον πολιτισμένας χώρας, ἡ Ἐπιστήμη εὐρίσκεται ἀκόμη μακρὰν πολὺ τοῦ ιδεώδους τούτου. Εἰς κάθε της βῆμα συναντᾷ ἐμπόδια πολυάριθμα, τὰ ὁποῖα ἀνακόπτουν τὴν πρόοδόν της σημαντικῶς.

Ἡ ἐν λόγῳ βελτίωσις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀπαιτεῖ προπαντὸς τὴν βαθεῖαν αὐτῆς γνῶσιν. Πῶς εἰμποροῦμεν νὰ ἐπιχειρήσωμεν τὴν μετατροπὴν τοῦ σημερινοῦ γήρατος, παθολογικοῦ εἰς τὸν υπέρτατον βαθμὸν, εἰς γῆρας φυσιολογικὸν καὶ ὁμαλόν, ἂν δὲν γνωρίσωμεν, ἂν δὲν σπουδᾶσωμεν ἀρκούντως τὸν ἐσωτερικόν του μηχανισμόν; Ἄλλ' ἔνεκα τῶν βαθέως ριζωμένων προλήψεων, δυσκολώτατον εἶνε νὰ προμηθευθῇ κανεῖς ὄργανα γερόντων νεκρῶν. Αἱ νεκροφῖαι προσκρούουν κατὰ δυσχερειῶν σχεδὸν ἀνυπερβλήτων. Κατὰ τὸν γαλλικὸν νόμον, «νεκροφῖα δὲν δύναται νὰ γίνῃ εἰμὴ 24 ὥρας μετὰ τὸν θάνατον». Καὶ τοῦτο, μόνον ἐν ἡ περιπτώσει ὁ νεκρὸς δὲν ἤθελε ζητηθῇ «ὑπὸ

τῶν ἀνιόντων ἢ κατιόντων συγγενῶν κατ' εὐθειᾶν γραμμὴν, ἀρρένων ἢ θηλέων, συζύγου, ἀδελφῶν, θείων, ἀνεψιῶν». Ἐννοεῖται ἐκ τούτου ὁποῖαι δυσχέρειαι παρουσιάζονται εἰς τὸν θέλοντα νὰ σπουδάσῃ τὸν γεροντικὸν ἐκφυλισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ νὰ ζητήσῃ τὰ μέσα τῆς θεραπείας του, κυρίως δι' ὁρῶν παρασκευαζομένων ἐξ ἀνθρωπίνων σπλάγγχων. Καὶ ὅλαι αὗται αἱ δυσχέρειαι πηγάζουν ἐκ τῆς προλήψεως, ὅτι ὑπάρχει ζωὴ μετὰ θάνατον καὶ ἀνάστασις σωματικὴ!

Ἀπαξ παρεδέχθη ὁ πολιτισμένος ἄνθρωπος, ὅτι οὔτε αἱ θρησκείαι, οὔτε τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα εἰμποροῦν νὰ λύσουν τὰ προβλήματα τῆς ἀνθρωπίνης εὐτυχίας καὶ τοῦ θανάτου, ἀλλ' ὅτι μόνη ἡ θετικὴ Ἐπιστήμη εἶνε ἱκανὴ νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ ἔργον τοῦτο, — ὀφείλει νὰ ἀρῇ τὰ προσκόμματα, τὰ παρεμποδίζοντα τὰς προόδους της. Ἡ ἐξάλειψις τῶν δυσαρμονιῶν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως διὰ μεθόδων ἐπιστημονι-

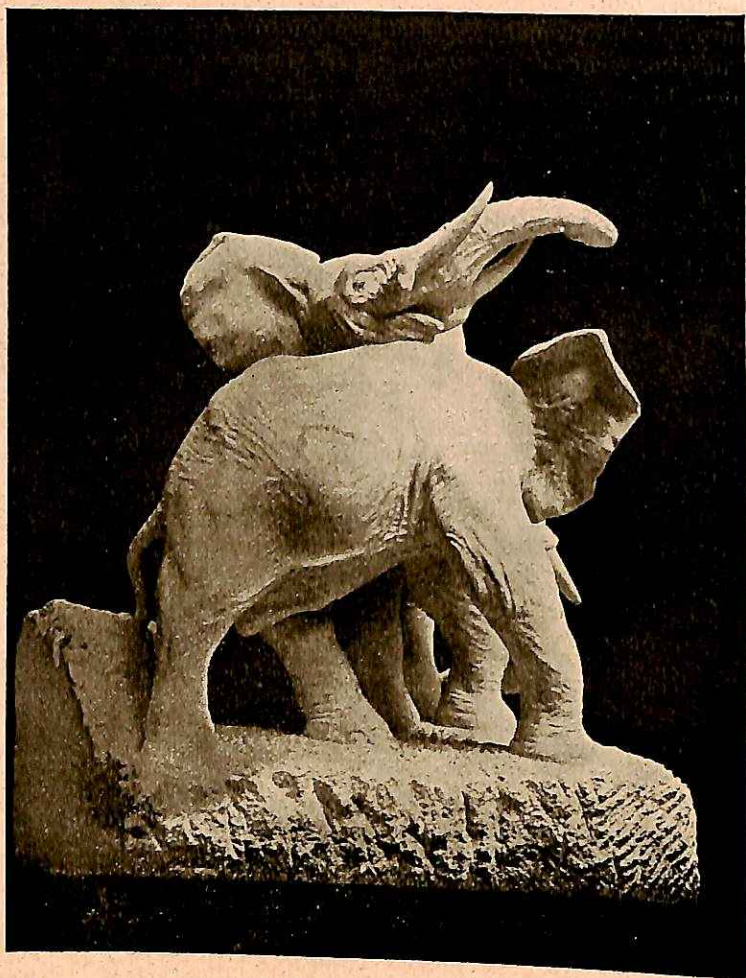
κῶν φαίνεται δυνατὴ, διότι ἄλλοτε τὸ γῆρας τῶν ἀνθρώπων ἦτο φυσιολογικώτερον, ἢ ζωὴ μακροτέρα καὶ ὁ θάνατος φυσικώτερος ἀπὸ σήμερον. Παράδειγμα οἱ πατριάρχαι τῆς Ἀγίας Γραφῆς, τῶν ὁποίων τὸσον ἥρεμος καὶ γλυκὺς ζωγραφίζεται ὁ θάνατος, ὁ ἐν ἐσχάτῳ γήρατι, καὶ προφανῶς μετὰ τὴν γένεσιν τοῦ οἰκείου ἐνστίκτου ἐπερχόμενος.

Ἡ σπουδὴ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὄχι μόνον μᾶς ἐπιτρέπει νὰ γνωρίσωμεν τὸν ἀληθῆ σκοπὸν τῆς ὑπάρξεώς μας, ἀλλὰ συγχρόνως μᾶς διαφωτίζει περὶ τῆς σημασίας τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀληθοῦς προόδου. Γνωρίζομεν ὅτι οἱ φιλόσοφοι παραδέχονται γενικῶς τὰς τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν πρόοδον. Ἀλλὰ τί ἐννοοῦν μετὰ τὰς δύο ταύτας λέξεις; Ἐπεχείρησαν νὰ τὰς ὁρίσουν ὅσῳ τὸ δυνατὸν σαφέστερα, ὁ δὲ ὑπάτος τῶν συγχρόνων φιλοσόφων, ὁ Ἐρβέρτος Σπένσερ, ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὰς ὁλόκληρον μελέτην. Ἐσπούδασε τὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα θεωρεῖ ὡς προοδευτικὰ εἰς τὴν ἀνόργανον κατ' ἀρχὰς φύσιν, ἔπειτα εἰς τὸν κόσμον τῶν ἐνοργάνων, καὶ τέλος εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ὡς προοδευτικὰς μεταβολὰς δὲν θεωρεῖ παρὰ μόνον ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι «ἀμέσως ἢ ἐμμέσως συμβάλλουν εἰς τὴν αὔξησιν τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας, καὶ ἔνεκα τούτου ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον δύναται τις νὰ τὰς θεωρῇ προοδευτικὰς». Διὰ νὰ καθορίσῃ τὰ φαινόμενα τὰ συνιστῶντα τὴν πρόοδον, ὁ Σπένσερ θεωρεῖ ἀναγκαῖον νὰ τὰ παρακολουθῇ ἐκ παραλλήλου, ἀφ' ἐνὸς τὰ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἐκδηλούμενα, ἀφ' ἑτέρου τὰ εἰς τὸν ἄλλον, τὸν ἐκτὸς τοῦ ἀνθρώπου κόσμον. Παντοῦ, κατ' αὐτόν, ἡ πρόοδος συντελεῖται διὰ τῆς μετατροπῆς φαινομένων ἀπλουστέρων εἰς φαινόμενα συνθετώτερα· παρατηρεῖται μὲ ἄλλους λόγους σταθερά τις διαφορά, εἴτε εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πλανητικοῦ συστήματος, εἴτε εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμβρύου, εἴτε εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν ὁμάδων ἢ κοινωνιῶν. Ὁ Σπένσερ ταυτίζει τὴν πρόοδον μὲ τὴν ἐξέλιξιν, ἢ ὁποῖα κατ' αὐτὸν εἶνε «ὁλοκληρώσις ὕλης συνοδευομένη ἀπὸ δαπάνην κινήσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ μὲν ὕλη μεταβαίνει ἀπὸ ὁμογένειαν ἀόριστον, ἀσαφῆ, εἰς ἑτερογένειαν σαφῆ καὶ ὀρισμένην, ἢ δὲ κίνησις ὑφίσταται μεταβολὴν ἀνάλογον». Ὁ ὁρισμὸς οὗτος ἀξιοῖ νὰ περιλάβῃ πάρα πολλὰ φαινόμενα, τοῦτο δὲ τὸν καθιστᾷ κάπως ἀνακριβῆ, προπάντων ὅταν τὸν ἐφαρμόζῃ κανεῖς εἰς ἀνθρώπινα. Μόνη ἡ διαφοράσις δὲν ἀποτελεῖ ὁλόκληρον τὴν πρόο-

δον. Ὅθεν πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν ἕως ποῦ σταματᾷ τὸ κύρος τοῦ ὁρισμοῦ, καὶ πῶς πρέπει νὰ τροποποιῇται εἰς ἐκάστην συγκεκριμένην περίπτωσιν.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς θεωρίας ταύτης περὶ ἐξελίξεως καὶ προόδου, ἄγει τὸν Σπένσερ εἰς τὸ νὰ ὁρίσῃ τὴν ἠθικὴν ὡς τάσιν πρὸς βίον ὅσῳ τὸ δυνατόν τελειότερον καὶ μακρότερον. Κατ' αὐτὸν «τέλειος» εἶνε συνώνυμον τοῦ «πολύπλοκος», ὡς δύναται τις νὰ πεισθῇ, παρακολουθῶν τὸν συλλογισμόν του. Ὁ πολιτισμὸς εἶνε ἐπιτέλεσις προόδου ἐν σχέσει πρὸς τὸν πρωτογενῆ βίον. «Ἡ τροφὴ χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τοῦ πολιτισμένου ἀνθρώπου κατὰ τρόπον κανονικώτερον, ἀναλόγως τῆς ἐμφάνσεως καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ὀρέξεως· εἶνε κατὰ πολὺ ἀνωτέρα ὡς ποιότητος· εἶνε ἀπληλαγμένη πάσης ἀκαθαρσίας· εἶνε κατὰ πολὺ ποικιλωτέρα· παρασκευάζεται καλλίτερα». Ἡ αὕτη διαφοράσις παρατηρεῖται εἰς τὰ τῆς ἐνδυμασίας, τῆς κατοικίας, κτλ. Πᾶσα πρόοδος, κατὰ τὸν Ἐρβέρτον Σπένσερ, πρέπει νὰ ἐξυπηρετῇ τὴν ἀληθῆ εὐτυχίαν, νὰ χρησιμεύῃ δηλαδὴ εἰς τὴν τελειοποίησιν καὶ τὴν παράτασιν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Ἄλλ' εἶνε εὐκόλον νὰ βεβαιωθῇ κανεῖς, ὅτι ἡ θεωρία αὕτη περὶ τῆς προόδου εἶνε ἀνακριβής, ὅπως καὶ ὁ ὁρισμὸς τοῦ σκοποῦ τῆς ὑπάρξεως. Ἄν τὸ πολύπλοκον τῶν βιωτικῶν ὄρων ὡς ἐκδηλοῦται παρὰ τοῖς πολιτισμένοις λαοῖς, εἶνε τῶντι ὁ καλλίτερος τρόπος διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν εὐτυχίαν, δὲν ὑπάρχει τότε λόγος νὰ σταματήσωμεν εἰς τὴν ὁδὸν αὐτήν. Ἄν ἀπεναντίας ἀληθῆς πρόοδος εἶνε μόνη ἡ ἐξάλειψις τῶν δυσαρμονιῶν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ ἡ ἀποκατάστασις γήρατος φυσιολογικοῦ, καταλήγοντος εἰς θάνατον φυσικόν, οἱ ὅροι μεταβάλλονται καὶ εὐκρινίζονται ἀμέσως. Τὸ ὑπερβολικὸς σύνθετον τοῦ βίου τῶν νεωτέρων πολιτισμένων λαῶν εἶνε δείγμα προόδου διὰ τὸν Σπένσερ, ἀλλ' ὄχι καὶ διὰ τὸν Μετσνικώφ. Ὁ Ἀγγλος φιλόσοφος ὁμιλεῖ περὶ τροφῆς, περὶ τῆς ποικιλίας της καὶ τῆς τεχνικῆς παρασκευῆς της. Ἀναντίρρητον ὅμως, ὅτι ἡ πολυπλοκότης εἶνε βλαβερὰ διὰ τὸ φυσιολογικὸν γῆρας, καὶ ὅτι ἡ ἀπλουστερία τροφῆς τῶν ὀλιγώτερον πολιτισμένων λαῶν εἶνε προτιμότερα. Τὰ περισσώτερα τῶντι τῶν περικτήτων φαγητῶν, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται εἰς τὰ μέγαλα, εἰς τὰ ξενοδοχεῖα καὶ εἰς τὰ πλουσιώτερα ἐστιατόρια, ἐρεθίζουν λίαν δυσαρέστως τὰ πεπτικά ὄργανα. Ἄρα ἡ ἀληθῆς πρόοδος, ὡς πρὸς τὴν τροφήν, συνίσταται εἰς τὸ νὰ καταργήσωμεν τὴν σύγχρονον

ΕΛΕΦΑΝΤΕΣ ΠΑΙΖΟΝΤΕΣ

ΕΡΓΟΝ ΚΑΡΑ ΜΙΛΛΕ

μαγειρικὴν καὶ νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν ἀπλὴν διαίταν τῶν προγόνων μας. Ἡ ἀληθὴς Ὑγιεινὴ, ἡ ὁποία εὐρίσκεται εἰς πλήρη ἀσυμφωνίαν μετὰ τὴν πολυπλοκὸν μαγειρικὴν, δὲν ἐπιδοκιμάζει περισσότερον τὴν «διαφόρῃσιν», τῆς ὁποίας τόση γίνεται κατάχρησις, ὅσον ἀφορᾷ τὰ τῆς ἐνδυμασίας καὶ τῆς κατοικίας. Ἡ πρόοδος ἄρα συνίσταται εἰς τὴν ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἀπλοποίησιν τοῦ βίου τῶν πολιτισμένων λαῶν. Γενικῶς δὲ ἡ πολυτέλεια, ἡ ὁποία τόσον ἔβλαισε καὶ βλάπτει τοὺς ἀνθρώπους, βασίζεται ὄχι ἐπὶ καθολικοῦ τάχα νόμου τῆς παγκοσμίου ἐξελίξεως, ἀλλ' ἐπὶ ἀντιλήψεως τῆς ζωῆς πολὺ διαφορετικῆς ἀπὸ ἐκείνην, ἡ ὁποία θεωρεῖ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ κανονικοῦ κύκλου τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ὡς τὸν τελικὸν σκοπὸν τῆς ὑπάρξεως.

Ἀφ' ἧς στιγμῆς καθορίζεται οὕτως ἡ σημα-

σία καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ὑπάρξεώς μας, ἀληθὴς εὐτυχία δὲν εἴμπορεῖ πλέον νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὴν πολυτέλειαν, ἡ ὁποία παραβλάπτει τὴν συμπλήρωσιν τοῦ κανονικοῦ κύκλου τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Οἱ νέοι, ἀντὶ νὰ καταχρῶνται ὅλας τὰς ἀπολαύσεις, ἀποβλέποντες εἰς τὸ δῆθεν μοιραῖον ἐνὸς γήρατος ἢ ἐνὸς θανάτου παθολογικοῦ, πρέπει ἀπεναντίας νὰ προετοιμάζωνται διὰ τὸ φυσιολογικὸν γῆρας καὶ τὸν φυσικὸν θάνατον. Ἡ διαπαιδαγώγησις εἰς τὸ μέλλον θὰ εἶνε βεβαίως μακρά. Σήμερον τὰ ἔτη τῆς σπουδῆς εἶνε πολὺ περισσότερα ἀφ' ὅσον ἦσαν πρὸ ἐνὸς αἰῶνος. Ὅσον τὸ πλῆθος τῶν γνώσεων θὰ γίνεται μεγαλύνον, τόσον περισσότερος χρόνος θάπαιτῇται διὰ νὰ τὰς μανθάνωμεν. Μετὰ τὴν διαφορὰν ὅμως, ὅτι ἡ προπαρασκευαστικὴ αὕτη περίοδος θὰ χρησιμεύῃ ὡς εἰσαγωγή εἰς τὴν ὥριμον ἡλικίαν καὶ εἰς τὸ ἰδανικὸν γῆρας.

Τὸ σημερινὸν γῆρας, τοῦ ὁποίου συνήθως τόσον ἀπεχθὴ δίδομεν εἰκόνα, εἶνε γῆρας ἀπομακρυσμένον ἀπὸ τὴν πραγματικὴν του ἐννοίαν, πλήρες ἐγωϊσμοῦ, ἀμβλυωπίας, πλάνης, προλήψεως, ἀνικανότητος καὶ κακεντρεχείας. Τὸ φυσιολογικὸν γῆρας τοῦ μέλλοντος θὰ εἶνε βεβαίως διαφορετικὸν ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην. Εἰς τὰς τελειότερας κοινωνίας τῶν ζώων, ὅπως π.χ. αἱ κοινωνίαι μερικῶν ἐντόμων, παρατηρεῖται μεγάλη διαφόρησις μετὰ τῶν μελῶν τῶν. Ἐκτὸς τῶν ατόμων, τῶν ἱκανῶν πρὸς ἀναπαραγωγὴν, εὐρίσκονται ἄλλα, στεῖρα, καταγινόμενα εἰς τὸ νᾶνατρέφον τὰ μικρὰ καὶ νὰ ἐκτελοῦν ἔργα χρήσιμα εἰς τὴν ὀλομέλειαν. Εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἡ διαφόρησις αὕτη γίνεται κατ' ἄλλον τρόπον. Δὲν καταλήγει εἰς τὸν σχηματισμὸν τάξεως ατόμων ἐξ ἀρχῆς στεῖρων· ἀλλὰ, ἐπειδὴ ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε πολὺ μακροτέρα τῆς τοῦ ἐντόμου, διαιρεῖται εἰς δύο περιόδους: τὴν παραγωγικὴν καὶ τὴν στεῖραν. Τὸ γῆρας, τὸ ὁποῖον, ὡς ἔχει σήμερον, φαίνεται μᾶλλον ὡς βάρος ἀνωφελές, θάποβῃ ἢ περιόδος τῆς ἐργασίας ἐξ ἧς πολλὰ θὰ ὠφεληθῇ ἡ κοινωνία. Ὁ γέρον, μὴ ὑποκείμενος πλέον οὔτε εἰς ἀπώλειαν μνήμης οὔτε εἰς ἐξασθένεισιν διανοητικὴν, θὰ χρησιμοποίῃ τὴν μεγάλην του πείραν εἰς τὰς πολυπλοκωτέρας καὶ τὰς λεπτοτέρας κοινωνικὰς ἀσχολίας, παραδείγματος χάριν εἰς τὴν πολιτικὴν, ὅπου ἡ ἀνάμειξις τῶν νέων, ἕνεκα τῆς ἀπειρίας των ἀποβαίνει πολλάκις βλαβερά.

Ὅταν θάναγνωρίσῃ ἕκαστος τὸν ἀληθὴ σκοπὸν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ θὰ παραδεχθῇ ὡς ἰδανικὸν του τὴν πραγματοποίησιν τῆς κανονικῆς ἐξελίξεως, τότε θὰ ὑπάρχῃ ἀσφαλὴς ὁδηγὸς τοῦ πρακτικοῦ βίου. Θὰ γνωρίζῃ τουλάχιστον ἕκαστος τοῦ πρέπει νὰ φθάσῃ. Θέλουν νὰ βελτιώσωσι τὴν ζωὴν, ἀλλὰ δὲν εἰσέβρουν οὔτε πῶς νὰ το κάμουν, οὔτε πρὸς ποῖον σκοπὸν. Μόνῃ ἢ Ἐπιστήμῃ εἶνε ἱκανὴ νὰ το κάμῃ. Αὕτη πρέπει νὰ χρησιμεύσῃ ὡς σημαία διὰ τὴν συνένωσιν ὅλων τῶν φωτισμένων ἀνθρώπων τῆς γῆς. Καὶ περὶ τὴν σημαίαν τῆς Ἐπιστήμης θὰ συνασπισθοῦν μίαν ἡμέραν καὶ θάδελφωθῶν ὅλοι οἱ ἀνθρώποι, ὅπως ἄλλοτε περὶ τὴν σημαίαν τῆς θρησκείας, τῆς πατρίδος, κτλ.

Φαίνεται λίαν πιθανόν, ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ μελέτη τοῦ γήρατος καὶ τοῦ θανάτου, ἡ ὁποία θάποτελέσῃ δύο κλάδους τῆς Ἐπιστήμης, τὴν *Γεροντολογίαν* καὶ τὴν *Θανατολογίαν*, θὰ ἐπιφέρει μεγάλας μεταβολὰς εἰς τὴν πορείαν τῆς ἐσχάτης περιόδου τῆς ζωῆς. Πάν ὅ,τι γνωρίζομεν περὶ τούτου, ἐπιτρέπει αὐτὴν τὴν ὑπόθε-

σιν. Ἀλλὰ θὰ δυνηθῶμεν νὰ φθάσωμεν ποτὲ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐνστικτοῦ τοῦ φυσικοῦ θανάτου; Ἄν τὸ ἐνστικτον τοῦτο λανθάνῃ εἰς τὰ βάθη τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὑπάρχει τρόπος νὰ το ἀνασύρωμεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν; Ἡ μακροτάτη χρονικὴ περίοδος, κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἐξεδηλώθη, μήπως ἐπέφερε πλέον τὴν ἀτροφίαν του; Μόνῃ ἢ Ἐπιστήμῃ τοῦ μέλλοντος θὰ δώσῃ ὠρισμένην ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην. Ἐν τούτοις ὑπάρχουν ἤδη πολλὰ δεδομένα, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι τὸ ἐνστικτον τοῦ θανάτου θάανήσῃ ἐκ τοῦ σημερινοῦ ληθάργου, μόλις τὸ γῆρας ἀποβῇ φυσιολογικώτερον. Οὕτως, ἔχομεν παραδείγματα ἀρρένων οἱ ὁποῖοι ἐθῆλασαν τὰ τέκνα των διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν μαστῶν. Μία ἱκανότης τοῦ ὁργανισμοῦ, λανθάνουσα, κοιμωμένη πρὸ χρόνου μακροῦ, ἐξαίφνης ἀφυπνίσθη· μαστοὶ ἀνδρικοί, ἀτροφικοί, ἀνεπτύχθησαν, ἐξωγκώθησαν, ἀπέκτησαν καταλλήλους θηλάς καὶ ἀνέλαβον τὴν φυσιολογικὴν των λειτουργίαν!

Αἱ περιπτώσεις τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἐνστικτοῦ τοῦ θανάτου παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ εἶνε ἴσως σήμερον τόσον σπάνιαι, ὅσον καὶ τὰ παραδείγματα τῆς ἐκκρίσεως γάλακτος ἐκ μαστῶν ἀρρένων. Ἀλλ' αἱ εὐνοϊκαὶ περιστάσεις καὶ κάποια ἀσκήσις τοῦ ἐνστικτοῦ τοῦ θανάτου, θὰ δυνηθοῦν πιθανῶς νὰ το ἀφυπνίσουν καὶ νὰ το ἀναπτύξουν ἐπαρκῶς.

Πρὸς τοῦτο θὰ χρειασθῇ ἐργασία μακρὰ καὶ θυσίαι πολλαί. Σήμερον π.χ. οἱ ἐπιστήμονες θυσιάζουν τὴν ὑγείαν των καὶ ἐνίοτε μάλιστα αὐτὴν τὴν ζωὴν των, διὰ νὰ διαφωτίσουν ἐν ζήτημα ἱατρικόν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται ἡ ὑγεία καὶ ἡ ζωὴ τῶν ὁμοίων των. Ἀλλὰ διὰ νὰ καρποφορήσῃ ταχύτερον αὕτη ἡ ἐργασία, διὰ νὰ ἐπέλθῃ τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον ἐπιδιώκουν οἱ ἐργαζόμενοι οὕτω, πρέπει νὰ συμμερισθῇ τὸ ἰδανικὸν των ἢ ἀνθρωπότης. Ἐὰν εἶνε δυνατὴ ἀκόμη ἡ ὑπαρξὶς ἰδανικοῦ καταλλήλου νὰ συνασπίσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἐν εἰδὲι θρησκείας τοῦ μέλλοντος τοῦτο δὲν εἴμπορεῖ νὰ θεμελιωθῇ εἰμὴ ἐπὶ ἀρχῶν ἐπιστημονικῶν. Καὶ ἂν εἶνε ἀληθές, ὅπως πολλάκις ἰσχυρίσθησαν, ὅτι ὁ ἀνθρώπος δὲν εἴμπορεῖ νὰ ζῇ χωρὶς πίστιν, αὕτη δὲν δύναται τοῦ λοιποῦ νὰ εἶνε ἄλλη, εἰμὴ ἡ πίστις ἐπὶ τὴν παντοδυναμίαν τῆς Ἐπιστήμης.

Ταῦτα φρονεῖ ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἀνα χειρὸς βιβλίου. Ἡ εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπινου γένους θὰ ἐπέλθῃ διὰ τῆς Ἐπιστήμης, διὰ τῆς βελτιώσεως τοῦ ἀνθρώπινου ὁργανισμοῦ, προπάντων δὲ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐνστικτοῦ τοῦ θα-

νάτου, τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς ἐπιτρέψη νάντιμετω-
πίζωμεν τὸν θάνατον χωρὶς φόβον καὶ χωρὶς
λύπην. Ἡ κοταπολέμησις τῶν νόσων, ἡ ἐξου-
δετέρωσις τοῦ προώρου γήρατος δι' εἰδικῶν ὁρ-
μῶν,¹⁾ θὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὸν παράδεισον τοῦ
φυσιολογικοῦ γήρατος καὶ τοῦτο εἰς τὴν εὐτυ-
χίαν τοῦ ἐνστίκτου τοῦ θανάτου.

Ἡ λογικὴ ὠραιότης καὶ ἀκλόνητος. Τὸ μό-
νον, τὸ ὁποῖον ἔχομεν νὰ φοβηθῶμεν εἶνε,
μήπως τὸ ἐνστικτον τοῦ θανάτου ἀποτελῇ κατὶ
ἀσυμβίβαστον πρὸς αὐτὴν τὴν ζωϊκὴν φύσιν,
καὶ δὲν ὑπάρχει πραγματικῶς παρὰ μόνον εἰς
τὴν ἐπιστημονικὴν φαντασίαν τοῦ Μεσνικῶφ.
Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ἄνθρωπος θὰ εἶνε
αἰωνίως δυστυχής, καὶ τὸ βιβλίον τοῦ Μεσνι-
κῶφ θὰ παραμείνῃ καὶ αὐτὸ ὡς ἀπόπειρα πρὸς
λύσιν τοῦ ἀλύτου προβλήματος τῆς εὐτυχίας.
Πολὺ δὲ θετικώτεροι καὶ εὐεργετικώτεροι τῆς
φιλοσοφίας του θὰ θεωρηθῶν αἱ ἐπιστημονι-
καὶ τοῦ ἐργασίαι εἰς τὸ Ἰνστιτούτον Παστέρ,
αἱ ὁποῖαι σκοποῦν ἀσφαλέςτατα νὰ καταστή-
σουν ὀλιγώτερον δυστυχὴ τὴν ζωὴν τοῦ δυστυ-
χοῦς ἀνθρώπου, καὶ ὀλιγώτερον πρόωρον, ἄλ-
γεινὸν καὶ κοπιῶδες τὸ γῆράς του, — ὅχι ὅμως
ποτέ καὶ τὸν θάνατόν του!

Γρ Ε.

¹⁾ Ἐσχάτως ὁ Μεσνικῶφ ἀπλοποίησε τὴν θερα-
πείαν, διακηρύσσας ὅτι ἡ καθημερινὴ χρῆσις ὀξυγά-
λακτος (γιαουρτιοῦ) εἶνε ἀρκετὴ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀκ-
μὴν τοῦ ὁργανισμοῦ καὶ νάποτρέψῃ τὸ πρόωρον γῆρας.

Η ΖΗΤΙΑΝΑ

ΕΡΓΟΝ ΚΑΡΑ ΜΙΛΛΕ

Θ. ΔΟΣΤΟΓΕΦΣΚΥ

ΟΙ ΔΥΣΤΥΧΙΣΜΕΝΟΙ *

ΑΓΑΠΗΤΗ ΜΟΥ ΒΑΡΕΓΚΑ

20 Μαΐου

Σοῦ στέλλω λίγα σταφύλια, ἀγάπη μου·
λέγουν πῶς εἶνε ὠφέλιμα στὴν ἀνάρρωση, καὶ ὁ
γιατρός τὰ παραγγέλλει γιὰ νὰ πρᾶνουν τὴ
δίψα. Προχθὲς πεθύμησες μερικὰ τριαντά-
τάφυλλα· σοῦ τὰ στέλλω λοιπὸν τώρα. Ἔχεις
ὄρεξι, ἀγάπη μου; — Αὐτὸ εἶνε τὸ κυριώτερο.
Ἐπειτα, πρέπει νὰ εὐχαριστήσωμε τὸν Θεὸ
ποῦ ὅλα πέρασαν καὶ τελείωσαν τὰ βάσανά
μας. Ἀς εὐχαριστήσωμε τὸν οὐρανό! Ὅσο γιὰ
τὰ βιβλία, δὲν ἠμπόρεσα ἀκόμη νὰ εὐρῶ που-
θενά. Ὑπάρχει ἐδῶ, μοῦ εἶπαν, ἓνα καλὸ βι-

βλίο, γραμμένο παραπολὺ καλὰ λέγουν πῶς
εἶναι πολὺ καλὸ ἔργον. ἐγὼ δὲν τὸ διάβασα,
ἀλλ' ἐδῶ τὸ ἐπαινοῦν πολὺ. Τὸ ζήτησα γιὰ τὸν
ἑαυτό μου· θὰ μοῦ τὸ στείλουν. Θὰ τὸ δια-
βάσῃς ὅμως; Εἶσαι ἀπαιτητικὴ σ' αὐτὸ τὸ ζή-
τημα· εἶναι δύσκολο νὰ εὐρῇ κανεὶς τὸ γού-
στο σου. σὲ γνωρίζω, ἀγαπητή μου· μόνον
ποιήματα βέβαια θέλεις, ἀναστεναγμούς, ἔρω-
τας — θὰ σοὶ στείλω λοιπὸν στίχους, ἀπ' ὅλα·
ἔχω ἐδῶ μερικὰ ποιήματα ἀντιγραμμένα σ' ἓνα
τετράδιο.

Περνῶ καλὰ, μὴν ἀνησυχῆς γιὰ μένα, σὲ
παρακαλῶ, ἀγάπη μου. Ὅλα ὅσα σοῦ εἶπε ἡ
Φεδόρα γιὰ μένα, εἶναι ἀνοησίες. Νὰ τῆς πῇς
πῶς εἶπε ψέματα, μὴν τὸ λησμονήσῃς, ἡ φλύα-

* Συνέχεια ἴδε σελίδα 20.

ρη!... Καθόλου δὲν ἐπούλησα τὴ νέα μου φο-
ρεσιά. Ἐπειτα, γιατί νὰ τὸ κάμω, σκέψου το
καὶ σύ, γιατί νὰ τὴν πουλήσω; Μοῦ εἶπαν
πῶς θὰ μοῦ δώσουν δῶρο σαράντα ρούβλια
ἀργυρᾶ, γιατί λοιπὸν νὰ ξεκάνω τὰ πράγματά
μου; Μὴν ἀνησυχῆς, ἀγάπη μου! — ἡ Φεδόρα
φαντάζεται, ὑποψιάζεται δλοένα. Περνῶ χωρὶς
στενοχώρια, ἀγαπητή μου! Ἐσὺ μονάχα κύτ-
ταξε νὰ γιατρευθῇς, μικρὲ μου ἄγγελε, γιὰ τ'
ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ φέρῃς σὲ ἀπελπισία
ἓνα γέροντα. Ποιὸς σοῦ εἶπε πῶς ἔχω ἀδυνα-
τίσει; Εἶναι συκοφαντία! Εἶμαι πολὺ καλὰ,
καὶ τόσο ἐπάχυνα, ποῦ ἀρχίζω νὰ ἐντρέπωμαι
τίποτε δὲν μοῦ λείπει· μόνον, κύτταξε νὰ ἀνα-
λάβῃς!

Λοιπὸν, ὑγείαινε, μικρὲ μου ἄγγελε· φιλῶ
τὰ χεράκια σου καὶ μένω

Ὁ αἰώνιος, ὁ ἀναλλοίωτος φίλος σου
ΜΑΚΑΡ ΔΙΕΒΟΥΣΚΙΝ

Υ. Γ. — Ἀλήθεια, ἀγάπη μου, γιατί ξανα-
χίσεις αὐτὸ τὸ θέμα;... Τί τρέλλα! Μά, πῶς
λοιπὸν εἶναι δυνατόν νὰ ἔρχωμαι νὰ σὲ βλέπω
τόσο συχνά, ἀγάπη μου; Πῶς; Σ' ἐρωτῶ. Ἐκ-
τός ὅταν σκοτεινιάζῃ· μά, στὴν ἐποχὴ αὐτή,
τώρα, δὲν ἔχομε νύκτες καθόλου. Ὅλο τὸν
καιρὸ τῆς ἀρρώστειας σου, ἀγάπη μου, ποῦ ἦ-
σουν ἀναίσθητη, δὲν σ' ἐγκατέλειψα οὔτε στιγμὴ·
μὰ καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος δὲν ἤξερω πῶς τὰ κατὰ-
φερα· ἔπειτα ἔπαινα τὰς ἐπισκέψεις μου, γιατί
ἄρχισαν νὰ εἶναι περιέργοι, νὰ ρωτοῦν. Ἀρκε-
ταὶς φλυαρίαις λέγονται. Βασίζομαι στὴν Τε-
ρέζα· δὲν εἶναι φλύαρη· μά σκέψου καὶ σύ,
ἀγάπη μου, τί θὰ γινότανε, ἂν μάθαιναν ὅλα
τὰ δικά μας; Τί θὰ ἐσκέπτοντο καὶ τί θὰ ἔλε-
γαν τότε; — Σφίξε λοιπὸν τὴν καρδοῦλα σου,
ἀγάπη μου, καὶ ἔχε ὑπομονὴ ὥς ποῦ νὰ ἀνα-
λάβῃς· τότε θὰ βλέπωμεθα ἀλλοῦ, ἔξω ἀπὸ τὸ
σπίτι.

ΑΓΑΠΗΤΗ ΜΑΚΑΡ ΑΛΕΞΕΓΕΒΙΤΣ

1 Ἰουνίου

Ἦθελα πολὺ νὰ σὰς προξενήσω κάποια εὐ-
χαρίστησι γιὰ ὅλη τὴ στοργή σου, γιὰ ὅλες τῆς
φροντίδες σου, γιὰ ὅλους τοὺς κόπους σου· ἔ-
ψαξα λοιπὸν μέσα στὸ κομὸ μου καὶ εὐρήκα
τὸ τετράδιο ποῦ σὰς στέλλω. Ὅταν τὸ ἀρχίσω,
ἤμουν ἀκόμα στὰ χρόνια μου τὰ εὐτυχισμένα.
Πολλὲς φορὲς με ρωτήσετε με περιέργεια γιὰ
τὴ ζωὴ μου τὴν περασμένη, γιὰ τὴ μητέρα
μου, γιὰ τὸν Ποκρόβσκυ, γιὰ τὴ διαμονή μου

στῆς Ἄννας Φεδορόβνας, τέλος γιὰ τὰ τελευ-
ταῖα μου ἀτυχήματα· καὶ ἐδεῖξτε τόση ἐπιθυ-
μία νὰ διαβάσετε τὸ χειρόγραφο αὐτό, ὅπου
ἔχω σημειώσει, ὁ Θεὸς ξέρεῖ γιατί, μερικὲς στιγ-
μὲς τῆς ζωῆς μου, ποῦ εἶμαι βεβαία πῶς θὰ
εὐχαριστηθῇτε πολὺ νὰ τὸ λάβετε. Ἐγὼ, δια-
βάζοντάς το πάλι, αἰσθάνθηκα κάποια μελαγ-
χολία. Μοῦ φαίνεται πῶς ἐγήρασα ἀπὸ τὴν
ἡμέρα ποῦ ἔγραψα τὴν τελευταία γραμμὴ σ'
αὐτὸ τὸ τετράδιο. Εἶναι γραμμένο σὲ διάφο-
ρες ἐποχές. Ὑγειαίνετε, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς!
Πλήττω τρομερά, καὶ συχνὰ με βασανίζει ἡ
ἀϋπνία. Τί βαρετὴ ποῦ εἶναι ἡ ἀνάρρωσις!

Β. Δ.

1

Ἦμουν μόνον δεκατεσσάρων ἐτῶν σὰν πέ-
θανε ὁ πατέρας μου. Ἡ παιδική μου ἡλικία
ἦτον ἡ καλλίτερη ἐποχὴ τῆς ζωῆς μου, ποῦ ἄρ-
χισε μακρυνὰ ἀπὸ τὴν Πετρούπολι, στὴν ἐπαρ-
χία, σὲ τόπο μακρυνό. Ὁ πατέρας μου ἦτον
ἐπιστάτης στὰ μεγάλα κτήματα τοῦ πρίγκηπος
Π... σκυ στὸ κυβερνεῖο Τ... Κατοικοῦσαμε
ἓνα ἀπὸ τὰ χωριά τοῦ πρίγκηπος. Ζούσαμε
ἐκεῖ μέσα ἄγνωστis, εὐτυχισμένis καὶ ἡσυ-
χαῖς... Ἦμουν πολὺ ζωηρὸ κορίτσι· ἔτρεχα
στοὺς ἀγρούς, στὰ δάση, στὸν κήπο, καὶ κανέ-
νας δὲν φρόντιζε γιὰ μένα. Ὁ πατέρας μου
βυθισμένος στῆς δουλειῆς του ἡ μητέρα μου
στὸ σπιτικό της· τίποτε δὲν μοῦ μάθαιναν,
καὶ ἤμουν ἐνθουσιασμένη γι' αὐτό. Πρῶτ-πρῶτ
ἔτρεχα στὴ λίμνη ἢ στὸ δάσος· ἀνακατωνόμουν
με τοὺς θεριστάς, ἔφευγα ἀπ' τὸ χωριὸ χωρὶς
νὰ ξέρω ποῦ πηγαίνω, χωρὶς νὰ με μέλῃ ἡ
κάψα τοῦ ἡλίου ἢ τ' ἀγκάθια ποῦ μοῦ σχι-
ζαν τὸ πρόσωπο καὶ κουρέλιαζαν τὰ φορέματά
μου. Ὅταν ἐπέστρεφα στὸ σπίτι, με μάλωναν,
μὰ δὲν μοῦ ἔκανε ἐντύπωσι.

Μοῦ φαίνεται πῶς θὰ ἤμουν πολὺ εὐτυχι-
σμένη ἂν περνοῦσα ὅλη μου τὴ ζωὴ στὴν ἐξοχή.
Μά, παιδί ἀκόμα, ἀναγκάσθηκα νὰ φύγω ἀπὸ
τὸν τόπο ποῦ γεννήθηκα. Ἦμουν δώδεκα ἐ-
τῶν, ὅταν ἐπήγαμε στὴν Πετρούπολι. Ἀ! με
τί πόνο θυμοῦμαι τῆς προετοιμασίας γιὰ τὴν
ἀναχώρησί μας! Πῶς ἔκλαια, σὰν ἀποχαιρέτησα
καθετὶ ποῦ τόσο τ' ἀγαποῦσα. Θυμοῦμαι ποῦ
ἔπεσα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ πατέρα μου καὶ τὸν
παρακάλεσα με δάκρυα νὰ μείνωμε ἀκόμη λίγο
καιρὸ στὸ χωριό· ἐκεῖνος ἄρχισε νὰ με μα-
λώνῃ, ἡ μητέρα μου ἔκλαιε· μοῦ εἶπε πῶς ἦτον
ἀνάγκη νὰ φύγωμε, πῶς ἡ δουλειὰς μας τὸ

ἀπαιτούσαν. Ὁ γέρο-πρίγκηψ Π...σκυ εἶχε πεθάνει. Οἱ κληρονόμοι τοῦ μακαρίτη δὲν ᾔθελαν τὸν πατέρα μου στὴν ὑπηρεσία τους. Ὁ πατέρας μου εἶχε τοποθετήσει λίγα χρήματα στὴν Πετρούπολι σὲ μερικές ἐπιχειρήσεις, καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ καλλιτερέψῃ ἡ θέσις μας. ἤθελε νὰ μετοικήσωμε ἐδῶ. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔμαθα ἀργότερα ἀπὸ τὴ μητέρα μου. Εἰς κατωικήσαμε στὴν ὁδὸν Πετροπόλεως καὶ δὲν ἀλλάξαμε κι τοικία ὅσο ζοῦσε ὁ πατέρας μου.

Μὲ πόση δυσκολία συνειθίζω τὴ νέα ζωὴ! Ἐφθάσαμε στὴν Πετρούπολι τὸ φθινόπωρο. Ὅταν ἐφύγαμε ἀπὸ τὴν ἐξοχή, ὁ καιρὸς ἦτον τόσο ὁμορφος, τόσο καθαρός, τόσο ζεστός! Ἡ ἐργασία τοῦ θερισμοῦ ἦταν στὸ τέλος της καὶ ἔβλεπες στημένες τῆς θημωνιές, ποὺ γύρω μαζεύονταν πλῆθος πουλιά· ὅλα ἀνέπνεαν τὴν πικρὰ γαλήνια χαρὰ. Κ' ἐδῶ, ὅταν μπήκαμε στὴν πόλι, εὐρήκαμε κακοκαιρία, βροχή, τὴν ἀνθυγιεινὴ ὑγρασία τοῦ φθινοπώρου, καὶ ὅλο πρόσωπα νέα, ἄγνωστα, σκυθρωπά, θυμωμένα. Ἐγκατασταθήκαμε ὅπως μπορέσαμε. Θυμοῦμαι ὅλη τὴν ἀνησυχία τῆς ἐγκαταστάσεώς μας. Ὁ πατέρας μου ποτὲ δὲν ἦτο στὸ σπῖτι, ἡ μητέρα μου δὲν ἦτο οὔτε στιγμὴ ἡσυχῃ, — μὲ λησμονοῦσαν ὁλότελα. Τί μελαγχολικὴ ἡ πρώτη ἡμέρα ποὺ ξημέρωσε στὴν καινούρια μας κατοικία! Τὰ παράθυρά μας ἔβλεπαν ἓνα τοῖχο κίτρινο. Στὸν δρόμο πάντα λάσπη. Οἱ διαβάταις ἦταν σπάνιοι, καὶ ὅλοι τόσο προσεκτικὰ κουκουλωμένοι, ὅλοι τόσο πολὺ ἐκρούωναν.

Ἡ μέραις περνοῦσαν ὁλόκληραις μέσα σὲ μιὰ ἀνησυχία καὶ μιὰ πλῆξι φοικτή. Συγγενεῖς καὶ φίλους κανένα δὲν ἐβλέπαμε. Ὁ πατέρας μου ἦτο δυσχερῶς μετὰ τὴν Ἄννα Φεδροβόνα, (κάτι τοῦ χρεωστοῦσε). Πολὺ συχνὰ ἤρχοντο ἄνθρωποι στὸ σπῖτι μας γιὰ ὑποθέσεις. Συνήθως φιλονεικοῦσαν, ἐφώναζαν, θορυβοῦσαν. Ἐπειτα ἀπὸ κάθε ἐπίσκεψι ὁ πατέρας μου τὰ εἶχε πολὺ κατεβασμένα· μὲ πρόσωπο σκεπτικὸ πηγαίνοντο ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρη στὴν ἄλλη, ὥρες ὁλόκληρες, χωρὶς λέξι νὰ εἰπῇ. Ἡ μητέρα μου τότε δὲν τολμοῦσε νὰ τοῦ μιλήσῃ καὶ σιωποῦσε. Ἐγὼ, καθισμένη σὲ μιὰ γωνιά, ἔμενα ἀκίνητη, τὰ μάτια καρφωμένα σ' ἓνα βιβλίο. Φοβόμουν νὰ κάνω τὴν παραμικρότερη ταραχή!

Τρεῖς μῆνες μετὰ τὸν ἐρχομὸ μας στὴν Πετρούπολι μ' ἔβαλαν σ' ἓνα οἰκοτροφεῖο. Ἀμέσως αἰσθάνθηκα δυστυχισμένη ἀνάμεσα σὲ ξένους. Τὸ κτίριο ὅλο μαζί εἶχε μιὰ ὀψι στεγνὴ, καθόλου ἐλκυστικὴ ἢ δασκαλίσαις ἦταν τόσο αὐστηραῖς, ἡ μαθήτραις τόσο περιπαίκτηις,

καὶ ἐγὼ τόσο δειλὴ! Ὁ κανονισμὸς αὐστηρὸς καὶ σχολαστικὸς! Ἡ ὑποχρέωσις νὰ ζῶ μὲ ὥρες ὠρισμένες, νὰ τρώω μαζί μὲ ὅλους, οἱ σαχλοὶ καθηγηταί, ὅλα αὐτὰ ἦσαν, ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ, μαρτύριο γιὰ μένα. Οὔτε νὰ κοιμηθῶ μποροῦσα. Ἐκλαῖα ὅλη τὴ νύκτα, — ἀτελείωτες, παγωμένες, πληκτικὲς νύκτες. Τὸ βράδυ ἡ μαθήτραις μελετοῦσαν τὰ μαθήματά των· ἐγὼ εἶχα νὰ μάθω τὸν διαλογὸν μου· δὲν τολμοῦσα νὰ κινηθῶ, καὶ πάντα σκεπτόμουν τὴν οἰκογενειακὴν μας στέγη, τὸν πατέρα μου, τὴν μητέρα μου, τὴ βγάγια μου καὶ τῆς ἱστορίας ποῦ μοῦ διηγότανε. . . Ἀχ! τί δυστυχισμένη ποῦ ἤμουν. Τὸ παραμικρότερον πράγμα τοῦ σπιτιοῦ μας, τὸ θυμόμουν μ' εὐχαρίστησι. «Τί καλὰ ποῦ θὰ ἦταν, ἔλεγα ἀδιάκοπα, νὰ βρισκώμαι τώρα στὸ σπῖτι μας, στὸ μικρὸν μας δωμάτιον, ἐμπρὸς στὸν σιμοβάρι, σιμὰ στοὺς γονεῖς μου! Θὰ ἦταν ζεστὰ ζεστὰ καὶ ὠραῖα στὴ συνειθισμένη μας γωνιά! Μὲ πόση τρυφερότητα θὰ ἀγκάλιαζα τώρα τὴν μητέρα μου!» Ὅταν ἔρχοντο αὐταῖς ἡ σκέψεις, τὰ μάτια πλημμυρίζουν ἀπὸ δάκρυα, κλαῖς σιωπηλὰ πνίγοντας τοὺς λυγμούς, καὶ δὲν σκέπτεσαι πιά τὸν διάλογον. Δὲν μαθαίνεις τὸ αὐριανὸ μάθημά σου· ὅλη τὴ νύκτα ἐπαναλαμβάνεις τὸ μάθημά σου μέσα στὸν ὕπνον σου καὶ τὸ πρωὶ δὲν ἔξερεις τίποτε. Σὲ γονατίζουν, σοῦ δίνουν μισὴ μερίδα στὸ τραπέζι. Ἡμουν τόσο μελαγχολικὴ, τόσο δυστυχισμένη! Πρῶτα, ὅλαις ἡ μαθήτραις μὲ περιπαίτουν, μὲ πείραζαν, μὲ σάστιζαν ὅταν ἔλεγα τὸ μάθημά μου, μὲ τσιμποῦσαν ὅταν πηγαίναμε δύο-δύο στὴν τραπεζαρία· γιὰ τὸ τίποτε μὲ ἀνέφεραν στὴ δασκάλισσα. Τί χαρὰ, τὸ σαββατόβραδον, ποῦ ἤρχετο ἡ βγάγια μου νὰ μὲ πάρῃ! Τὴν ἀγκάλιαζα μὲ ἀληθινὸν ἐνθουσιασμό. Μ' ἐντυνε, μὲ σκέπαζε ζεστὰ· πηγαίνοντας δὲν ἠμποροῦσε νὰ μὲ φθάσῃ, κ' ἐγὼ ἀδιάκοπα φλυαροῦσα, τῆς τὰ διηγόμουν ὅλα. Στὸ σπῖτι ἔφθανα ζωνεῖν, χαρούμενη. Φιλοῦσα τῆς γονεῖς μου σὰν ἔπειτα ἀπὸ δέκα χρόνων γήσεις· χαιρετοῦσα ὅλο τὸν κόσμον, γελοῦσα, ἔτρεχα, πηδοῦσα. Μὲ τὸν πατέρα μου ἡ ὁμιλία ἔπερνε σοβαρὸν ὕψος· μιλοῦσαμε γιὰ ἐπιστήμη, γιὰ τοὺς καθηγητάς μας, γιὰ τὴ γαλλικὴ γλῶσσα, γιὰ τὴ γραμματικὴν τοῦ Λομόνδ, — καὶ ἤμασταν ὅλοι τόσο ζωηροί, τόσο εὐχαριστημένοι! Τώρα ἀκόμα θυμοῦμαι μ' εὐχαρίστησι αὐτὲς τῆς στιγμῆς. Ἐκὼς ὅλα μου τὰ δυνατὰ γιὰ νὰ μαθαίνα καὶ νὰ ἱκανοποιῶ τὸν πατέρα μου. Ἐβλεπα πὼς θυσιάσει γιὰ μένα ὅτι τοῦ

ἀπέμενε καὶ πὼς ἡ ζωὴ του ἦτο μιὰ βιοπάλη ἀπελπισμένη. Ὁ πὸ ἡμέρα σὲ ἡμέρα γινότανε πικρὸ σκεπτικὸς, πικρὸ μελαγχολικὸς, πικρὸ δξύθυμος· ὁ χαρακτήρ του χαλοῦσε· ἡ δουλειὰς του πηγαινεν κακὰ, εἶχε ἄπειρα χρεῖα. Ἡ μητέρα μου δὲν τολμοῦσε οὔτε νὰ κλάψῃ· δὲν ἔλεγε λέξι, ἀπὸ τὸν φόβον τῆς μὴν τὸν ἐρεθίσῃ· ἔχανε ὁλοένα τὴν υγείαν της, ἀδυνατίει καὶ ἄρχισε νὰ ἔχῃ ἓνα ξερὸ βῆχα. Τώρα, ὅταν ἤρχομουν ἀπὸ τὸ οἰκοτροφεῖον, ἔβλεπα μόνον πρόσωπα λυπημένα· ἡ μητέρα μου ἔκλαιε σιωπηλά, ὁ πατέρας μου ἐθύμωνε. Πάντα παρατηρήσεις, ἀνεγκλήσεις. Ὁ πατέρας μου ἔλεγε πὼς δὲν τοῦ προξενόυσα καμμιὰ εὐχαρίστησι, καμμιὰ παρηγορία, πὼς ἐστεροῦντο γιὰ μένα καὶ τὰ τελευταῖα των καπίκια καὶ ὅμως δὲν ἔξερα ἀκόμα νὰ μιλήσω γαλλικὰ. Ἐσποῦσε ἔτσι σὲ μένα καὶ στὴν μητέρα μου γιὰ ὅλες τῆς ἀναποδιῆς ποῦ τοῦ ἤρχοντο.

Καὶ πὼς ἠμποροῦσε νὰ βασανίσῃ τὴν μητέρα μου! Ἡ θεὰ της μόνον ἔκανε πόνο· τὸ πρόσωπό της αὐλακώοντο, τὰ μάτια της ἔμπαιναν μέσα, τὸ χρῶμα της ἦτο τὸ χρῶμα τοῦ φθισικοῦ. Ἐγὼ, περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ὑπέφερα ἀπὸ τὴν ὀργὴν τοῦ πατέρα μου. Ἡ ἀρχὴ ἦτον πάντα μιὰ ἀνοησία, μὰ ὕστερα, ὁ Θεὸς ξέρει ὥς ποῦ ἔφθναν τὰ πράγματα! Πολλὲς φορὲς μάλιστα οὔτε ἐννοοῦσα τὴν ἀφορμὴν. Τί σκηναὶς ἀτελείωται! Δὲν ἔξερα νὰ μιλήσω γαλλικὰ, ἤμουν μιὰ ἀνόητη, ἡ διευθύντρια τοῦ οἰκοτροφείου μας ἦτον ἀμελής, μιὰ κουτὴ· δὲν φρόντιζε γιὰ τὴν ἡθικὴν μας· ἡ γραμματικὴ τοῦ Λομόνδ δὲν ἄξιζε τίποτε, τοῦ Ζαπόλσκυ ἦτον πολὺ καλλίτερη· εἶχε ξοδέψῃ στὰ χαμένα τόσα χρήματα γιὰ τὴν ἀνατροφήν μου· ἦτον φανερό πὼς ἡ καρδιά μου δὲν ἄξιζε περισσότερο ἀπὸ τὴν πέτρα.

Ἐγὼ, ἡ δυστυχισμένη, ἔκανα ὅτι μποροῦσα, προσπαθοῦσα νὰ μάθω διαλόγους, λέξεις, καὶ ὅλα σὲ μένα ἐσποῦσαν· ἤμουν ὁ ἀποπομπαιὸς τράγος! Ὅχι πὼς ὁ πατέρας μου δὲν μ' ἀγαποῦσε καθόλου! Μὰς ἐλάτρευε καὶ τὴν μητέρα μου καὶ μένα. Μὰ τέτοιος ἦτον ὁ χαρακτήρ του.

Ἡ φροντίδες, ἡ λύπαις, ἡ ἀπογοητεύσεις ἔκαναν τὸν δυστυχισμένον πατέρα μου φιλόποτο, μελαγχολικόν· ἔφθανε συχνὰ στὴν ἀπελπισία. Ἀρχισε νὰ παραμελῇ τὴν υγείαν του, πῆρε ἓνα κρυολόγημα καὶ σὲ λίγο πέθανε. Τόσο ἀπρόοπτο, τόσο ξαφνικὸν δυστύχημα μὰς ἔκανε γιὰ πολλὰς μέρας νὰ μὴ ξέροιμε ποῦ βρισκόμεθα.

Ἡ κατάστασις τῆς μητέρας μου, ποῦ ἦταν βυθισμένη σὰν σὲ μιὰ νάρκη, μὲ ἀνησυχόυσε γιὰ τὸ λογικόν της. Εὐθὺς ποῦ πέθανε ὁ πατέρας μου, ἔτρεξαν σὲ τὸ σπῖτι μας οἱ δάνειοι, λὲς καὶ ἔβγαιναν ἀπὸ κάτω ἀπ' τὴ γῆ. Ὅ,τι εἶχαμε τὸ δώσαμε σ' αὐτοὺς. Τὸ μικρόν μας σπῖτι στὴν ὁδὸν Πετροπόλεως, ποῦ ὁ πατέρας μου τὸ εἶχε ἀγοράσει ἔξι μῆνες ἀπὸ φθάσαμε στὴν Πετρούπολι, πουλήθηκε κ' αὐτό· ἡ ἄλλαις ὑποθέσεις μὴς δὲν ἔξερω πὼς τελείωσαν· ἐμεῖς ὅμως μείναμε ἄστεγαις, χωρὶς ἄσυλον, χωρὶς ψωμί. Τὴν μητέρα μου, ἡ ἀρρώστεια τῆς τὴν ἐξαντλοῦσε ὁλοένα· δὲν ἠμποροῦσαμε νὰ κερδίσωμε τὸ ψωμί μας, δὲν εἶχαμε τίποτε γιὰ νὰ ζήσωμε· καμμιὰ ἐλπίδα. Ἡμουν δεκατεσσάρων ἐτῶν. Τότε μὰς ἤλθε ἡ Ἄννα Φεδροβόνα. Ὅλοένα λέγει πὼς ἔχει κτήματα καὶ πὼς εἶνε συγγενὴς μας. Αὐτὸ τὸ ἔλεγε καὶ ἡ μητέρα μου, μόνον πὼς ἡ συγγενεία μας ἦτον πολὺ μακρυνή. Ὅταν ἐξοῦσε ὁ πατέρας μου, ποτὲ δὲν ἤλθε νὰ μὰς ἰδῇ. Τώρα ἤλθε μὲ μάτια δακρυσμένα, μὰς εἶπε πὼς ἐνδιαφέρεται πολὺ γιὰ μὰς, ἔδειξε πὼς λυπᾶται πολὺ γιὰ τὸν θάνατον τοῦ πατέρα μου καὶ γιὰ τὴν κατάστασιν ποῦ βρισκόμεθα, καὶ εἶπε πὼς ὁ πατέρας μου ἦτον ὁ αἴτιος, γιὰτὶ δὲν ἔζησε σύμφωνα μὲ ὅ,τι κέρδιζε, εἶχε πολὺ ξανοιχθῇ, πολὺ βασίσθηκε στὸν ἑαυτόν του. Εἶπε πὼς πολὺ πιθυμοῦσε νὰ συνδεθῇ στενότερα μαζί μας καὶ νὰ λησμονηθῶν ἡ παλαιὰς δυσχερῆς καὶ. Ἡ μητέρα μου τῆς ἀπήντησε πὼς ποτὲ δὲν εἶχε καμμιὰ κακία μαζί της. Τότε ἡ Ἄννα Φεδροβόνα δακρυσμένη ἐπῆρε τὴν μητέρα μου στὴν ἐκκλησίαν καὶ ἔκανε μιὰ λειτουργίαν γιὰ τὴν ψυχὴν τοῦ «ἀγαπημένου». Ὅταν τελείωσε ἡ λειτουργία, φιλιώθηκε ἐπισήμως μὲ τὴν μητέρα μου.

Ὑστερὰ ἀπὸ ἀτελείωτους προλόγους, μὰς ζωγράφισε μὲ τὰ πικρὰ σκοτεινὰ χρώματα τὴν δυστυχίαν, τὴν ἐλεεινὴν, τὴν ἀπελπισμένην κατάστασιν ποῦ μὰς ἄφινε ὁ θάνατος τοῦ πατέρα μου, καὶ μὰς ἐπρόσφερε τὸ σπῖτι τῆς καταφύγιον· ἦταν τὰ ἴδια τῆς λόγια. Ἡ μητέρα μου τὴν εὐχαρίστησε, ἄργησε ὅμως ν' ἀποφασίσῃ. Μὰ ἐπειδὴ δὲν ἠμποροῦσε νὰ κἀνῃ διαφοροτικὰ, τῆς εἶπε ἐπὶ τέλους πὼς δεχόμεθα τὴν προσφοράν της μ' εὐγνωμοσύνην.

Θυμοῦμαι ἀκόμα, σὰν νὰ ἦτον ἐκείνη ἡ στιγμὴ, ποῦ φύγαμε ἀπὸ τὴν ὁδὸν Πετροπόλεως καὶ πῆγαμε στὴν ὁδὸν Βασιλιέβσκυ. Μιὰ φωτεινὴ φθινοπωρινὴ ἡμέρα, ἓνα κρύον ξερό· ἡ μητέρα μου ἔκλαιε. Ἐγὼ

ήμουν καταλυπημένη. "Ενοιωθα ένα σπαραγμό μέσα μου. Μια ανέκφραστη ανησυχία έσφιγγε την ψυχή μου... ήτον μια σκληρή στιγμή

2

Στην αρχή, πριν συνειδητώμε στη νέα μας κατοικία, ή μητέρα μου κ' εγώ, βρεθήκαμε και ή δυο στενοχωρεμένες· φαινότανε στα μάτια μας κάτι αλλόκοτο ή "Αννα Φεδορόβνα Κατοικοῦσε ένα σπίτι δικό της. Είχε πέντε μόνον δωμάτια καθαρά. Τρία δωμάτια για την "Αννα Φεδορόβνα και την εξαδέλφη μου Σάσσα, δρφανή, ποῦ την είχε περιμαζέψει. Τό τέταρτο τό είχαμε εμείς, και τό άλλο, δίπλα μας, τό είχε νοικιάσει ένας φτωχός φοιτητής Ποκρόβσκυ. "Η "Αννα Φεδορόβνα ζούσε πολύ καλά, με άνεσι πολύ μεγαλείτερη απ' ό,τι μπορούσε κανείς νά φαντασθῇ· άλλ' ή περιουσία της και ή εργασία της ήταν μυστήριο. Πάντα σέ κίνησι, πάντα ένασχολημένη, επήγαινε και ήρχετο πότε πεζή, πότε με άμάξι· μά, τί έκανε, σέ τί ήτον ένασχολημένη, μοῦ ήτον αδύνατον νά μαντεύσω. Είχε πολλές και ποικίλες σχέσεις· έδέχετο πολλόν κόσμο, και ό θεός ξέρει τί εΐδους ανθρώπους! "Ηρχοντο πάντα για ύποθέσεις και έμεναν μια στιγμή. "Η μητέρα μου πάντα μ' έπαιρνε στο δωμάτιό μας, όταν άκουε νά κτυπᾷ τό κουδούνι. Αυτός ό τρόπος της δυσареστοῦσε πολύ την "Αννα Φεδορόβνα· αδιάκοπα έλεγε πώς ήμεθα πολύ υπερήφαναις, πώς τόση υπερηφάνεια δέν άρμοζε στη θέσι μας, πώς δέν είχαμε λόγο νά ήμεθα τόσο υπερήφαναις και έτσι ολόένα για ώρες ολόκληρες. Δέν έννοοῦσα τότε τά λόγια της αὐτά· τώρα μόλις άνεκάλυψα, ή μάλλον νομίζω πώς έμάντευσα, γιατί έδίσταζε ή μητέρα μου νά κατοικήσῃ με την "Αννα Φεδορόβνα "Ητον κακή γυναίκα· ή διαμονή μας στο σπίτι της ήτον ένα μεγάλο μαρτύριο. Και τώρα ακόμα δέν ήμπορῶ νά καταλάβω γιατί ήθέλησε νά μᾶς φιλοξενήσῃ. Στην αρχή μᾶς περιποιήθηκε κάπως· έπειτα όμως φάνηκε όλος ό χαρακτήρ της, όταν επείσθη πώς είμεθα ολομόναχαις στον κόσμο και πώς δέν είχαμε ποῦ νά καταφύγωμε. "Αργότερα ήτον πολύ περιποιητική με μένα, τόσο, ποῦ ή περιποιήσεις της κατήντησαν ή πιό χονδροειδής κολακεία· έν γένει όμως υπέφερα απ' αὐτήν ό,τι και ή μητέρα μου. "Αδιάκοπα άκούαμε επιπλήξεις· ολόένα μᾶς μιλούσε για την ευερ-

γασία ποῦ μᾶς έκανε. Στους ξένους έλεγε πώς είμεθα φτωχαίς συγγενείς, μια χήρα και μια δρφανή άπροστάτευταις, ποῦ της φιλοξενούσε από καλωσύνη, από χριστιανική εὐσπλαχνία. Στο τραπέζι εκύτταζε κάθε μπουνιά μας· και αν δέν τρώγαμε, πάλι είχαμε ιστορίες. « Δέν σᾶς άρέσει αὐτό; μᾶς έλεγε. Μήν ήσθε πολύ δύσκολαις. Τό λίγο ποῦ έχω, σᾶς τό δίνω με την καρδιά μου. Βέβαια θά τρώγατε καλλίτερα στο σπίτι σας». Κάθε στιγμή άρχιζε νά ύβριζή τον πατέρα μου: «"Ηθελε νά περνᾷ καλλίτερα απ' τους άλλους και νά, τώρα, ή συνέπειαις. Κατήντησε τη γυναίκα του και την κόρη του ζητιάνες, και χωρίς τη συγγενική βοήθεια μιάνης χριστιανικής πονετικής ψυχής, ποῖος ξέρει αν δέν θά ήσαν πεθαμέναις από την πείνα μέσα στον δρόμο;» Και τί δέν έλεγε! Περισσότερο μᾶς έκαναν αηδία παρᾶ μᾶς πονούσαν τά λόγια της. "Η μητέρα μου αδιάκοπα έκλαιε. "Η υγεία της χειροτέρευε από ήμέρα σέ ήμέρα, έλυνε ολόένα. "Εργαζόμαστε όμως από τό πρωί ως τό βράδυ, βρίσκαμε έξω εργασία, ερράβαμε, και αὐτό την δυσареστοῦσε πολύ. "Αδιάκοπα έλεγε πώς τό σπίτι της δέν ήτο μοδιστροάδιο. Και όμως έπρεπε κάτι νά κερδίζωμε για τά φορέματά μας και για μερικά άπρόοπτα έξοδα. "Εβάναμε κατᾶ μέρος, νά μπορέσωμε με τον καιρό νά κατοικήσωμε άλλου. Μά ή μητέρα μου έκανε με την εργασία τη λίγη υγεία ποῦ της έμενε· από ήμέρα σέ ήμέρα αδυνάτιζε. "Η άρρώστεια έτρωγε σάν σκουλήκι τη ζωή της και την οδηγούσε στον τάφο. Τό έβλεπα, τό αίσθανόμουν, και με πόσον πόνο!

Περνοῦσαν ή μέραις, άπαράλλακταις ή μια με την άλλη. Ζούσαμε τόσο άπομονωμέναις, σάν νά ήμεθα στην έξοχή "Η "Αννα Φεδορόβνα γινότανε πιό μαλακή, όσο έβλεπε καθαρώτερα τη δύναμή της. Ποτέ όμως οὔτε σκεφθήκαμε νά της εναντιωθούμε σέ τίποτε. "Ενας διάδρομος έχώριζε τά δωμάτιά της από τό δικό μας και δίπλα μας, όπως είπα, κατοικοῦσε ό Ποκρόβσκυ. "Εδίδασκε τη Σάσσα γαλλικά, γερμανικά, ιστορία, γεωγραφία — όλες της επιστήμες, όπως έλεγε ή "Αννα Φεδορόβνα, ή όποια για πληρωμή τοῦ έδινε τροφή και κατοικία. "Η Σάσσα ήτον πολύ έξυπνη, αλλά και ζωηρή και τρελλούτσικη ήτον τότε δεκατριών ετών. "Η "Αννα Φεδορόβνα είπε της μητέρας μου πώς δέν θά ήτον κακό νά πάρω κ' εγώ μαθήματα, αφού είχα φύγη από τό οικότροφεϊο πριν τελειώσω της σπουδές μου. "Η μητέρα μου έδέχθη, και επί ένα έτος επήρα, μαζί με

τη Σάσσα, μαθήματα με τον Ποκρόβσκυ.

"Ο Ποκρόβσκυ ήτον ένας φτωχός, πολύ φτωχός νέος· ένεκα της υγείας του δέν ήμπορούσε ν' άκολουθήσῃ τακτικά της παραδόσεις τοῦ πανεπιστημίου, και έτσι, από συνήθεια μόνον, τον όνομάσαμε φοιτητή. Ζούσε πολύ ταπεινά, πολύ ήσυχᾶ· από τό δωμάτιό μας ποτέ δέν άκούαμε θόρυβο στο δικό του. "Ο Ποκρόβσκυ είχε πολύ παράδοξο παρουσιαστικό. Τό βάδισμά του, ό χαιρετισμός του ήταν τόσο άδέξια, ή όμιλία του τόσο παράξενη, ποῦ δέν ήμπορούσα στην αρχή νά τον κυτάξω χωρίς νά γελάσω. "Η Σάσσα τον βασάνιζε με διάφορες φάρσες, την ώρα προπάντων τοῦ μαθήματος. "Ητον δξύθυμος και αδιάκοπα εθύμωνε· ή παραμικρή άνοησία τον έκανε έξω φρενών, μᾶς επέπληττε άποτόμως, έκανε παράπονα, και συχνά, χωρίς νά τελειώσῃ τό μάθημα, έφευγε ώργισμένος. Στο δωμάτιό του περνούσε μέρες ολόκληρες με την άνάγνωσι. Είχε πολλά βιβλία, και βιβλία αξίας, σπάνια. Είχε μερικές παραδόσεις έξω, κ' εϋθύς ποῦ σύναζε λίγα χρήματα, άγόραζε βιβλία.

Με τον καιρό τον γνώρισα καλλίτερα. "Ητον πολύ καλός άνθρωπος, πολύ αξιοπρεπής, ό καλλίτερος απ' όσους έτιχε νά γνωρίσω έως τότε. "Η μητέρα μου τον εκτιμούσε πολύ. "Αργότερα έγινε ό καλλίτερος φίλος για μένα, — μετά τη μητέρα μου έννοείται.

Στην αρχή, μολονότι ήμουν μεγαλείτερη από τη Σάσσα, τον πείραζα κ' εγώ μαζί της για ώρες ολόκληρες με φάρσες διάφορες. "Εκείνος παρεφέρετο, και αὐτό μᾶς διασκέδαζε παραπολύ. ("Εντρέπομαι και τώρα όταν τό θυμούμαι). Μιάν ήμέρα, τόσο τον θυμώσαμε ποῦ σχεδόν τοῦ ήλθαν δάκρυα, και άκουσα καθαρά αὐτές της λέξεις ποῦ είπε με σιγανή φωνή: « Διαστρεμμένα παιδιά!» Αὐτό μοῦ έφερε κάτι σάν σύγχυσι και λύπη μαζί· έγινᾶ κατακόκκινη, μόλις κρατούσα τά δάκρυα και τον παρακάλεσα νά ήσυχάσῃ και νά μήν προσβάλλεται από της άνοησίας μας· μά εκείνος έκλεισε τό βιβλίό του, και πήγε στο δωμάτιό του χωρίς νά τελειώσῃ τό μάθημα. "Ολη την ήμέρα εκείνη βασανίζομουν από τύψεις. "Η σκέψις πώς ή παιδική καία μας τον έκαμε νά κλάψῃ σχεδόν, ήτον για μένα μαρτύριο. "Ετσι λοιπόν, περιμέναμε νά ιδούμε τά δάκρυά του, σάν νά διψούσαμε τό κλάμα του· έτσι, ξαντλήσαμε την ύπομονή του τον αναγκάσαμε, φτωχόν αὐτόν και δυστυχισμένο, νά θυμηθῇ τη σκληρή τύχη του! "Η λύπη και ή μετάνοια έλαφρύνουν, λένουν, την ψυχή· τό έναν-

τίον. Αίσθανόμουν, δέν ήξέρω, λύπη μαζί κ' εγωϊσμό. Δέν ήθελα νά με θεωρήσῃ ό Ποκρόβσκυ παιδί· ήμουν δεκαπέντε ετών.

"Από την ήμέρα αὐτή βασάνισα τον νοῦ μου πώς νά κάμω τον Ποκρόβσκυ ν' αλλάξῃ γνώμη για μένα. Μά ήμουν δειλή· δέν ήμπόρεσα τίποτε ν' άποφασίσω και περλωρίσθηκα στης σκέψεις μου (ό Θεός της γνωρίζει!) "Επαισα όμως νά γίνωμαι ένα με τη Σάσσα· ό Ποκρόβσκυ δέν ώργίσθη πιά· μά δέν ήτον αὐτό ικανοποιήσις άρκετή στον εγωϊσμό μου.

Θά είπω τώρα λίγες λέξεις για τον παραδοξότερο, τον περιεργότερο, και τον πιό αξιολύπητον άνθρωπο ποῦ γνώρισα στη ζωή μου. "Αν τώρα μόνον μιλῶ γι' αὐτόν, στο μέρος αὐτό τών άναμνήσεών μου, τό κάνω γιατί ως αὐτή την εποχή δέν είχα προσέξει σ' αὐτόν, μά ό,τι έσχετιζετο με τον Ποκρόβσκυ πήρε εξαφνα για μένα τη μεγαλείτερη σημασία.

Στό σπίτι μας ήρχετο κάποτε ένας γέρος κοντός, άσπρομάλλης, λερωμένος, κακοντυμένος. δειλός, αλλόκοτος πολύ. "Οταν τον έβλεπες, έλεγε πώς ντρέπεται ποῦ ήτον αὐτός· τόσο προσπαθοῦσε νά μή τον βλέπουν· οί τρόποι του και οί μορφασμοί του σοῦ έλεγαν πώς δέν είχε έντελῶς τό λογικό του. "Εφθανε στο σπίτι, σταματοῦσε στον διάδρομο, έμπρός στη γυάλινη θύρα και δέν τολμούσε νά προχωρήσῃ πιό μέσα. "Αν έβλεπε κανένα από μᾶς, έμένα, τη Σάσσα ή κανέναν ύπηρέτη ποῦ ήξερε πώς δέν θά τον κακομεταχειρισθῇ, μᾶς έγνεφε, κινούσε τά χέρια, έπαιζε αληθινή παντομίμα· όταν τοῦ γνέφαμε με τό κεφάλι, όπως συνειθίζαμε, πώς δέν ύπήρχαν ξένοι στο σπίτι και ήμπορούσε νά έλθῃ, τότε μόνον άνοιγε τη θύρα, χαμογελοῦσε χαρούμενος, έτριβε τά χέρια του από ευχαρίστησι και με την άρη τών ποδιών επήγαινε κατ' εϋθειαν στο δωμάτιο τοῦ Ποκρόβσκυ. "Ητον ό πατέρας του.

"Αργότερα έμαθα όλη την ιστορία αὐτοῦ τοῦ δυστυχισμένου. Είχε ύπηρετήσῃ άλλοτε σ' ένα γραφεϊο· ήτον χωρίς καμμιά ύποστήριξι και είχε την πιό άσήμαντη, την πιό ταπεινή θέσι. "Οταν απέθανε ή πρώτη του γυναίκα, (ή μητέρα τοῦ φοιτητοῦ Ποκρόβσκυ), από τότε τά πράγματα ήλθαν άνω - κάτω· ή δεύτερη γυναίκα του δέν άφησε κανέναν ήσυχο και όλους τοῦς είχε στάς διαταγές της. "Ο νέος Ποκρόβσκυ ήτο τότε δέκα ετών. "Η μητροιά του τον μίσησε. Μά ή τύχη εϋνόησε τον μικρό Ποκρόβσκυ. "Ο κτηματίας Μπουτίκοφ, ποῦ είχε γνωρίσει τον Ποκρόβσκυ ύπάλληλον και τον είχε άλλοτε ευ-

εργετήσει, πήρε το παιδί στην προστασία του και το έστειλε στο σχολείο. Έφρόντιζε γι' αυτό γιατί είχε γνωρίσει τη μακαρίτισσα μητέρα του, ποῦ, νέα, τὴν εἶχε παντρεύει ἡ Ἄννα Φεδορόβνα με τὸν Ποκρόβσκυ ὑπάλληλον καὶ τῆς ἔκαμε ἀπειρες περιποιήσεις. Ὁ κ. Μπουτίκοφ, στενὸς φίλος τῆς Ἄννας Φεδορόβνας, φάνηκε γενναῖος στὴν προστατευομένη της, καὶ ὅταν πανδρεύθηκε, τὴν ἐπροίκισε με πέντε χιλιάδες ρούβλια. Τί ἐγίναν αὐτὰ τὰ χρήματα; Ἄγνωστο. Αὐτὰ τὰ ξέρω ἀπὸ τὴν Ἄννα Φεδορόβνα. Ὁ φοιτητὴς Ποκρόβσκυ δὲν ἤθελε νὰ μιλή γιὰ τῆς οἰκογενειακῆς του ὑποθέσεως. Λέγουν πὼς ἡ μητέρα του ἦταν πολὺ ὠραία καὶ δὲν ἤμπορῶ νὰ καταλάβω ποῖα κακὴ μοῖρα τῆς ἔδωσε ἄνδρα τόσο ἀσήμαντον ἄνθρωπο. Πέθανε νέα, τέσσερα χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὸν γάμο της.

Ὁ νέος Ποκρόβσκυ ἐξακολούθησε τὰ μαθήματά του στὸ γυμνάσιο, ἔπειτα στὸ πανεπιστήμιο. Ὁ κ. Μπουτίκοφ, ποῦ ἤρχετο πολὺ συχνὰ στὴν Πετροῦπολι, τὸν προστάτευε ἀκόμα. Ἐξ αἰτίας ὅμως τῆς υγείας του ὁ Ποκρόβσκυ διέκοψε τῆς πανεπιστημιακῆς του σπουδῆς. Ὁ κ. Μπουτίκοφ τὸν ἐγνώρισε με τὴν Ἄννα Φεδορόβνα, καὶ ἔτσι ὁ Ποκρόβσκυ ἀνέλαβε νὰ δίνει μαθήματα τῆς Σάσσας καὶ νὰ κατοικήι στὸ σπίτι των.

Ὁ γέρο-Ποκρόβσκυ, γιὰ νὰ λησμονήσῃ τὸν δυστυχισμένο του γάμο, ζητοῦσε παρηγοριά στὸ χειρότερο ἐλάττωμα καὶ πάντα σχεδὸν ἦτον μεθυμένος. Ἡ γυναῖκα του τὸν ἔδερε, τὸν ἔστελλε στὸ μαγειρεῖο· ἐκεῖνος ὑπόμεινε χωρὶς παράπονο. Δὲν ἦτον ἀκόμα πολὺ ἡλικιωμένος, μὰ εἶχε σχεδὸν ξεμωραθῇ ἀπὸ τὸ κρασί. Τὸ μόνον εὐγενικὸ αἶσθημα ποῦ τοῦ ἀπόμεινε, ἦτον ἡ ἀπειρὴ ἀγάπη του πρὸς τὸν γιό του, ποῦ ἔμοιαζε τῆς μητέρας του σὰν δυὸ στάλαις νερό· ἡ μητέρα του ἦταν καλὴ σύζυγος· ἄρα γε ἡ ἀνάμνησίς ἐκείνης ἔκανε τὸν γέρο-Ποκρόβσκυ νὰ λατρεύῃ ἔτσι τὸν γιό του; Μόνον γι' αὐτὸν μιλοῦσε καὶ ἤρχετο δυὸ φορές τὴν ἐβδομάδα τακτικὰ νὰ τὸν βλέπῃ. Δὲν τολμοῦσε νὰ ἔλθῃ συχνότερα, γιατί ὁ νέος Ποκρόβσκυ δὲν ἤμποροῦσε νὰ ὑποφέρει τῆς πατρικῆς ἐπισκέψεως. Ἀπ' ὅλα του τὰ ἐλαττώματα, τὸ σοβαρῶτερον ἦτον χωρὶς ἀμφιβολία ἡ ἔλλειψις σε-εἰπῶ πὼς καὶ αὐτὸς ἦτον κάποτε ὁ πιὸ ἀνυπόφορος ἄνθρωπος. Πρῶτα, ἦτον ὑπερβολικὰ περιέργος, ἔπειτα, ὅταν ὁ υἱὸς του ἦτον ἐνασχολημένος, τὸν ἐνοχλοῦσε κάθε στιγμή με

ἀνοησίες ἢ με βαρετὲς ἐρωτήσεις· καὶ τέλος, πολλὰς φορές ἤρχετο μεθυμένος. Σιγὰ σιγὰ ὁ γιὸς ἔκαμε τὸν πατέρα ν' ἀφήσῃ τῆς κακῆς του συνήθειας, καὶ στὸ τέλος ὁ πατέρας ἄκουε τὸ παιδί του σὰν μαντεῖο καὶ δὲν τολμοῦσε ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα χωρὶς τὴν ἄδειά του.

Ὁ καυμένος ὁ γέρος δὲν ἤμποροῦσε νὰ χορηγήσῃ τὸ παιδί του. ἤρχετο νὰ τὸν ἰδῇ πάντοτε σχεδὸν σκεπτικὸς, φοβισμένος, ἴσως διότι δὲν ἤξερε πὼς θὰ τὸν δεχθῇ. Συνήθως ἐδί-σταζε πολὺ νὰ μπῇ στὸ σπίτι, καί, ἂν ἐτύχαινε νὰ εἶμαι ἐκεῖ, με ρωτοῦσε ἐπὶ εἴκοσι λεπτά: «Τί κάνει λοιπὸν ὁ γιός μου; Εἶνε καλά; Σὲ τί διάθεσι βρίσκεται; Δὲν ἔχει καμμιά σοβαρὴ ἐργασία; Τί κάνει αὐτὴ τὴ στιγμή; Γράφει ἢ εἶνε βυθισμένος σὲ καμμιά μελέτη»; Καὶ ὅταν τὸν βεβαίωνα πὼς ἤμποροῦσε νὰ τὸν ἰδῇ, ὁ γέρος ἀποφάσιζε νὰ προχωρήσῃ· ἀγάλλετο ἀγάλλετο, με χίλιες προφυλάξεις μισοάνοιγε τὴ θύρα καὶ ἔσκυβε νὰ ἰδῇ. Ἄν ἐκεῖνος, ἀντὶ νὰ θυμώσῃ τὸν χαιρετοῦσε, ἔμπαινε ὁ πατέρας χωρὶς θόρυβο, ἔβγανε τὸ ἐπανωφόρι καὶ τὸ καπέλο του, πάντα τρυπημένο καὶ χωρὶς γύρο, καὶ τὰ κρεμοῦσε ἐπίσης χωρὶς θόρυβο, βουβά· ὕστερα ἐκάθιζε κάπου συνεσταλμένος, καὶ με μάτια καρφωμένα πάνω στὸν γιό του παρακολουθοῦσε ὅ-λες τῆς κινήσεις του γιὰ νὰ καταλάβῃ σε τί διάθεσι βρίσκεται. Ἄν ἐκεῖνος ἔδειχνε κάποια δυσἀρεσκεία, ὁ πατέρας τοῦ ἔλεγε: «Θὰ μείνω ἕνα λεπτό μονάχα, παιδί μου. Περπάτησα πολὺ καὶ ἔμπηκα μιά στιγμή νὰ ξεκουρασθῶ λίγο». Καὶ χωρὶς ἄλλη λέξι νὰ εἰπῇ, ἔπαιρνε τὸ παλτό του καὶ τὸ καπέλο του, ἀνοίγε τὴ θύρα με τῆς ἰδίας προφυλάξεις ὅπως ὅταν μπῇκε, καὶ προσπαθοῦσε, φεύγοντας, νὰ χαμογελάσῃ γιὰ νὰ κρύψῃ ἀπὸ τὸ παιδί του τὸν πόνο ποῦ εἶχε στὴν ψυχὴ.

Ὅταν ὅμως ὁ Ποκρόβσκυ τὸν ἐδέχετο καλὰ, ἡ χαρὰ του ἦτον ἀμέτρητη. Τὸ πρόσωπό του ἔλαμπε· ὅλα του μιλοῦσαν τὴν εὐχαρίστησι ποῦ αἰσθάνετο. Ἄν ὁ υἱὸς τοῦ ἔλεγε τίποτε, ὁ γέρος ἀνασηκωνότανε λίγο καὶ ἀπαντοῦσε σιγὰ, ὑποτακτικὰ, σχεδὸν με σεβασμό, με τῆς πιὸ ἐκλεκτῆς φράσεως, δηλαδὴ τῆς πιὸ γελοῖας. Δὲν εἶχε τὸ δῶρο τῆς ὁμιλίας· πάντα τὸν ἔπαινε μιά ταραχὴ καὶ μιά δειλία, ποῦ δὲν ἤξερε ποῦ καὶ ἀφοῦ μιλοῦσε, κινοῦσε ἀκόμα τὰ χεῖλιά του σὰν νὰ ἤθελε νὰ διορθώσῃ ὅ,τι εἶχε πῇ. Ὅ-ταν ὅμως ἀπαντοῦσε κατὰ τύχην καλὰ, κα-μάρωνε, διώρθωνε τὸ γελέκο του, τὸν λαιμο-δέτη του, τὸ σακάκι του· καὶ ἔπαιρνε τὴν ὄψι

ἀνθρώπου ποῦ αἰσθάνεται τὴν ἀξία του. Αὐτὸ τοῦ ἔδινε καμμιά φορὰ τὸ θάρρος νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὴν καρέκλα του σιγὰ σιγὰ, νὰ πάρῃ ἀπὸ τὴ βιβλιοθήκη ἕνα βιβλίον, ὁ,τιδήποτε καὶ νὰ διαβάσῃ. Ὅλα αὐτὰ με μιά προσποιημένη ἀ-διαφορίαν καὶ ἀπάθεια, σὰν νὰ ἦτον καθεὶ ἐκεῖ μέσα στὴ διάθεσί του, καὶ σὰν νὰ ἦτον συν-ειθισμένος σὲ τέτοια υἱικὴ φιλοξενία. Μὰ εἶδα τὸν φρόνο τοῦ δυστυχισμένου πατέρα, μιά μέρα ποῦ ὁ Ποκρόβσκυ τὸν παρακάλεσε νὰ μὴν ἐγ-γίξῃ τὰ βιβλία του. Ταραγμένος ἔβαλε βια-στικὰ τὸ βιβλίον στὴ θέσι του ὅπως-ὅπως, με τὴ ράχη ἀπὸ μέσα· χαμογελοῦσε, κοκκίνιζε καὶ δὲν ἤξερε πὼς νὰ διορθώσῃ τὸ ἔγκλημά του! Μὲ τὸν καιρὸ ἡ συμβουλαιὶς τοῦ Ποκρόβσκυ διώρθησαν τῆς κακῆς κλίσεως τοῦ γέρου. Ὅταν τρεῖς φορές κατὰ σειράν δὲν εἶχε ἰδεῖ τὸν πα-τέρα του μεθυμένον, τοῦ ἔδιδε ἀποχαιρετῶντας τὸν εἰκοσιπέντε καπίκια ἢ μισὸ ρούβλι ἢ καὶ περισσότερα. Πότε καὶ πότε τοῦ ἀγόραζε ὑπο-δύματα, ἕνα λαιμοδέτην ἢ ἕνα γελέκο. Ὁ πρῶτον ὑπάλληλος, καινουριοντυμένος, καμάρωνε σὰν κόκκορας. ἤρχετο κάποτε καὶ σὲ μᾶς. Ἐφῆρνε στὴ Σάσσα καὶ σ' ἐμὲ μῆλα πετεινοῦς ἀπὸ

ζύμη, καὶ ἀδιάκοπα μᾶς μιλοῦσε γιὰ τὸν Πο-κρόβσκυ. Μᾶς σύσταινε νὰ ἡμεθα προσεκτι-καὶς καὶ εὐπειθεῖς τὴν ὥρα τῆς παραδόσεως. Ἐλεγε ὅτι ὁ Ποκρόβσκυ ἦτον καλὸς υἱός, ὑπό-δειγμα υἱοῦ καὶ ἐπὶ πλέον σοφός· καὶ λέγον-τας αὐτὰ ἔκλειε τὸ μάτι μ' ἕνα τόσο κωμικὸ τρόπο, ἔκανε τόσο ἀστεῖους μορφασμούς, ποῦ μᾶς ἤρχοντο τὰ γέλια. Ἡ μητέρα μου τὸν ἀγα-ποῦσε πολὺ. Ὁ γέρος μισοῦσε τὴν Ἄννα Φε-δορόβνα, μολονότι ἐμπρός της ἦτον «πὶὸ ἡσυ-χος ἀπ' τὸ νερό, πὶὸ ταπεινὸς ἀπ' τὴ χλόη».

Ἐπειτα ἀπὸ λίγο καιρὸ ἔπαινα τὰ μαθή-ματά μου με τὸν Ποκρόβσκυ. Μὲ θεωροῦσε ἀκόμα παιδί, ἕνα τρελλοκόριτσο σὰν τὴ Σάσσα. Αὐτὸ με πείραζε πολὺ, γιατί με κάθε τρόπο προσπαθοῦσα νὰ τὸν κάμω νὰ λησμονήσῃ τὴν παλαιὰ μου διαγωγή· δὲν τὸ πρόσεχε ὅμως, καὶ αὐτὸ με θύμωνε ὁλοένα περισσότερο. Ποτὲ σχεδὸν δὲν εἶχα μιλήσει με τὸν Ποκρόβσκυ ἔξω ἀπὸ τὴν παράδοσι· ἔπειτα, μοῦ ἦταν καὶ ἀδύ-νατο νὰ τοῦ μιλήσω. Κοκκίνιζα, δὲν ἤξερα τί νὰ πῶ καὶ κρυβόμουν σὲ μιά γωνιά ὅπου ἔκλαια ἀπὸ τὸ πείσμα μου.

[Ἐπεται συνέχεια].

Μετάφρ. Κ. Μ.

Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΓΛΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΦΛΑΗΡΟΝ — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Χ. ΓΕΛΑΚΙΔΗ ΙΑΤΡΟΥ

ΤΟ ΔΕΚΔΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ

ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ: Ἡ Ἰφιγένεια τοῦ Εὐριπίδου, παράφρασις Ζάν Μωρεάς.

Εδόθη προχθές εἰς τὸ Βασιλικὸν Θέατρον ἡ Ἰφιγένεια. Ἀπὸ ἡμερῶν ἀνεμένετο ἀνυπομόνως τὸ ἔργον τοῦ Μωρεάς, περὶ τοῦ ὁποίου ὅλος ὁ γαλλικὸς τύπος ἔγραψε μὲ ἀληθινὸν ἐνθουσιασμόν. Ὁ κ. Σιλβαῖν ὡς Ἀγαμέμνων, βασιλεὺς τοῦ Ἀργεῖος καὶ ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῆς Τροίας, ἐδέχετο γενναίως τὰ κτυπήματα τῆς Εἰμαρμένης· ἀλλ' ἦτο προπάντων πατέρας. Εἰς τὸν γάλλον ἠθοποιόν, ὁ ὁποῖος ἀπέδωσε ἀμέμπτως τοὺς ἀπαραιμίλους στίχους τοῦ Μωρεάς, ἡ χορδὴ αὐτῆ τῆς πατρικῆς στοργῆς ὠμίλησε βαθύτερα, μᾶλλον σύγχρονος· τόσον σύγχρονος, ὥστε νὰ σβύνη ὁλότελα τὴν εἰκόνα τῆς ἀρχαιότητος τὴν ὁποίαν ἔχομεν μέσα μας· καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀτρείως πνίγεται εἰς λυγμοὺς καὶ παραμορφώνει μὲ μορφασμοὺς τὸ πρόσωπον ὅταν ἡ Ἰφιγένεια τὸν ἱκετεύῃ νὰ τὴν ἀφήσῃ ἀκόμῃ νὰ ζήσῃ:

*Hélas, que le soleil est doux!
Laisse-moi vivre encore, ô mon père,
ô mon père!*

Ἐγνώρισα ἐκ τοῦ πλησίον τὸν κ. Σιλβαῖν. Μιλοῦσε μὲ θαυμασμόν διὰ τὸ φῶς τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ, διὰ τὰς γραμμάς ποὺ τὸν πλαισιώνουν. Τώρα ἐννοῶ πῶς παρήχθησαν τὰ ἀριστουργήματα τῆς πατρίδος σας, μᾶς ἔλεγε. Ἀλλ' ὁ γάλλος καλλιτέχνης, παίζων τὸν Ἀγαμέμνονα ἐπεχείρησε κάτι πολὺ δύσκολον διὰ ξένον. Διὰ ν' ἀποδοθῇ ὁ ἥρωες τῆς ἀρχαιότητος ἐχρειάζετο μακρά, βαθεῖα μύσεις εἰς τὸν ἑλληνικὸν κόσμον, τὸν τόσον ἀπλοῦν. Ἄλλὰ καὶ τόσον δυσπρόσιτον. Τὸ σεμνὸν μεγαλεῖον μὲ τὸ ὁποῖον μᾶς κατέπληξε πέρυσιν ὁ κ. Φύρστ ὡς Οἰδίπους, (ἀκόμῃ καὶ μὲ τὴν παγωμένην γλῶσσαν τοῦ φίλου μας μεταφραστοῦ), ἦτο γνωστὸν εἰς τὸν γάλλον ἠθοποιὸν ἐξ ἀναγνώσεων μόνον. Ὁ ἑλλήν ἠθοποιὸς ἔχει ποτισθῇ ἐδῶ μὲ ὅλας τὰς αἰσθήσεις του τὴν ἀρχαιότητα. Καὶ ἂν δὲν ὑπερέβῃ καὶ αὐτὸν τὸν Μουνὲ Σουλὺ εἰς μερικὰς στιγμὰς, ἀδιστάτως ὁμως ἔφθασε τὸ ὕψος τοῦ

γάλλου καλλιτέχνου, ὁ ὁποῖος εἶχε ἐνθουσιάζει πρὸ ὀλίγων ἐτῶν τὰς Ἀθήνας.

Ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν μετασχηματισμὸν τοῦ προσώπου τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τοῦ Ἀχιλλέως, πόσα ἠθέλαμεν νὰ γράψωμεν!

Ἡ κυρία Σιλβαῖν ὡς Ἰφιγένεια διεκρίθη κατὰ τὴν στιγμὴν ὅπου προσφέρει ἑαυτὴν ἐξουλαστήριον θῦμα εἰς τὴν Ἀρτέμιδα.

Ἡ ἀπλὴ καὶ ἥμως τραγικωτάτῃ ἐξέλιξις τοῦ δράματος βαίνει, μὲ ὅλα αὐτά, ἀρκετὰ καλὰ. Εἰς τὸν ρόλον τοῦ κ. Σιλβαῖν συγκεντρώνεται ὅλη ἡ ψυχὴ τοῦ δράματος. Εἶνε ἡ πατρικὴ στοργή, ἡ ὁποία ὑφίσταται τὴν σκληροτέραν δοκιμασίαν μὲ τὴν ἐπιβαλλομένην εἰς τὸν ἀνακτα θυσίαν τῆς θυγατρὸς του. Ἡ νύκτα εἶνε ἀκόμῃ χυμὴν γύρω, καὶ ὁ ἥρωες μὲ ψυχὴν στοτεινισμένην ἀπὸ τὰ συναισθήματα ποὺ τὴν συγκλονίζουν, στέλλει ἄγγελον νὰ ἐμποδίσῃ τὸν ἐρχομὸν τῆς Ἰφιγενείας. Ἡ ἡμέρα ἀνατέλλει, καὶ τοῦ ἡλίου ἡ λαμπρότης χύνει ἀκόμῃ περισσότερον σκότος μέσα του. Ὁ ταλαίπωρος πατήρ, ἀφοῦ δὲν ἠμπόρεσε ν' ἀποτρέψῃ τὴν δυστυχίαν, κύπτει εἰς τὴν ἀνάγκην καὶ ἀποφασίζει νὰ ὁδηγήσῃ τὴν κόρην του εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἀρτέμιδος.

Οἱ στίχοι τοῦ Μωρεάς, οἱ ὁποῖοι ἐνέχουν τὴν δαύγειαν, τὴν καθαρότητα καὶ τὸ φῶς ποὺ φωτίζουν τοὺς στίχους τοῦ ἀρχαίου τραγικοῦ, προσδίδουν εἰς τὴν παράστασιν τῆς Ἰφιγενείας ὅλον τὸ κάλλος, ποὺ ἠμπορεῖ ὁ θεατὴς νὰ ποιήσῃ, ἔστω καὶ εἰς ξένῃ γλῶσσῃ. Ἡ Ἰφιγένεια ἦτο, νομίζεις, ἐνδεδειγμένη εἰς τὴν μουσικὴν τοῦ Μωρεάς. Ὁ καλλιτέχνης αὐτός, ὁ ὁποῖος αἰσθάνεται σήμερον, εἰς τὰς Ἀθήνας, σὰν κουρασμένος ἀπὸ τὸν ἄττικὸν ἥλιον — ἔζησε τόσα χρόνια εἰς τὰ ξένα — φυλάττει ἐν τούτοις βαθεῖα μέσα του, τὴν γοητείαν τοῦ οὐρανοῦ, ὁ ὁποῖος πρῶτος ἐχρυσώσε τὰ ὄνειρα τοῦ ποιητοῦ, ποὺ τὸνομά του ἦτο προωρισμένον ν' ἀμφισβητήσῃ τὰ πρωτεῖα εἰς τὸν γαλλικὸν Παρνασσόν. Ἐκεῖνο ποὺ διέπλανε τὴν ψυχὴν τοῦ Γύζη καὶ ἐξέθρεψε, μέσα εἰς τὴν γερμανικὴν ομίχλην, τὸ ἀγνότερον ἑλληνικὸν πνεῦμα, ἦτο δυνατὸν νὰ μὴν ἀνθίσῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν ψυχὴν τοῦ Μωρεάς, ὁ ὁποῖος εἶχε στολί-

σει μὲ ἀθηναϊκὰ λουλούδια τὰς πρώτας δονήσεις τῆς ζωῆς του;

Καὶ αἱ Ἀθηναί, μὲ μίαν φωνήν, σύσσωμοι ἐκάλεσαν ἐπὶ σκηνῆς καὶ ἀνευφήμησαν προχθές τὸ βράδυ τὸν ποιητὴν, τοῦ ὁποίου ἡ τέχνη ἤγειρε παρὰ τὸν Σηκουάναν πάγκαλον τὸν ναὸν τῆς ἑλληνικῆς τραγωδίας καὶ ἐτόνισε παρὰ τὸν Ἰλισσὸν μελωδικώτατα τοὺς στίχους τοῦ Εὐριπίδου.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Υ. Γ. — Εἰς τὸ προσεχὲς τεῦχος θὰ γράψῃ εἰδικῶς περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Μωρεάς ὁ κ. Ξενοπούλος.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

Ὁ γλύπτης Κάρολος Μιλλέ.

Ενας περίπατος εἰς μίαν ἔκθεσιν γλυπτικῆς εἶναι πάντοτε ψυχρὸς. ν' εἴλεπαν ποὺ καὶ ποὺ μερικὰ ἔργα ρίπτοντα κάποιον φῶς καὶ μαζὶ μ' αὐτὸ καὶ μίαν θερμότητα, ἱκανὴν νὰ θερμάνῃ καὶ νὰ ζωογονήσῃ τὸ ἄθροισμα ἐκεῖνο τῶν ψυχρῶν μαρμάρων, αἱ ἐντυπώσεις θὰ ἦσαν πεθαμέναι καὶ ἀσήμαντος ἡ αἰσθητικὴ ἀπόλαυσις ἀπὸ ἔργα διαρκῶς ἐπαναλαμβανόμενα ὑπὸ τὸ αὐτὸ πάντοτε πνεῦμα καὶ μὲ τὴν ἰδίαν μορφὴν. Ἀπὸ ἐτῶν ἤδη ὁ μέγας γλύπτης Rodin φωτίζει καὶ θερμαίνει μὲ τὰ μεγαλοφυῆ του ἔργα τὰς παρισινὰς ἐκθέσεις. Ἀλλὰ τὰ ἔργα αὐτά, ὡς ἔχοντα τὸ φῶς, ἠπειλοῦν μὲ τὴν σκιάν των νὰ ἐξαφανίσουν ὅλα τὰ ἄλλα ὁλόγυρα, ἂν κάποια ἐπιβλητικὴ ἐπιρροὴ δὲν μετεδίδοτο καὶ μιὰ φωτεινὴ ἀκτὶς δὲν ἐθέρμαινε καὶ τὰς ψυχὰς πολλῶν νέων καλλιτεχνῶν, διὰ νὰ τοὺς ὠθήσῃ πρὸς μίαν ἀληθινὴν δημιουργίαν.

Μὲ ὅλην λοιπὸν τὴν σκιάν ποὺ σκορπίζει ὁλόγυρά του καὶ φέτος τὸ ἀρρενωπὸν, γεμάτον ἀπὸ σφρίγος, ἔργον τοῦ Rodin καὶ σκοτεινιάζει τρόπον τινὰ τὰ λοιπὰ γλυπτικὰ ἔργα τῆς ἐφετεινῆς ἐκθέσεως, ὑπάρχουν καὶ μερικὰ ἔργα τὰ ὁποῖα ὄχι μόνον σώζονται ἀπὸ τὴν ἐπισκίασιν αὐτὴν ἀλλὰ μὲ φῶς καὶ μὲ δύναμιν διακρίνονται καὶ προσελκύουν τὴν προσοχὴν μας.

Μεταξὺ ὧν τούτων τὸ ἔργον τοῦ γλύπτου Karl Millés, πλούσια παρουσιαζόμενον ἐφέτος εἰς τὸ Σαλὸν τῆς εταιρίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν, μᾶς ἐλκύει ἰδιαιτέρως καὶ μᾶς γοητεύει μὲ τὴν ποικίλην καὶ πλουσίαν ἐκδήλωσιν ἐνὸς ταλάντου δυνατοῦ καὶ πραγματικῶς προσωπικοῦ.

Εἰς ὅλα τὰ ἔργα του ἓνα βαθὺ καὶ εἰλικρινὲς αἰσθημα κυριαρχεῖ, ἀπὸ τοῦ μεγαλοπρεποῦς

Ὁ Μωρεάς καὶ ὁ Σιλβαῖν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. — Φωτογραφία τῆς κυρίας Σιλβαῖν.

καὶ ἐπιβάλλοντος ἐθνικοῦ μνημεῖου ποῦ παρουσιάζει ἐφέτος, ἕως τὰ μικρὰ ἀγαματάκια του τὰ παριστῶντα τὴν καθημερινὴν χωρικὴν ὀλανδικὴν ζωὴν, τὰ συλληφθέντα, νομίζεις, εἰς στιγμὰς εὐτυχείας, εἰς στιγμὰς ὅπου ὁ καλλιτέχνης ἔχων τὴν ψυχὴν του πλημμυρισμένην ἀπὸ μίαν εὐαρέσκειαν ἡ ὁποία προσέχεται καὶ μεταδίδεται εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὴν εὐχαρίστησιν τῆς ζωῆς ποῦ σπαρταρᾷ ὁλόγυρά του, αἰσθάνεται μέσα του βαθεῖαν ἁρμονίαν μὲ τὴν ζωὴν αὐτὴν, καὶ χάρις εἰς αὐτὴν βλέπει, συλλαμβάνει καὶ ἀποτυπώνει εἰς τὰ χαριτωμένα ἀγαματάκια του τὰς ποικιλοτρόπους ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς καὶ τῆς κινήσεως.

Ἡ ζωὴ τοῦ καλλιτέχνου Κάρλ Μιλλέ δὲν διαφέρει καὶ πολὺ ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν πλείστων καλλιτεχνῶν. Δὲν ἦτο προωρισμένος νὰ γείνη γλύπτης καὶ ὡς ἐκ τούτου εἰς καμμίαν δὲν ἐσύχασε Ἀκαδημίαν. Ἐγεννήθη εἰς τὴν παλαιὰν σουηδικὴν πόλιν Οὐψάλα. Τὸ 1897 ἔρχεται εἰς τὸ Παρίσι νὰ ἐκμάθῃ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ λεπτογροῦ καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐργάζεται εἰς διάφορα ἐργαστήρια ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν ζωὴν του καὶ εἰς τὴν τῆς ἀδελφῆς του Ἀδὸς Ruth Millés, τῆς ὁποίας τὸ τάλαντον παρεμφερὲς μὲ τὸ ἰδικόν του, τὴν ἀνέδειξε σήμερον μίαν τῶν σπουδαιοτέρων ἐκτετριῶν γλυπτῶν ἔργων εἰς τὸ Σαλὸν τῶν Γάλλων Καλλιτεχνῶν. Τὸ διφυὲς αὐτὸ τάλαντον τῶν δύο ἀδελφῶν, τὸ συγκεντρῶνον ἐν τῇ γλυπτικῇ καὶ τὴν γοητείᾳ τῆς τέχνης τῆς ζωγραφικῆς, ἐσώθη χάρις εἰς μίαν εὐτυχὴ γνωριμίαν.

Εἰς τὸ Παρίσι ἐγνωρίσθησαν μὲ τὸν γνω-

στον γλύπτην Ἀζαμπέρ, ὁ ὁποῖος διαβλέπων εἰς αὐτοὺς μέγα γλυπτικὸν τάλαντον, ἔλαβε ἐνδιαφέρον καὶ τοὺς ὠδήσε πρὸς τὴν Τέχνην.

Ἔτσι ὁ νεαρὸς μαθητευόμενος λεπτοουργὸς μετατρέπεται εἰς γλύπτην. Ἀλλὰ εἰς τὸ νέον του ἐπάγγελμα, εἰς τὸ ὁποῖον μοιραίως τὸν ἔσυρε ἡ τύχη, ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἀκόμη ὠφείλε νὰ δοκιμάσῃ τὰς πικρίας, μὲ τὰς ὁποίας φαίνεται εἶναι πεπρωμένον κάθε ἀληθινὸς καλλιτέχνης νὰ βαπτίζεται, διὰ νὰ φέρῃ ἀργότερα μὲ περισσοτέραν ὑπερηφάνειαν τὸν τίτλον τοῦ καλλιτέχνου.

Εὐτυχῶς κατὰ τὸ 1902 ἡ σουηδικὴ κυβέρνησις ἐκήρυξε διαγωνισμὸν πρὸς ἀνέγερσιν μνημείου εἰς τὸν ἐθνικὸν ἥρωα τῆς Σουηδίας Sten-Sture, τὸν τολμηρὸν ἀρχηγόν, ὁ ὁποῖος τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῇ τῶν χωρικῶν κατὰ τὸ 1471 ἐξεδίωξε τοὺς Δανοὺς ἀπὸ τὴν Σουηδίαν καὶ ἀπῆλλαξε τὴν πατρίδα του ἀπὸ τοὺς τυράννους. Εἰς τὸν διαγωνισμὸν αὐτὸν συμμετέχει, τὸ ἔργον του διακρίνεται καὶ ἡ σουηδικὴ κυβέρνησις, ἀναγνωρίζουσα τὸ μέγα τάλαντον τοῦ Σουηδοῦ καλλιτέχνου, τοῦ παρέχει σύνταξιν χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ὁ καλλιτέχνης ἀρχίζει νὰ ζῇ ἀνετώτερον καὶ νὰ παραδίδεται καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν Τέχνην.

Τὸ ἔργον ἀκριβῶς αὐτό, τὸ ὁποῖον κυρίως τὸν ἔκαμε γνωστὸν μετὰ τῶν συμπατριωτῶν του, ἦτο ἐκτεθειμένον ἐφέτος εἰς τὸ Σαλὸν τῆς Ἑταιρίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν.

Εἰς τὸ μνημεῖον αὐτὸ ὁ καλλιτέχνης εὐρίσκειτο πρὸ μεγάλων δυσκολιῶν. Ἐπρόκειτο νὰ ἐνσαρκωθῇ ἡ ψυχὴ ἐνὸς λαοῦ ὁλοκληροῦ, ὁ ὁποῖος ἔξαρνα ἀφυπνίζεται ἀπὸ τὸν βαθὺν λήθαργον, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτο βυθισμένος, μὲ τὸ πολεμικὸν ἄσμα ἐνὸς ἐμπνευσμένου. Ἐπίστευσε εἰς τὴν δύναμιν του, ἡ ὁποία ἀκριβῶς ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐμπιστοσύνην προήρχετο καὶ ἔτσι ἐπραγματοποιήθη τὸ θαῦμα μὲ τὴν θέλησιν ἐνὸς ἀνθρώπου. Αὐτὸ ἦτο τὸ θέμα καὶ ἰδοὺ πῶς ὁ καλλιτέχνης τοῦ ἔδωκε μορφήν καὶ ἐφύσησε τὴν ζωὴν.

Ἐπὶ ἵππου κατακόπου ἐκ τῶν πολλῶν ὁδοιποριῶν ὁ ἥρωας Sten-Sture προχαρεῖ ὥσει σιδηρόφρακτος περιτριγυρισμένος ἀπὸ χωρικούς ἀρματωμένους. Τὰ βλέμματά των εἶναι ἐστραμμένα πρὸς αὐτὸν ἢ διενθύνονται μακρὰν πρὸς τὸ βάθος διὰ νὰ διακρίνουν τὸν ἐχθρὸν πρὸς τὸν ὁποῖον τοὺς σύρει ὁ σιδηροῦς ἀρχηγός. Ὁ ἀριθμὸς των δὲν ὑπερβαίνει τοὺς δώδεκα, ἀλλὰ τὰ ὀλίγα αὐτὰ πρόσωπα εἶναι τὸσον χαρακτηριστικά, συμβολίζοντα τὸ καθένα

καὶ μίαν θέλησιν, μίαν ἀπόφασιν, καὶ ὁ καλλιτέχνης κατὰ τοιοῦτον τρόπον τὰ ἔχει τοποθετήσει ὥστε νομίζει ὁ παρατηρῶν αὐτὸ ὅτι πραγματικῶς ἓνας ὁλόκληρος στρατὸς περιτριγυρίζει τὸν ἀνθρώπον ἐκείνον, ποῦ συμβολίζει μίαν κολοσσίαν θέλησιν, καὶ τοῦ φαίνεται ὅτι αἰσθάνεται τὸ στερεὸν βῆμα των, ἀκούει τὸ πολεμικὸν τῶν ἄσμα καὶ ἐννοεῖ ὅτι τῷ ὄντι μία πατρις ἐλευθερώνεται ἀπὸ τοὺς τυράννους, ὅτι ἓνα ἔθνος ἐλευθερὸν γεννᾶται.

Τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτὸ μνημεῖον, τοῦ ὁποῖου ἡ σύλληψις καὶ συγχώνευσις τοῦ ὅλου εἰς ἓν, εἶναι ἀξιοθαύμαστος, ἔχει ὕψος 18 μέτρων καὶ εἶναι ὁλόκληρον ἀπὸ γρανίτην. Κανένας μαγερισμὸς παντελὴς ἀπουσία λεπτομερειῶν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν. εἰς τὴν θαυμασίαν αὐτὴν σύνθεσιν, δημιουργηθεῖσαν, νομίζεις, κατὰ τὴν στιγμήν αὐτὴν τῆς συλλήψεως.

Παρατηρῶν κανεὶς τὰ πορταῖτα τοῦ Μιλλέ, νομίζει πῶς δὲν εἶναι μόνιμα. Εἶναι στιγμαί, φευγαλέαι ἀποκαλύψεις ἀπὸ τὴν μορφήν ἢ καλλιτέρα ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ προσώπου τὸ ὁποῖον θέλει νὰ ἀποτυπώσῃ. Ζητεῖ τὰ ζωογόνα σημεῖα ἐνὸς χαρακτήρος, τὰ ἔχνη ποῦ ἀφήνει εἰς τὸ πρόσωπον ἓνα συναίσθημα, καὶ μ' αὐτὰ προσπαθεῖ νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ τὴν κρυμμένην ψυχὴν. Ἀλλὰ διὰ νὰ συλλάβῃ τὸ μυστήριον αὐτό, πρέπει πρῶτα νὰ ἔλθῃ εἰς στενὴν ἐπικοινωνίαν μὲ αὐτήν, πρέπει κατὰ βάθος νὰ τὴν γνωρίσῃ καὶ νὰ τῆς ἀρπάξῃ τὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα ποῦ τοῦ χρειάζονται. Δι' αὐτὸ πρὸς ἀκριβῆ ἐκτίμησιν τῆς προσωπογραφικῆς τέχνης του πρέπει νὰ ἴδῃ τις τὰς προτομὰς προσώπων προσφιλῶν καὶ οἰκείων τοῦ καλλιτέχνου. Εἰς τὸ ἐφετεῖον Σαλὸν ἐκθίεται τὸ πορταῖτο τοῦ μεγάλου Σουηδοῦ ζωγράφου Γιουλίου Γκρόμπεργ καὶ τὴν προσωπογραφίαν τοῦ Δόκτωρος Παύλου Bjere, φίλου στενοῦ τοῦ καλλιτέχνου. Μέσα εἰς τὴν δυνατὴν ἔκφρασιν τῆς μορφῆς αὐτῆς διαβλέπει κανεὶς τὴν βαθεῖαν σκέψιν καὶ ἓνα ἐρευνητικὸν πνεῦμα τῆς ἰδιαιτέρως μερικῆς σημεία, ἔδωκε ἓνα χαρακτηριστικὸν διακοσμητικόν, ἔξωραῖσαντα περισσότερον τὸ ἔργον, συγχρόνως δὲ ἐκδηλοῦντα καὶ τὸ ἄκρως ποιητικὸν ὕψος τοῦ Σουηδοῦ συγγραφέως. Ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου κυριολεκτικῶς θαυμάζει κανεὶς τὴν διηγηματικὴν δύναμιν τοῦ καλλιτέχνου καὶ πραγματικῶς θέλγεται, ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν πολλῶν συγχρόνων Σκανδιναυῶν συγγραφέων, εἶναι ὅταν ἀπλοῖστα καὶ ἀφελῶς περιγράφων ἐκ τοῦ φυσικοῦ, διηγείται, ἐὰν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκ-

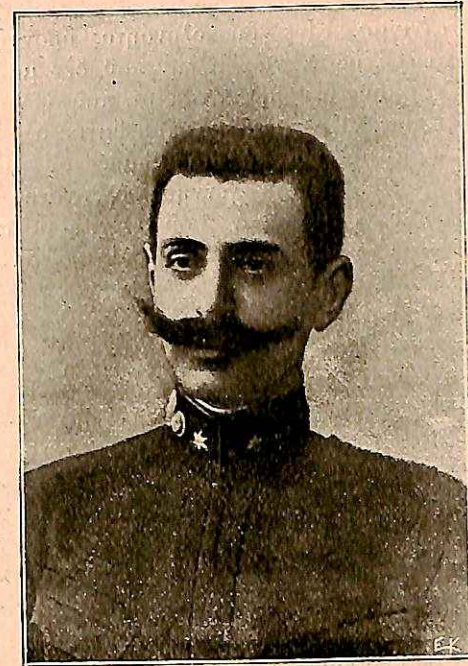
φρασθῇ κανεὶς ἔτσι, τὴν τόσον ἐνδιαφέρουσαν καὶ χαριτωμένην εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ζωῆς τῶν ζώων. Μία ἀγάπη εἰλικρινῆς τὸν ὠθεῖ πρὸς αὐτὰ καὶ τοῦ χαρίζει τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν δύναμιν νὰ ἐννοῇ τὴν ζωὴν των, νὰ συλλαμβάνῃ τὴν ἡρεμίαν ποῦ πηγάζει ἀπὸ αὐτὴν καὶ εἰς συμπλέγματα χαριτωμένα νὰ συγκεντρώῃ ὅλην τὴν χάριν καὶ τὸ μυστήριον ποῦ περικλείει. Εἰς τὰ συμπλέγματα αὐτὰ δίδει ἀπερίγραπτον θελκτικότητα καὶ τόσην γλυκύτητα, ποῦ ἐλκύουν τὸν παρατηρητὴν. Γνωρίζει νὰ ἀρπάξῃ ὅ,τι διακοσμητικὸν περιλαμβάνει ἢ συγκεντρώσεις καὶ αἱ κινήσεις δύο ἢ περισσοτέρων ζώων καὶ ἔτσι τὰ ἐξωραίζει καὶ τὰ καθιστᾷ πολῦτιμα. Δύο τοιαῦτα μικρὰ ἔργα ἐκθέτει τὸ ἐφετεῖον Σαλὸν, τοὺς Παίζοντας ἐλέφαντας καὶ τὴν Τοαλέτιαν τῶν χηνῶν. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπισκεφθῇ κανεὶς τὸ καλλιτεχνικὸν του ἔργαστήριον διὰ νὰ γνωρίσῃ κατὰ πόσον ὁ καλλιτέχνης ἐπωφελεῖται ἀπὸ τὴν εἰλικρινῆ καὶ ἀφελῆ ἀγάπην του πρὸς τὰ ζῶα.

Ὁ κ. Μιλλέ εἶναι μόλις τριάντα ἐτῶν καὶ ὅμως ἤδη εἶναι ἐκ τῶν πρώτων γλυπτῶν τῆς Σουηδίας, ἡ δὲ ἐφετεῖν ἡ ἐπιτυχία εἰς τὸ Παρισινὸν Σαλὸν τὸν κάμνει γνωστὸν καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν πατρίδα του.

Α. ΑΔΥΑΤΗΣ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ὁ ἀρματωλισμὸς τὸν ὁποῖον μοιραίως ἐγέννησεν ὁ ἀγὼν τῶν φυλῶν εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὠρισμένως εἶνε μία ἐποχὴ ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ ἐπανεῖλθῃ. Ὑπάρχει μία παλαιὰ ἰδέα ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ προσοικειωθῇ μὲ τὸν πόλεμον κράτος, τοῦ ὁποῖου ἡ μεθόριος γραμμὴ δὲν εἶνε διαρκῶς ἀναμμένη. Οἱ λαοὶ πρέπει νὰ ἀκούουν ὅπλον εἰς τὰ σύνορά των, ἀνάπτον κατὰ διαλείμματα ἀλλὰ οὐδέποτε σβύνον, ὅπως οἱ φάροι τῶν θαλασσῶν. Ὁ ἀνιάρτης, ἡ πρώτη μορφή τοῦ πολέμου, παραμένει ὡς στοιχεῖον χρησίμου εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ὅπου ὁ πόλεμος κατήντησε ψυχρὰ καὶ ὑπολογισμένη χειρουργικὴ πράξις. Διπλωματικῶς εἶνε μία ζημία διὰ τὰ κράτη, ἀλλὰ πραγματικῶς αὐτὰ εἶνε ὁ ὀροφύλαξ τῶν φυλῶν. Ποῖον κράτος, ἀκόμη καὶ τὸ ἐπιστημονικώτερον ὀπλισμένον, δὲν θὰ ἐπόθει ὀλίγον ἀρματωλισμὸν εἰς τὰ σύνορά του; Τὰ πράγματα διὰ τὴν Ἑλλάδα ἐστράφησαν κατὰ τόσον παράδοξον τρόπον, ὥστε εἰσέρχεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσῃ τοὺς παλαιούς της φίλους, τοὺς ἀρματολούς, καὶ νὰ

Παῦλος Μελάς

ἐπιχειρήσῃ ὁλόκληρον ἀνεπίσημον πόλεμον μὲ τὴν φουστανέλλαν. Φαίνεται ἀλήθεια ὄνειρον καὶ ὅμως ἡ ἐποχὴ τοῦ ἀρματωλισμοῦ προβάλλει τραγεῖα καὶ ἐποποιός. Τὸ βουνὸ ἐπανερχεται. Αἱ φυλαὶ παλαίουν μὲ τὰ παλαιὰ των ὅπλα, τὸ μαχαῖρι, τὸ τσεκούρι, τὸν λίθον, καὶ ἡ παραφωνία τῶν Μάουζερ, τῶν κρεμασμένων ἐπὶ τῶν βουλγαρικῶν ὤμων, δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀλλάξῃ τὴν ὅλην ἀρματολικὴν μορφήν τοῦ ἀγῶνος.

Εἶνε φυσικὸν ὅτι παλαιαὶ ἐποχαὶ ποῦ μᾶς καταλαμβάνουν τόσον αἰφνίδια, εὐρίσκουν τὰς σημερινὰς κοινωνίας ἀνετοιμους νὰ τὰς ἀντικρούουν. Ὁ ἀρματωλισμὸς θέλει νὰ ξαναεὐρῇ τὰς παλαιὰς του ἀγαπημένας συνθήκας, τὴν παρθεναίαν τῶν λαῶν, τὸ μῖσος, τὴν Μεγάλην Ἰδέαν τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ἐδῶ ὅπου τελευταίως ὁ λαὸς ἀγοράζει λαχεῖον διὰ νὰ κἀμῃ Μάουζερ, ταχυβόλα, θωρηκτὰ ὅπλα αἱ λέξεις τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ διαβήτου ἐστράφη αἰφνιδίως καὶ εἶδε τὸν ἀνθυπολοχαγὸν τοῦ πυροβολικοῦ, τὸν ἀπόστολον τῆς νέας στρατιωτικῆς ἐπιστήμης, φρονεῦμένον ἐπάνω εἰς τοὺς βράχους μὲ στολὴν ἀρματολοῦ. Ὁ νεκρὸς αὐτός, ντυμένος μίαν παλαιὰν ἐποχὴν, ἦτο ὁ πρόδρομος καὶ τὸ ἐξύπνημα. Καὶ χρειάζεται αἰφνιδια ἀλλαγὴ τῶν κυττάρων τοῦ αἵματος διὰ νὰ τὸν ἐννοήσωμεν, τὸν ἀπρόοπτον ἀρματολόν. Ἐπεσεν ἐμπρὸς μας ὡς πολυσύνθε-

τον αἰνίγμα. Εἶνε δυσκολονόητος ὅσον ἕνας ἀρματωλός, ὅσον ἕνας Ἕλληνα ποῦ δὲν μᾶς ὁμοιάζει, ποῦ δὲν μᾶς ἀνέχεται, ποῦ δὲν ἦτο μεταξύ μας. Ὁ μεγαλειότης του ὕμνος δὲν εἶνε ἡ συμπάθεια οὔτε ὁ θαυμασμός του λαοῦ. Εἶνε ἡ ἐκπληξίς ποῦ ἐγέννησεν ὁ θάνατός του. Καὶ τὸ ἀνακριβέστερον ποῦ ἐλέχθη δι' αὐτὰ εἶνε ὅτι ἐπολέμησε τοὺς Βουλγάρους, ἐνῶ ὁ Παῦλος Μελάς ἐπολέμησεν ἡμᾶς.

Πρὶν τὸν ὀνομάσω πολεμιστὴν, ὅπως ἦτο, ἀρματωλὸν ὅπως ἦτο, θέλω νὰ τὸν βλέπω εἰς τὴν ὡραιότεραν του μορφὴν, Ἕλληνα πολεμοῦντα τοὺς Ἕλληνας τῆς ρητορείας καὶ τῆς ἀπραξίας. Ὑπῆρξε κοινωνικὸς ἐπαναστάτης. Εἰς τὴν κατάστασιν ποῦ εἴμεθα, τὸ αἵματηρὸν ράπισμα τοῦ Παύλου Μελά ἦτο ἀπὸ τὰς τομηγρᾶς φυσιοθεραπειᾶς ποῦ ἐπιβάλλονται εἰς νευρικῶς χαλαρωμένους ὁργανισμούς. Ἐχει τὴν ψυχολογίαν τῆς ὅλης ἡ παταγώδους ὑποδοχῆς ποῦ ἔκαμεν ὁ λαὸς εἰς αὐτὸν τὸν θάνατον. Μολονότι τὰ μνημόσυνα ποῦ ἔγειναν ἦσαν θόρυβος, κτύπος κροτάλων ρητορικῶν πράγματα ποῦ ὁ Μελάς ἀπέθανεν ἀκριβῶς διὰ νὰ μὴ τὰ ἀκούῃ, ἀλλ' εἶχον εἰς τὸ βάθος τὸν χαιρετισμὸν τοῦ λαοῦ, διότι ἕνας ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν ὀλιγαρχίαν τῶν Ἀθηνῶν ἀπέθανεν διὰ τὴν ἐλληνικὴν ιδέαν. Πολλοὶ λόγοι ὑπῆρχον νὰ μὴ ἀποθάνῃ ὁ ἀριστοκράτης Μελάς. Ὁ ἥλιος τῶν Ἀθηνῶν εἶνε ὁ λαμπρότερος τοῦ κόσμου, καὶ ὑπὸ κανένα ἄλλον ἥλιον δὲν ἀναδίδουν τόσην λάμψιν τὰ ἀραβικὰ ἄλογα μιᾶς ἀμάξης ποῦ πηγαίνει βραδέως πρὸς τὸ Φάληρον διὰ τῆς λεωφόρου Συγγρού. Ἐδῶ εἶνε τόσον δικαιολογημένη ἡ εἰρήνη! Εἶνε τόσον φυσικὸν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν αὐτὸν νὰ μὴ σκέπεται κανεὶς διὰ πόλεμον! Ἀχ, μακαριότης τῆς Ἀττικῆς, διὰ πόσας παραλείψεις, διὰ πόσας ἀναισθησίας, δὲν ἀπολογεῖσαι ἐπαρκῶς... Εἰπέ μας, Ἀττικὸν φῶς, ποῦ βρέχεις τὴν λήθην δὲν εἶνε ἐγκλημα νὰ σὲ στερηθῇ κανεὶς; Ἐπιθυμῶ νὰ ἀπολογηθῇς ὑπὲρ ὅλων τῶν ἀδυναμιῶν. Ἐπιθυμῶ νὰ μοῦ εἰπῇς ὅτι ἦτο ἀπαραιτήτως διὰ τὰς Ἀθήνας μία πλουτοκρατία. Ὅτι τρώγουσα τὰ ἑκατομμύριά της ὅπως τὰ τρώγει, κάμνει ἔργον σοφόν Ὅτι μὴ λογαριάζουσα κανένα, φυλὴν, ἔθνος, κράτος, λαόν, κάμνει ἔργον θαυμάσιον. Ὅτι νομίζουσα πῶς κάμνει τὴν δουλειά της, ἐὰν προεδρεύσῃ ἡ γραμματεὺς εἰς κανένα νοσοκομεῖον, καλῶς νομίζει. Ὅτι μασώσα Γαλλικὰ ἡ χαριτόβρυτος, ἐκεῖ ποῦ δὲν χρειάζονται, εἰς τὸν δρόμον, εἰς τὸ τράμ, εἰς τὴν πλατεῖαν, καλῶς κάμνει καὶ τὰ

μασσᾷ. Ὅτι ἀγράμματος καὶ ἀμόρφωτος καὶ ἀνίδεος παραμένονσα, τίποτε μὴ ἐπηρεάζουσα, τίποτε μὴ προσπαθοῦσα νὰ ἐξυπνήσῃ εἰς αὐτὸν τὸν πρόστυχον λαὸν ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκάθησε, κανὲν αἰσθημα ὡραίου ἢ ὀρμὴν πολέμου, ὅτι εἶνε μοναδικὴ κοινωνικὴ τάξις εἰς τὸν κόσμον. Ὅτι θέλουσα ὑπὸ τοὺς ὄρους αὐτοὺς νὰ λέγεται καὶ ἀριστοκρατία, ζητεῖ πρᾶγμα φυσικὸν καὶ νόμιμον. Καὶ ὅτι ὁ ἀριστοκράτης Παῦλος Μελάς ὁ ὁποῖος τὴν ἐρράπισεν, ὑπῆρξεν ἐγκληματίας κατὰ τοῦ ἡθονικοῦ φωτός τῶν Ἀθηνῶν...

Οὐδέποτε εἶδα ὡραιότερον ἐγκληματίαν. Τὸ ράπισμά του θὰ φθάσῃ παντοῦ, ὅλαι αἱ κοινωνικαὶ ἴνες θὰ τὸ αἰσθανθῶν, ἀλλ' ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους ἐδόθη ἦσαν ἐκεῖνοι μὲ τοὺς ὁποίους ἔζησεν, ἐμεγάλωσεν, ἠνδρώθη, προσποιητὸς φίλος, προσποιητὸς σύντροφος τῶν βερνικωμένων, ἀλλὰ κατόπιν ταχύτατα καὶ ἀποτόμως ἐπαναστάτης. Ἡ ἀρχαία τραγωδία ἐγεννήθη ὅταν ἕνας ἀπεσπασθῇ ἐκ τοῦ χοροῦ καὶ ἤρχισεν νὰ λέγῃ ἀντίθετα πρὸς αὐτόν. Αἱ κοινωνικαὶ γεννῶνται ὅταν ἕνας ἀποσπασθῇ ἀπὸ μίαν δυσάρεστον σύμπνοιαν, ἀπὸ μίαν κακὴν ὁμοιομορφίαν καὶ ἀρχίσῃ νὰ λέγῃ ἀντίθετα πρὸς αὐτήν. Ὁ Παῦλος Μελάς ἀπεσπασθῇ καὶ εἶπε πρὸς ὅλους ἡμᾶς τὰ ἀντίθετα. Τὸν βλέπομεν παραδόξως ὅπως ὁ ἀρχαῖος χορὸς τὸν ὑποκρίτην. Ἀλλὰ θὰ τὸν ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλοι. Χαίρε ἀρματωλέ, χαίρε πολεμιστὰ τῶν κυρίως ἐχθρῶν μας, τῶν ἀδελφῶν Ἑλλήνων. Ἡ δόξα σου εἶνε ὅτι ἐστράφης κατὰ τῶν Ἀθηνῶν.

ΧΑΡΗΣ ΗΜΕΡΙΝΟΣ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

Jean Moréas

Ἀπὸ πατέρα ὁ ὁποῖος ἀπαγγέλλει ἀκόμη καὶ τώρα —εἶνε ἐξήντα χρόνων— στίχους τοῦ Γκαίτε καὶ μητέρα ἡ ὁποία τείνει τὸ χέρι εἰς φίλημα, ἐγεννήθη ὁ ποιητὴς τῶν Στροφῶν καὶ τοῦ Pelerin Passionné. Εὐγενὴς ἐξ ἀνατροφῆς καὶ ἐξ αἵματος, ἀπόγονος τοῦ Παπαδιαμαντοπούλου τοῦ Μαρέως καὶ τῶν Τομπάζηδων τῆς ὁμιλίας, ἔχει ὅλην τὴν ἀττικὴν χάριν ποῦ ἐστόλιζε καὶ ἐξαρχαίτηζε τὸ ἀρχαῖον πνεῦμα καὶ ἡ ὁποία καὶ μόνη σεν ὡρισμένως αὐτὴ νὰ τὸ παραδώσῃ εἰς τὴν ἀθανασίαν. Ἡ ἀττικὴ μέλισσα — ἃς ἐπαναληφθῇ μίαν φορὰν δικαίως αὐτὴ ἡ ὡραία παλαιὰ φράσις — ἐκάθηται ἐν ὠρισμένως εἰς τὰ χεῖλη τοῦ δευτέρου αὐτοῦ Εὐκαλῆς διαθέσεως καὶ φιλοπαιγμοσύνης. Naί, φιλοπαιγμότην, καὶ τὰ πλέον σοβαρὰ καὶ τὰ πλέον προβληματικὰ καὶ τὰ πλέον αἰνιγματώδη, ἔχουν μίαν κυρτὴν λα-ἀκοπα, ἀθυρματώδη.

Ἐκτιμῶ πολὺ τὸν Νίτσε — μοῦ ἔλεγεν ἕνα βράδυ — ἀλλὰ δὲν ἠμπούρεσα ποτὲ νὰ ἐξηγήσω τὸν θυμὸν του. Νομίζω ὅτι αἱ ιδέαι του δὲν θὰ ἔχαναν τίποτε ἀπὸ τὴν σοβαρότητά των ἀν ἐλέγοντο ὀλιγότερον σκληρὰ καὶ με ὀλιγότερον ἐμπάθειαν. Δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀστείον τερον ἀπὸ ἕνα θυμὸν τοῦ ὁποίου ἡ ἀφορμὴ ἐξευρίσκεται. Καὶ κοντὰ εἰς τὴν φιλοπαιγμοσύνην αὐτὴν τοῦ ποιητοῦ, μία συμπάθεια καὶ μία ἐπιείκεια, ἀληθινὰ μεγάλου ἀνδρός.

Γράφων κάποτε γιὰ τῆς ὁμιλίας τοῦ Γκαίτε μὲ τὸν ἔκκερμαν, ἐξαρχαίτησε τὸν δευτέρον μὲ ἕνα βαρὺ, ἔστω καὶ δίκαιον ἐπίθετον.

Εἰς τὰς διορθώσεις ὅμως, σὰν ἕνας τέλειος τζέντλεμαν — ποῦ καὶ πραγματικὸς εἶνε — τρόπον τινὰ ζητῶν συγγνώμην ἀπὸ τὸν συνομιλητὴν τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ, ἤλλαξε τὸ ἐπίθετον μὲ ἄλλο, τὸ ὁποῖον ἦτο μᾶλλον συμπαθὲς καὶ σχεδὸν καθόλου πειρακτικόν. Ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς μετριοφροσύνης του θὰ εἶχα πολλὰ νὰ εἶπω.

Ὅσο υπερήφανη εἶνε ἡ κερασιά ποῦ κάνει ὡραῖα κεράσια — μοῦ ἔλεγε προχθὲς — ἄλλο τόσο πρέπει νὰ εἶνε καὶ ὁ ποιητὴς τῶν ὡραίων στίχων. Ἡ φύσις πρέπει νὰ εἶνε ἀνυπερήφανος καὶ διὰ τὰ δύο.

Ἡ ἀνοησία τῶν ἀνθρώπων — μοῦ ἔλεγε πάλιν — ποτὲ δὲν μὲ λυπεῖ ἢ μὲ διασκεδάζει ἢ μὲ κινεῖ εἰς ἀηδίαν ἀναλόγως τῆς ψυχικῆς μου διαθέσεως. Τὸν θάνατον δὲν τὸν ἐφοβήθη ποτέ, οὔτε τὸν ἐσκέφθη καὶ — μοῦ ἀπήντησε εἰς ἄλλην ἐρώτησίν μου, — σχεδὸν δὲν τὸν θεωρῶ οὔτε ὡς μεταβολὴν καταστάσεως.

Εἰς περίπτωτον παρὰ τὸν Κηφισόν, ἐνῶ μοῦ ἀπῆγγελλε σχετικὸς στίχους του, δὲν ἔρριπτε οὔτε βλέμμα εἰς τὴν ξηρὰν κοίτην. Ἀρκεῖ νὰ ἰδῇ κανεὶς κατὰ μίαν ἐξ ὁρᾶν εἰς τὴν ζοὴν του, διὰ νὰ τὸ παρακολουθῇ ἔπειτα μὲ τὴν φαντασίαν κατ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἐξέλιξιν. Ἀρκεῖ, ἐννοεῖται, νὰ τὸ ἀγαπήσῃ μοῦ ἔλεγε. Οἱ στίχοι του ἐνῶ ἐγὼ ἐβλεπα τὸν ξηρὸν ποταμὸν — ἐπιστοποῦν τὸν ἀφορισμὸν του.

Μίαν ἡμέραν μοῦ ἐφάνη μελαγχολικὸς καὶ τοῦ τὸ εἶπα.

— Ὡ, μοῦ ἀπήντησε, εὐτυχῶς εἶμαι πάντοτε μελαγχολικός.

Γνωρίζω ὅτι τοῦ ἀρέσουν τὰ ὡραῖα ξέφρωτα καὶ αἱ ἐλευθεραὶ ἀπόψεις, τοῦ εἶχα μιλήσῃ περὶ τοῦ σπιτιοῦ μου εὐρισκομένου παρὰ τὸν Λυκαβητὸν, καὶ ἕνα ἀπόγευμα, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του, τὸν ὡδήγησα ἐκεῖ. ἔχετε ὡραῖο σπῆτι, μοῦ εἶπε, πράγματι, καὶ ἡ θεὰ ἀπ' αὐτὸ τὸ μπαλκονάκι θὰ εἶνε ἐξαισία.

Ἐλάτε, τοῦ ἀπήντησα, νὰ δῆτε.

Ἀ, ὦχι, ἐκάθισα πολὺ καλὰ ἐδῶ, εἰς τὸ γραφεῖο σας.

Ἐστρέψα νὰ τὸν ἰδῶ. Κατεγίνετο σχυμμένος σὲ κατὰ τι. Ἐπλησίασα. Ἐγραφε τ' ὄνομά του εἰς ἕνα κογγυλάκι ποῦ ἦτο στὸ τραπέζι μου.

— Πηγαίνουμε;

— Ὅπως θέλετε.

Προχθὲς τὸ βράδυ, ἐνῶ τὸν συνώδευα εἰς ἕνα γεῦμα καὶ μὲ χειροκρατοῦσε ἰδιαίτερος φιλικὸς, ἔξαφνα μὲ ἠρώτησε διατὶ δὲν ὁμιλοῦσα ἡμεῖθα μετὰ μίαν γλωσσικὴν συζήτησιν εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀφελθῇ νὰ παρυσυθῇ. Μήπως σὲ στενοχωρεῖ ποῦ λαμβάνω μέρος εἰς τοιαῦτα ζητήματα, μοῦ εἶπε, χωρὶς νὰ συμφορῶν μαζί σου ἀπολύτως; Τρέμω μὴν ἀπομακρυνθῇτε ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα. Ἀλλοίμονον ἂν δὲν ζήσετε ὡς ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Εἶπες προηγουμένως ὅτι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα εἶνε ἀπὸ κάθε καθαρευτέρουσαν ἡ μόνη γνησία ἀπόγονος τῆς ἀρχαίας. Ἄν αὐτὸ εἶνε ἀληθές, δὲν εἶχα τίποτε νὰ εἶπω, ἀλλ' ἂν ὄχι.

Μὲ ἐννοεῖτε;

— Ἀλλὰ...

Ἀλλὰ, πρέπει νὰ προσέχη κανεὶς πάντοτε εἰς τὸν

τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον λέγει κατὰ ἑπειτα αἱ προτιμήσεις μου.

Κυτᾶστε τὰ κυπαρίσσια θυμάστε τί ἔγραψα γι' αὐτὰ στὸ πρῶτο μου ταξεῖδι; Εἶνε τόσον εὐγενῆ. Αὐτὸς ὅμως ὁ ἥλιος σήμερον τοὺς ἀφαιρεῖ κατὰ προτιμούσα νὰ τὰ ἐβλεπα μὲ μίαν βροχὴν σιωπηλὴν καὶ ἐπίμονον. Ὡ, πόσον τὴν ἐπεθύμησα αὐτὴν τὴν βροχὴν! Εἶνε ἀδικαιολόγητος ὁ ὁμῶς αὐτὸς ἥλιος σήμερον.

— Ἐνθυμεῖσθε ἀλήθεια, τὰς μικρὰς μας ἐκδρομὰς τοῦ 97; Δὲν θὰ τὰς ἐπαναλάβωμεν;

— Πρὸς τὸ παρὸν δὲν εἶμαι διόλου ἀνυπόμονος. Μοῦ φτάνει ὅτι εἶμαι ἐδῶ.

ΠΡΟΣΠΕΡΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΑΠΟ τὰ δημοσιευθέντα ποιήματα εἰς τὸν θάνατον τοῦ Παύλου Μελά ἀναδημοσιεύομεν δύο, τὰ καλύτερα, ἅξια νὰ στολίσουν τὸν τάφον του. Εἶνε τὸ ποίημα τοῦ κ. Παπαντωνίου τοῦ δημοσιευθὲν εἰς τὸ «Σκρίπ» καὶ τοῦ κ. Παλαμά τοῦ δημοσιευθὲν εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν».

ΠΑΥΛΟΣ ΜΕΛΑΣ

Παρθενικέ, ποῦ χαίρεσαι τὴν ὑψηλὴν γαλήνην καὶ πλάγιασες κυρτὸς,

δὲ θὰ μπορέσῃ ἡ σκέπη μας νὰ ῥθῇ νὰ σὲ κυττάξῃ κατὰς κοιμᾶσαι γελαστός μέσα σὲ τόσο φῶς.

Φέγγει τὴ νύχτα ἡ ξαστερά σὺν τοῖς δρόμοις τοῖς μεγάλους μήπως ὁ πλάνος, ποῦ ῥοιπτεῖ, διαβάτης τοὺς εὐρεῖ, ἀλλὰ καλλίτερα ὁδηγεῖ ἕνα καντήλι τάφου ποῦ ὁ σκοτωμένος τᾶναρε καὶ μᾶς ἀκαρτερεῖ.

Θὰ ῥθῇ ὁ Αἰὶτὸς ὅπου γυρᾷ κατὰ τὸ μεσονύχτι τὰ λαβωμένα ἀπλώνοντας ἀπάνω σου φτερά καὶ θὰ γυρᾷ ἀνασασμὸς καὶ θὰ γυρᾷ ἡ μίσος ἀπ' τὸ κορμί σου γιὰ νὰ βγοῦν σὰν ἀντὶ αἵματηρά.

Τὴν ὥρα ποῦ στὸ χῶμα σου φέρονται τὸ Χαίρε οἱ σκλάβοι καὶ μὴ γοῦν ὄρκους τὰ σταθὰ στή γῆς, ἃς σταλαχτὴ σὲ λήκνουν τὸ δάκρυ των νὰ πιῇ ἡ Ψυχὴ τοῦ Γένους, Χάρον φαρμάκι νὰ γενῇ καὶ νὰ σ' ἐγδικηθῇ.

Δὲν εἶσαι ἡχὼ τοῦ κόσμου αὐτοῦ, εἶσαι ἡ καθάρια σάλλα τῶν μακαρίων, ποῦ στὴς σκλαβίας τὸ ἀπόκρυφο σκολεῖ μετὰ τὸ Ψαλτὴρι ἐδέχοντο καὶ τὸ χρυσοῦ στεφάνι τῆς Ὑπερμάχου ἐφίλησαν, καὶ πᾶν στὸ μακελεῖο.

Καλὸ ταξεῖδι! Ἐσπευρε τὸ μῖσος καὶ προσμένει. Κι ἐνῶ βουβὴ σὲ μύρεται σὲ χαίρεται ἡ φυλὴ, ἐδῶ ἀνεβαίνεις, Ὡμορρε, μετὰ τὸ χορὸ τῶν ἡσίων ποῦ κάνουν τόπο νὰ διαβῇς οἱ γέροι Ἀρματωλοί.

Z. A. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΔΕΚΑ ΣΤΙΧΟΙ

«Καλύτερα ὁδηγεῖ ἓνα καντήλι τάφου».

Σὲ κλαίει λαός. Πάντα γλωρὸν νὰ σιεῖται τὸ χοιτῆρι
Στὸν τόπο ποῦ σὲ πλάγιασε τὸ βόλι, ὦ παλληκάρι!
Πανάλαφρος ὁ ἕπνος σου· τοῦ Ἀπρίλη τὰ πουλιὰ
Σὰν τοῦ σπιτιοῦ σου νὰ τ' ἀκούς λογάκια καὶ φιλιά,
Καὶ νὰ σοῦ φτάνουν τοῦ χειμῶνα οἱ καταρράχτες
Σὰν τουφεκιοῦ ἀστραπόβροχτα καὶ σὰν πολέμου κρόχτες.
Πλατεῖα τοῦ ὀνείρου μας ἡ Γῆ καὶ ἀπόμακρη. Καὶ γέρνεις
Εκεῖ καὶ σβεῖς γοργά.

Τερή σιγμὴ. Σὰν πῶς πλατεῖα Τῇ δείχνεις, καὶ Τῇ φέρνεις
Σὰν πῶς κοντὰ

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Εἰς τὸ τεῦχος τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ ρωσικοῦ περιοδικοῦ «Ὁ Ζυγὸς» ὁ κ. Μ. Λυκιαρδόπουλος, γράφων περὶ τῆς *Τρισεύγενης* τοῦ κ. Παλαμά, λέγει γενικῶς περὶ τῆς νεοελληνικῆς δραματικῆς φιλολογίας, ὅτι δὲν ἠδυνήθη ἀκόμη νὰ διαπλάσῃ ἴδιον χαρακτῆρα.

Ὅλα τὰ νέα δράματα, καὶ εἶνε πληθὺς τοιούτων, τραγωδία, κωμωδία, τῶν ὁποίων τὰ πλεῖστα εἶναι ἀσημαντά, εἶναι ἁπλῶς μιμήσεις τῶν ἀρχαίων ἢ τῶν νεωτέρων, ἰδίως τῶν Γάλλων. Εἰς τὸν ὅπου, ὅτι εἶνε ἐθνικὸν ἀποσιωπᾶται καὶ παραμερίζεται ἀπὸ τὰ ξένα, ὅπου ἡ κυριαρχοῦσα γλῶσσα, ἡ καθαρεύουσα, εἶναι ψεύτικη καὶ τεχνητή, ἡ φιλολογία δὲν ἠμποροῦσε νὰ διαφέρει.

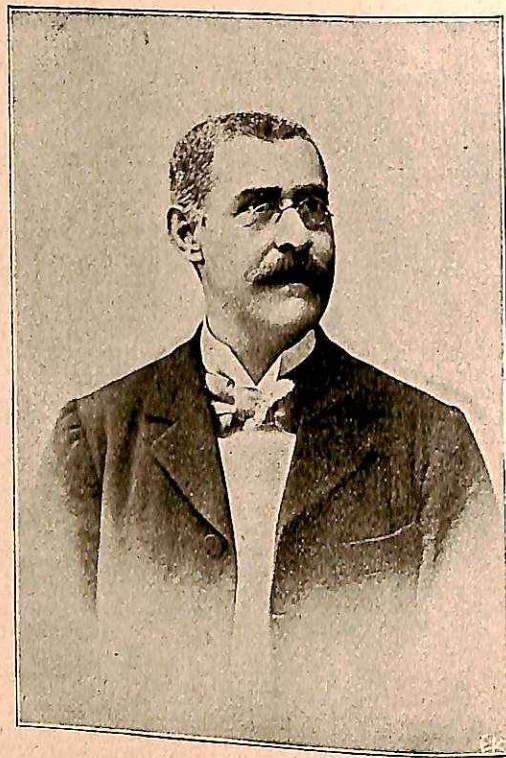
Ἡ ποίησις ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Λυκιαρδόπουλος, ἡλευθερώθη πρώτη ἀπὸ τὰ κατὰ συνήθειαν, ἔπειτα τὸ διήγημα καὶ τελευταῖον ἔρχεται τὸ δράμα. Ἡ νέα Ἑλλὰς ὀφείλει τοῦτο εἰς μικρὸν ὅμιλον νέων, τὸ πλεῖστον ποιητῶν, τῶν ὁποίων διακρίνεται ὡς ἀρχηγὸς τῶν ἰσως ὁ Κωστὴς Παλαμᾶς.

Περὶ τῆς «Τρισεύγενης» λέγει ὅτι ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑπόδειγμα διὰ τὸ νεοελληνικὸν δράμα. Ἰσως ὑπάρχει κάποια ἀπομακρυσμένη ξένη ἐπίδρασις, ἰδίως τοῦ Βορρά, ἀλλ' ἡ *Τρισεύγενη* εἶναι ἓνας κόσμος παρὰ τοῦ Βορρά, κόσμος μετὰ πρᾶγματις, κόσμος ἀνθρώπων εἰς τοὺς ὁποίους «ὁ Θεὸς ἐχώρισε μέγαλο χάρισμα· νὰ μετᾶνε κάποτε καὶ πότε ἀπὸ τῆς Ὀμορφίας τὸ κρασί» ἓνας κόσμος ὅπου ζοῦν Νεράιδες καὶ μετὰ αὐτῶν μισὴ γυναῖκα καὶ μισὴ νεράιδα ἡ *Τρισεύγενη* ἓνας κόσμος ὅπου εἶνε σάν «μιά ἐκκλησιά ἀνοιχτὴ νυχτοήμερα, ποῦ πάντα καίει τὸ λιβάνι τῆς ἀγάπης καὶ τὸ κερί τοῦ πόνου» καὶ ὅπου συγχρόνως ἀλληλοτροφῶνται μετὰ τὸ ψεῦδος ἓνας κόσμος ὅπου ἡ ζωὴ καὶ τὸ παραμῦθι ζοῦν ἀκόμη μαζί, ἀρμονικὰ ἐνωμένα.

ΕΛΛΑΒΑΜΕΝ τὴν ἐπομένην ἐπιστολὴν τοῦ συνεργάτου μας κ. Γ. Ε. Μαυρογιάννη.

Κύριε διευθυντά τῶν «Παναθηναίων».

Πολλὰκις ἀνέγνων περὶ παλαιῶν τῆς Θεομητορὸς εἰκόνων, ἱστορηθεισῶν δὴθεν ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Λουκᾶ. Ἐσχάτως δὲ καὶ ἐν τῇ προτελευταίῳ τεύχει τῶν Παναθηναίων ἀνέγνω ὅσα ἐγράψεν ἐν τῇ εβδομαδιαίῳ *Ἀτλαντὶ* περὶ τῆς σωζομένης ἐν τῇ Μονῇ Σου μελᾶ εἰκόνης τῆς Ὁδηγητρίας, τῆς ἐπιζαλουμένης Ἀθηνιώτισσας, ζωγραφηθείσης καὶ ταύτης ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Λουκᾶ. Ταύτην μάλιστα καταλέγει ὁ γράφων

Σπυρίδων Λάμπρος, πρῶτανις τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

ὡς τρίτην, διότι μία ἄλλη ὑπάρχει ἡ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου καὶ ἑτέρα πάλιν ἡ ἐν Κύπρῳ Παναγία τοῦ Κίκου. Καὶ δὲν εἶνε μόναι αὗται, διότι ἐγὼ ἤκουσα καὶ πολλὰς ἄλλας σωζομένας εἰς ἄλλα μέρη.

Οἱ γράφοντες ὁμοῦ περὶ εἰκόνων τῆς Θεομητορὸς, μέχρις ἡμῶν, πλὴν τοῦ Ἀποστόλου καὶ διασωθεισῶν ἡρενύσαντων καὶ ἐάν ἦτο πρᾶγματι ζωγράφος ὁ Λουκάς, τὸς τὴν καλλίστην ἄμα καὶ φιλοφροσύνην ῥακτιροῖσθαι. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀστέριος ἐν τῇ Προτρεψυχῇ τῶν σωματικῶν λέγει περὶ αὐτοῦ «ὁ πλεὺν τῶν ἡθῶς ὁ Δαμασκηνὸς καὶ ἄλλοι τινὲς λέγουσιν ὅτι ἦτο ζωγράφος. Ὁ μοναχὸς Θεοφάνης μάλιστα ἐποίησε οὕτω ἁπλᾶ τὰ χεῖλη τῶν ἁσέβων τῶν προσκυνοῦντων τὴν εἰκόνα σου τὴν σεπτὴν, τὴν ἱστορηθείσαν ὑπὸ τοῦ Θεοφάνους εὔρε τὴν περὶ τοῦ Ἀποστόλου Λουκᾶ παράδοσιν καὶ ἀκολουθῶν αὐτὴν ἐγράψεν τὸ τροπάριόν του.

Τὸ τροπάριον τοῦτο ψαλλόμενον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις διέδωσε καὶ ἐστήριξεν ἐτι μᾶλλον τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ ἀπόστολος Λουκᾶς ἦτο ζωγράφος, καὶ ὁ ἀποκλειστικὸς ἰσως τῆς Παναγίας, διότι ἄλλη εἰκὼν αὐτοῦ δὲν ἀναπόλεις ἐπιθυμοῦσα νὰ ἔχῃ ἐν κειμήλιον τοιοῦτο. Ἐβάλλεται, εἰς παλαιούς χρόνους, πᾶσαν παλαιὰν καὶ ἄλλαν εἰκόνα, ὡς ἔργον τοῦ Ἀποστόλου.

Ἀλλ' ὅτι ἡ μαρτυρία τοῦ ποιητοῦ Θεοφάνους καὶ ἡ περὶ τούτων Βυζαντινὴν Τέχνην καὶ βυζαντινὸς καλλιτέχνης 1903 σελίς 11, ὑπὸ Γ. Ε. Μαυρογιάννη. Καὶ Novum Testamentum opera ac studio Joannis Gregorii, Σημειώσεων εἰς τὰ Κατὰ Λουκᾶν, ὅπου λέγει αὐτὸν ἱερέων τὴν τέχνην καὶ Ἀντιόχεια τὴν πατρίδα. Oxonii 1703.

θεολόγου δὲν ἔχει ἱστορικὴν ἀξίαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου, θὰ πεισθῶμεν ἐτι μᾶλλον ἐάν ἀνιμνησθῶμεν ὅτι παρ' Ἑβραίοις ἀπηγορεύετο αὐστηρῶς πᾶν ὁμοίωμα τοῦ Θεοῦ, οἱ τιμῶντες δὲ καὶ λατρεύοντες τοιαῦτα ἐθεωροῦντο ἁσέβεις. Τούτου ἕνεκα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρχωσιν Ἑβραῖοι ζωγράφοι, ἀφοῦ ἡ θρησκεία ἦτο ἀμειλίκτως ἐχθρὰ κατὰ τῶν τοιούτων τεχνῶν.

Καθ' ἡμᾶς πᾶσα εἰκὼν τῆς Θεομητορὸς εἶνε ἐπίσης σεβαστή, οὕτε νομίζομεν ὅτι καὶ, ἐάν ἀληθῶς ἱστορηθῇ εἰκὼν τις αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου, εἶνε διὰ τοῦτο ἀξιοτέρα τιμῆς καὶ σεβασμοῦ, πάσης ἄλλης εἰκόνης τῆς Θεοτόκου. Τοιαύτη προτίμησις συγγενεῖ πλεῖστον εἰς εἰδωλολατρείαν, διότι ἡ τιμὴ δὲν ἀποδίδεται εἰς τὸν εἰκονιζόμενον, ἀλλ' εἰς τὴν εἰκόνα, δηλαδή εἰς τὸ ξύλον καὶ τὰ χρώματα ἀπὸ τῶν ὁποίων συγκροτεῖται αὕτη.

Κέρκυρα

Γ. Ε. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

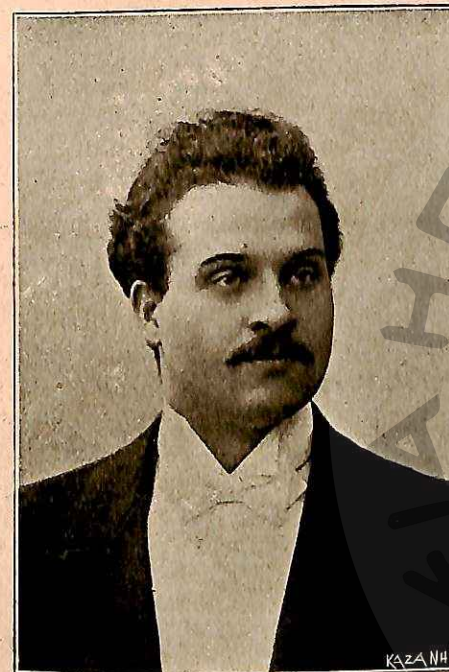
Καὶ πάλιν διὰ τὸ «Ἐκθετο»

Ο συνεργάτης μας κ. Γρηγ. Ξενόπουλος μᾶς ἀπευθύνει τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν, μετὰ τὴν παρὰ κλησιν νὰ δημοσιευθῇ:

Φίλτατε,

Ἡ μεγάλη ἐκτίμησις ποῦ ἔχω εἰς τὸν κ. Ἀργύρη Ἐφταλιώτην, μετ' ἀναγκάζει νὰ ὁμιλήσω καὶ πάλιν περὶ βιβλίου, διὰ τὸ ὁποῖον ἐνόμισα ὅτι εἶχα γράψαι πολλά. Ἀλλ' ὁ κ. Ἐφταλιώτης τὰ εὗρίσκει ὀλίγα, βιαστικὰ καὶ μασσημένα. Καὶ εἰς ἄρθρον περὶ τοῦ «Ἐκθέτου» καὶ τῶν κριτικῶν του, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν εἰς τὸν *Νουμᾶν*, βεβαιώνει ὅτι ποτὲ κρίσις δὲν τὸν ἐλύπησε τόσο, ὅσον ἡ ἰδική μου περὶ τοῦ δράματος τοῦ κ. Φυτίλη.

Εἰμπορὸν νὰ βεβαιώσω, ὅτι πολὺ περισσότερον ἐλύπησεν ἐμὲ ἡ ἐπίκρισις τοῦ κ. Ἐφταλιώτη. Εἶχα τὴν δέαν ὅτι ἡ κριτικὴ μου ἦτο προσεκτικὴ, σαφὴς, δι-

Ὁ νέος καθηγητὴς τοῦ Ὠδείου κ. Βάσενχόβεν.

καία καὶ εἰλικρινής· καὶ εἶχα ἀκόμη τὴν ἀξίωσιν νὰ ἀγνωρίσω τὰ προτερήματα αὐτὰ πρῶτος ὁ κ. Ἐφταλιώτης, ἀκριβῶς διότι καλλίτερον ἀπὸ κάθε ἄλλον ἦτο εἰς θέσιν νὰ εἰσεύρῃ πῶς κρίνω. Φαίνεται ὅμως, ὅτι τώρα ὕστερα ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Βρυκόλακα» καὶ τῆς «Μαζώχτρας» ἀγκάλιασε μετ' ὅλην τὴν δύναμιν τὸ πρόγραμμα τοῦ «Νουμᾶ». Εἶπα καὶ ἄλλοτε ποῖον εἶνε τὸ ὥραϊον αὐτὸ πρόγραμμα: Ἀρκεῖ ἓνα δράμα νὰ εἶνε σὲ τέσσερις πράξεις καὶ τυπωμένον εἰς τὴν «Ἀθήνα» διὰ νὰ εἶνε ἔξοχον ἀν' ὅμως τύχη εἰς «τέσσαρας πράξεις» καὶ εἰς τὰς «Ἀθήνας» τυπωμένον, τότε εἶνε γιὰ τὰ σκουπίδια.

Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἂν ὁ κ. Ἐφταλιώτης ἐδιάβαζε τὸ «Ἐκθετο» πρὸ δέκα ἐτῶν, τότε ἀκριβῶς ποῦ ἐγράφε τὴν ἐνθουσιώδη ἐκείνην κριτικὴν περὶ «Μαργαρίτας Στέφα» μολοντί ἡ ἡθογραφία αὕτη εἶνε γραμμένη εἰς τὴν καθαρεύουσάν. Ποτὲ δὲν θὰ εὐρισκοῦν τὴν τὸλμην, τὸλμην ποῦ δίδει μόνον ὁ φαντασμός τῆς κλίμας, νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ ἔργον τοῦ κ. Φυτίλη ἐγγίζει τὰ σύνορα τῆς Μεγάλης Τέχνης. Οὕτε θὰ τοῦ ἐφαίνετο τόσο παράδοξον καὶ ἀξίον τῶσης λύπης, ἂν ἐγὼ εἶπα διὰ τὸ δράμα αὐτό, ὅτι τοῦ λείπει δημιουργικὴ πνοὴ καὶ καλλιτεχνικὴ δύναμις.

Κατὰ τὸν κ. Ἐφταλιώτην λοιπὸν, τὸ «Ἐκθετο», — ἓνα δραματὰκι πλοκῆς, μετὰ διάλογον ὁ ὁποῖος ἔχει ὅπωςδήποτε τὸ προτέρημα νὰ μὴν εἶνε σχολαστικὸς καὶ φλύαρος, καὶ μετὰ κάποια κοινωνικὴν διδασκαλίαν, συνήθη καὶ τετριμμένην, — ἐγγίζει τὰ σύνορα τῆς Μεγάλης Τέχνης! Ωραῖα! Ἀλλὰ τότε τί θὰ ἐλέγαμεν διὰ τὴν «Τρισεύγενην»; διὰ τὸ «Δακτυλίδι τῆς Μάνας»; διὰ τὸν «Βρυκόλακα»; διὰ τὸν «Βασλικόν»; διὰ τὸν «Κυρούλην»; ... Ἀν τὸ δράμα τοῦ κ. Φυτίλη ἐγγίξῃ τὰ σύνορα τῆς Μεγάλης Τέχνης, τότε βεβαίως τὰ δράματα τοῦ Μάτεσι, τοῦ Παλαμά, τοῦ Ἐφταλιώτη, τοῦ Καμπύση καὶ τοῦ Ψυχάρη εἶνε αὐτόκλημα ἀριστουργήματα, ἀντάξια τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Σαίππερ.

Ὅχι, δὲν εἶνε. Διαφέρουν μόνον ἀπὸ τὸ «Ἐκθετο» διότι αὐτὰ, ποῖο ὀλίγον, ποῖο πολὺ, μαρτυροῦν κάποια δημιουργικὴ πνοὴ καὶ καλλιτεχνικὴ δύναμιν, τὴν ὁποίαν στερεῖται τὸ ἔργον τοῦ κ. Φυτίλη, καὶ ἂς εἶνε γραμμένον εἰς τὴν ἰδίαν γλῶσσαν, καὶ ἂς ἔχῃ ὅλα τὰ προτερήματα ποῦ ὑπέδειξα ἐγὼ, καὶ ὅλα ἰσως τὰ προτερήματα ποῦ ὑπέδειξεν ὁ κ. Ἐφταλιώτης. Τὰ προτερήματα αὐτὰ, σχετικῶς μ' ἐκεῖνα ποῦ ζητοῦμεν, εἶνε μικρὰ καὶ ἀσημαντά. Λεπτομέρεια ἐξωτερικὰ ποῦ δὲν ἐπηρεάζουν οὐσώπως, οἱ κριτικῶς, τὸ σύνολον, τοῦ ἔργου τὴν ψυχὴν. Δὲν αἰσθανόμεθα τὴν μεγάλην ἐκείνην συγκίνησιν, τὸν ἐνθουσιασμόν, τὴν μεταρρώσιν, τὴν ὁποίαν μᾶς χαρίζουν μόνον τὰ ἔργα τῆς τέχνης τὰ ἐμπνευσμένα, τὰ γνήσια, τὰ ἡθικά. Μεταξὺ αὐτῶν ἄλλα εἶνε μεγαλότερα ἄλλα μικρότερα. Τὸ ἔργον τοῦ κ. Φυτίλη δὲν εἶνε οὔτε μεγάλο οὔτε μικρόν. Εἶνε ἀπλούστατα ἔξω τῶν ὁρίων τῆς Τέχνης. Τὰ κυττάζει ἰσως — ἀλλὰ δὲν τὰ ἐγγίζει.

Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς εἶχα τὴν ἰδέαν, ὅτι ἐγράψα πολλά διὰ τὸ δράμα. Ἀλλὰ τὸ ἔκαμα μόνον καὶ μόνον διότι νομίζω, ὅτι χρειάζεται κάποια ἐνθάρρυνσις πρὸς τοὺς καλοὺς ἐργάτας, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τοῦλάχιστον τὴν δύναμιν νὰ ξεφεύγουν τὰς ἀλύσεις τοῦ σχολαστικισμοῦ. Ὁ ἀγαθὸς φίλος μου κ. Ἐφταλιώτης παρεξήγησε τὴν ἀγαλλίαν τὴν ὁποίαν ἠσθάνθη δι' αὐτό, καὶ τὴν ἐνόμισε συγκίνησιν καλλιτεχνικὴν. Εἰς ἁπλῶς ἐξεχώρισα τὸ βιβλίον τοῦ κ. Φυτίλη ἀπὸ τῶν καὶ τῶν ποῦ λαμβάνω καθημερινῶς καὶ ἐγράψα. Τὸ ὅτι τὸ ἐξεχώρισα, καὶ τὸ ὅτι ἐγράψα, ἦτο ἡδὴ ἀρκετόν. Ἀλλὰ νὰ ποῦ ὁ κ. Ἐφταλιώτης μοῦ τὰ χαλνᾷ. Ἰσχυρίζομαι ὅτι ἀδίκιστα ἐν ἀριστουργήματι μετὰ καμνὴ νὰ εἶπω καθαρώτερα καὶ ἐντονότερα ἀπὸ τὴν ἄλλην φορὰν, ὅτι δὲν εἶνε ἀριστοῦργημα. Καὶ νὰ κατηγορήσω ἐν βιβλίον, ἀρνούμενος

λειάδες και ρηγάδες και βασιλόπουλα. — 'Αρχαίοι θεοί και ήρωες. — Θησαυροί και 'Αράπηδες. — Θάνατος, Κάτω Κόσμος, Χάρος κλπ. — λέγει :

Μετέφερα δλίγα εκ των κεφαλαίων του βιβλίου, διά να δείξω ποίος κόσμος έξυπνός δι' αυτού. Δεν είμεθα βέβαια προητοιμασμένοι όλοι διά να υποδεχθώμεν το άναδυόμενον από τα χείλη του λαού θεϊον αυτό συγκρότημα της νεοελληνικής μυθολογίας. Οί ήρωες, οί θεοί και οί μάγοι του νέου ελληνισμού θά μάς πλησιάζουν φοβισμένοι έντός των ώραίων σαβάνων των, φοβισμένοι πρό των ελλήνων καλαμαράδων οί όποιοι ζητούν να τους ώθήσουν πάλιν εις τους τάφους και εις το σκότος. Διότι ό πόλεμος κατά της δημόδους γλώσσας, όπως τον κατήντησαν οί προκομμένοι άθληται της καθαρευούσης, είνε πόλεμος γενικός κατά της ελληνικής ζωής.

Τό είνε της 'Ελλάδος. Όπως έρευνάται ό Όμηρος εις την Εύρώπην, έρευνάται και τό δημοτικόν μας τραγούδι. Όπως έβγῆκαν άλλοτε οί μεγάλοι Όλλανδοί σχολιασταί, σήμεραν προχωρεί και διαρκώς πυκνούνται ή φάλαγγ των Ευρωπαίων εκείνων, οί όποιοι έρευνούν τας παροιμίας μας, τὰ τραγούδια μας, τας παραδόσεις μας τας σημερινάς, την γλώσσάν μας την σημερινήν. Ξέναι Ακαδημαίαι βραβεύουν τας δημοτικάς μελέτας του κ. Πολίτου, Γερμανοί και Γάλλοι και 'Ιταλοί κρίνουν ένθουσιωδώς τας Παροιμίας του, παγκοσμία πνευματική κίνησις γεννάται περί την νέαν 'Ελλάδα. Μόνον ήμείς οί 'Ελληνες άνθιστάμεθα εις αυτό τό ρεύμα.

Ό κομικός, ό όλως καλαμαράδικος τρόπος με τον όποιον έχειρίσθημεν τό ζήτημα της γλώσσας ήμείς οί σοφολογιώτατοι δημοσιογράφοι ό πόλεμος εκείνος που έγεινεν εις τό ζήτημα της «Ορεδτείας», αυτό αποδεικνύει. Αποδεικνύει δηλαδή ότι δεν έκτυπήσαμεν μόνον τὰ στραβά σημεία των δημοτικιστών, πράγμα που θά ήτο άρεκτά λογικόν άλλ έχύθημεν καθ' όλης της δημοτικής μας ζωής, της υπάρξεώς μας, του έθνισμού μας, διά να την πνίξωμεν. Διά να πνίξωμεν τό σήμεραν της 'Ελλάδος!

ΟΔΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ό κ. Γεώργιος Δουβουνιώτης έδώρησε εις την 'Εθνικήν Βιβλιοθήκην όλα τὰ οικογενειακά του έγγραφα, πολλής ιστορικής αξίας.

Από της 27 'Οκτωβρίου ήρχισε να λειτουργή διά τό κοινόν, τό άναγνωστήριον της 'Εθνικής Βιβλιοθήκης κατά τας έσπερινάς ώρας μέχρι της δεκάτης.

Η Βαυαρία είνε τό μόνον κράτος όπου κατά την άφίξιν κάθε άμαξοστοιχίας εις τον κεντρικόν σταθμόν, αί άμαξαι απολυμαίνονται πριν άρχίσουν νέον ταξίδι.

Ό Δ' Άννούτσιο, άποσυρμένος εις την έξοχικήν έπαυλίν του Μαρίνα της Πίζας, παρά τας έκβολάς του Άρνου, γράφει ένα δράμα σύγχρονον και μίαν τραγωδίαν εις τέσσαρας πράξεις, εις την όποίαν άναξή ή μεσαιωνική Περούγια.

Ό νορβηγός ποιητής Πέρ Σίλβε ηύτοκτόνησε εις την Χριστιανίαν. Τό κράτος του παρείχε σύνταξιν, την όποιαν έξαρνα διόκοψε. Λέγεται ότι ή άρραγή της αυτοκτονίας ήτον αυτή. Ό Πέρ Σίλβε ήτον ένας από τους πρωτεργάτας της αναγεννήσεως της δημοτικής γλώσσας.

Ό Νοβέλλι είχε θριαμβευτικήν ύποδοχήν εις τό Βογένοσ - 'Αύρες, όπου έδωσε σειράν παραστάσεων.

NEA BIBLIA

ΠΡΩΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΝ. — 'Αθήναι 1904 τυπογραφείον «'Εστία» σ. 16ον σελ. 300 δρ. 6. — Τό τεύχος τουτο περιέχει τὰ γενόμενα κατά τό 1ον 'Ελληνικόν 'Εκπαιδευτικόν Συνέδριον τό συνελθόν των παρελθόντα. 'Απρίλιον έν 'Αθήναις. Τό πρώτον μέρος περιλαμβάνει τας προς όργανωσιν εργασίας της Διευθυνούσης 'Επιτροπής, τό δεύτερον τὰ Πρακτικά των συνεδριάσεων των διαφόρων Τμημάτων και της 'Ολομελείας του Συνεδρίου, και τό τρίτον τὰ άφορώντα εις την Σχολικήν 'Εκθεσίον. Τό τεύχος παρέχεται δωρεάν εις τὰ μέλη του Συνεδρίου, τὰ όποια παρακαλούνται να ζητήσωσιν αυτό παρά του Γραφείου της Διευθύνσεως της 'Επιτροπής, όδός 'Ακαδημίας 42. Κατάστημα του Συλλόγου 'Οφελίων βιβλίων αυτοπροσώπως ή δι' αντιπροσώπου έχοντος έγγραφον έντολήν.

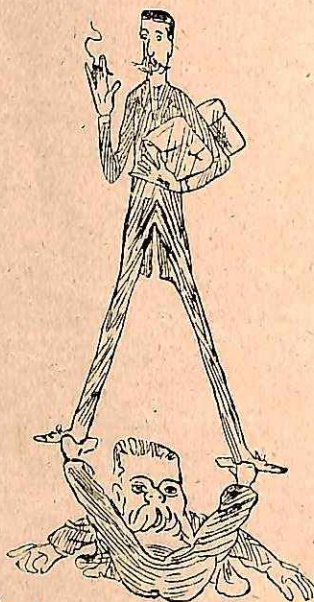
ΤΑ ΜΕΤΑΛΛΕΙΑ υπό Ι. Π. Δοανίδου. — Σύλλογος προς διάδοσιν όφελίμων βιβλίων. — 'Αθήναι 1904, τυπογραφείον Ραφτάνη—Παπαγεωργίου σ. 16ον σελ. 98, δρ. 0,40.

Ό κ. Δοανίδης προτάσσει δλίγας σελίδας άναγομένης εις την γεωλογίαν και την ορυκτολογίαν και κατόπιν έξετάζει ιστορικώς τό θέμα του από της άνακάλυψεως των μεταλλείων περιγράφει τον τρόπον της εκμεταλλεύσεως και καταλήγει ειδικώς εις τας εργασίας του Λαυρίου των όποιων είνε χημικός.

ΛΕΞΙΚΟΝ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ. φυλλάδιον 22, από της λέξεως Νεοχώριον μέχρι του Όμογενής. 'Επίσης άποψις της Νάξου και σχετικά άρθρα. 'Εκδόται Μπέν και Μπάρτ. 'Αθήναι.

ΜΕΡΙΣΜΑΤΟΣΗΜΟΝ ΜΕΤΟΧΩΝ υπό Γ. Φιλαρέτου άναδημοσίευσιν έν της 'Εφημερίδος της ελληνικής και γαλλικής νομολογίας. 'Αθήναι 1904.

Η ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ ΕΚ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ «ΤΟ ΑΣΤΥ»

Μόνον αν διατηρηθῇ αυτή ή ισορροπία, δεν θά διαλυθῇ ή Βουλῇ! — Γελοιογραφία Ο. Άννίνου.

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΝ ΝΕΥΡΙΚΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ

EN PATHSIOIS

MAISON DE SANTE

Σ. Γ. ΒΛΑΒΙΑΝΟΥ 'Ιατρού Νευρολόγου και Φρενολόγου.

Ίδρυται εις μαγευτικήν θέσιν των οδοδρόσων Πατησίων, του όραιότατου τούτου και υγιεινοτάτου προαστείου των 'Αθηνών, έν τέταρτον μόλις απέχοντος αυτών και συγκοινωνούντος δι' όλων των μέσων της συγκοινωνίας, περιβάλλεται δε υπό άπείρων μυροβόλων κήπων και ίδιον κέκτηται κήπον, ως και άφθονον και διαυγέστατον ύδωρ.

Έν τη Κλινική ταύτη νοσηλεύονται όξεία και χρόνια νοσήματα Νευρικά και Έγκεφαλικά. Μολυσματικά δε και επικίνδυνα έγκεφαλικά δεν είσι δεκτά

Προς θεραπείαν των ασθενών εφαρμόζονται όλαι αί θεραπευτικαί μέθοδοι μεταξύ των όποιων ή Ψυχοθεραπεία, ή Ηλεκτροθεραπεία, ή Υδροθεραπεία, ή Ανατριψιθεραπεία (Massage), ή Μουσικοθεραπεία, ή 'Ιατρική Γυμναστική, ή διά κατακλίσεως (alitement) και άπομονώσεως (isolement) θεραπεία, ή δι' Υπνωτισμού και υποβολής έν έργηγόρσει (suggestion à l'état de veille), αί ένέσεις όρσων (όρροθεραπεία) και λοιπών φαρμάκων κλπ. κλπ.

Πάσαι αὐται αἱ θεραπευτικαί μέθοδοι εφαρμόζονται αναλόγως του νοσήματος και των ένδείξεων. Νοσοκομειακή ύπηρεσία πλήρης: οί νοσοκόμοι εκ των ειδικήν μόρφωσιν λαβόντων και πεπειραμένοι περί την νοσηλείαν τοιούτων άρρώστων.

Κλίνει από δέκα δραχμών και άνω δι' ήμέρας, αναλόγως του δωματίου, του προσωπικού όπερ άπασχολείται, της θεραπείας, της τροφής και των 'Ιατρικών επισκέψεων

Η Κλινική συνδέεται διά τηλεφώνου με την οικίαν και τό γραφείον του Διευθυντού. 'Αρ.τηλφ 314

Οί βουλόμενοι να εισέλθωμεν ή να εισαγάγωσι τους άρρώστους των δέον ν' άπευθυνθώσιν εις τό Γραφείον του 'Ιατρού έν τη οικία του 16 — Οδός Ζήνωνος — 16. Ένθα δέχεται τους πύσχοντας εκ

ΝΕΥΡΙΚΩΝ ή ΦΡΕΝΙΚΩΝ

καθ' εκάστην 8-10 π. μ. και 4-6 μ. μ. πλην της Κυριακής. — 'Αριθ. τηλεφώνου 200.

“ΑΤΛΑΣ,, ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΣ

Εφημερίς περιοδικον, βιβλίον

Διευθυντής και ιδιοκτήτης ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

ΑΘΗΝΑΙ — 139 ΟΔΟΣ ΑΙΟΛΟΥ 139

“Οπου και τὰ Γραφεία του “Χρόνου”

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

‘Αθήνας και Πειραιά έτήσια Δρ. 5. — έξάμηνιο Δρ. 2.50

Επαρχίας μόνον έτήσια 7. —

Εξωτερικόν 8. — φρ. χρ. 8. —

Αἱ διαφημίσεις υπάγονται εις ιδιαιτέρας συμφωνίας. Έξ όλων των περιοδικών ο “ΑΤΛΑΣ” εγκαινιάζει ιδιαιτερον και όλως πρωτότυπον σύστημα διαφημίσεων ικανοποιούν όλας τας απαιτήσεις.

“ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ,,

Εθνικόν όργανον των άπανταχού ‘Ελλήνων.

Ίδρύθη τῷ 1901 διὰ μετοχῶν υπό 'Αντ. Σπηλιωτοπούλου διευθυντοῦ καὶ Θάνου Τζαβέλλα ἀρχισυντάκτου. Παρακολουθεῖ τὰ ἐθνικὰ πράγματα ἐκ τοῦ σύνεργου, ἔχει συνεργάτας τοὺς πατριωτικωτέρους καλὰ μους ἐν οἷς τοὺς τῶν κ. Καζάζη, Καρολίδου κλπ. σὺνδεμῖα τῶν ἐν Ἑλλάδι πολιτικῶν μερίδων ἀνέχει, καὶ ἔχει γενικὴν κυκλοφορίαν ἐν ὅλῳ τῷ ἔξῳ Ἑλληνισμῷ.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησίαν: ἐν τῷ Ἑσωτερικῷ δρχ. 25. ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ φρ. 25.

‘Απευθυντέον διὰ πάσαν αἰτησίαν: Διεύθυνσιν εφημερίδος “Τὸ Κράτος”

‘Αθήνας

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ 30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1904

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ		30 Σεπτεμβρίου 1904	31 Αυγούστου 1904
Ταμείον	Είς μεταλλικόν	Δρ. 2.020.370 14	1.922.252.90
	τραπεζικά γραμμάτια	196.715.—	73.515.—
	Ιονική Τραπεζή	1.881.593.—	2.020.578.—
	διδράχμα και μονόδραγμα	20.996.057.69	19.813.343 25
Εξωτερικοί λ/μοί	Αντίτιμον μεταλλικού εἰς τὸ ἐξωτερικόν	19.539.458 09	19.681.402.09
	Προϊόν ἐκδοθ. Ἐθν. Δανείου εἰς χρυσόν	68.778.575.42	68.778.575.42
Δάνειον πρὸς τὴν Ἑλλήν. Κυβέρνησιν ἐπ' ἀναγκ. κυκλοφορίας	τραπεζικῶν γραμματίων	12.000.000.	12.000.000.—
	διδράχμων καὶ μονοδράχμων		
	Εἰς χρυσόν	Δρ. 23.767.036.80	52.902.036.80
Ὁμολογιαὶ Ἐθνικῶν Δανείων	» τραπεζ. γραμμάτια	29.135.000	21.119.669 95
Προεξοφλήσεις		20.908.798 28	2.728.747.21
Καθυστερήσεις προεξοφλήσεων		2.785.967.31	12.842.651.18
Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λ/μοὶ ἐπ' ἐνεχύρῳ χρηματογράφων		13.347.362.78	1.168.965.20
Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρῳ ἐμπορευμάτων		1.927.543.30	4.133.151.31
Δάνειον πρὸς τὴν Σταθιδικὴν Τράπεζαν ἐπ' ἐγγυήσει τοῦ Κράτους		3.954.371.94	52.312.927 09
Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λογαριασμοὶ ἐπὶ ὑποθήκῃ		54.092.693.81	42.004.415.97
Δάνεια εἰς δῆμους, λιμένας, καὶ λοιπὰ νομικὰ πρόσωπα		41.356.713.45	12.026.285.—
Χορηγήσεις εἰς γεωργοκτηματίας		11.124.290 95	4.499.586.48
Καθυστερ. χορηγήσεων εἰς γεωργοκτηματίας καὶ γραμμ. Προνομ. Τραπεζ. Ἡπειροθεσσαλίας		4.718.947.04	4.179.427.25
Μετοχαὶ εἰς ἐγγυήσιον Ἑταιρίας		4.005.364.75	1.500.000.—
Συμμετοχὴ εἰς Τράπεζαν Κρήτης		1.500.000.—	77.661.87
Τοκομερίδια ἐν γένει			8.459.432.72
Καταστήματα Τραπεζῆς καὶ κτήματα ἐξ ἀναγκαστικῶν ἐκποιήσεων		8.440.024.50	2.870.368.15
Ἀπαιτήσεις ἐπισφαλεῖς		2.853.664.34	1.622.416.44
Ἐξόδα ἐγκαταστάσεως (ἰδίως δαπάνη κατασκευῆς τραπεζικῶν γραμματίων)		1.731.083.34	1.195.197.01
Λογαριασμοὶ τρίτων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ		4.436.016.81	47.034.20
Διεθνὴς Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ (λ/σμός ὑπηρεσίας Ἐθνικοῦ δανείου εἰς χρυσόν)		1.440.20	1.792.000.—
Λογαριασμοὶ ἐξαγορᾶς συμμετοχῆς Κυβερνήσεως εἰς κέρδη ἐκ τραπεζικῶν γραμματίων		1.792.000.—	1.360.000.—
Ἐξαγορὰ προνομίου Προνομ. Τραπεζῆς Ἡπειροθεσσαλίας		1.360.000.—	550.000.—
Προμήθεια τροπῆς λαχειοφόρου δανείου (εἰς τραπεζικά γραμμάτια)		550.000.—	404.278.83
Διάφορα		404.278.83	1.444.967.53
	Δρ.	359.604.367.77	355.131.608.02
ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ		30 Σεπτεμβρίου 1904	31 Αυγούστου 1904
Μετοχικὸν Κεφάλαιον	Δρ.	20.000.000.—	20.000.000.—
Αποθεματικὰ Κεφάλαια	»	13.500.000.—	13.500.000.—
Τραπεζικά γραμμάτια ἐν κυκλοφορίᾳ:	Δρ.	68.778.575.42	60.396.368.15
I. διὰ λ/σμών τῆς Κυβερνήσεως	»	60.396.368.15	129.174.943.57
II. » » Τραπεζῆς	»		12.000.000.—
Κερματικά γραμμάτια διδράχμα καὶ μονόδραγμα	»	12.000.000.—	3.524.097.51
Καταθέσεις ἀνευ τόκου εἰς μεταλλικόν	»	3.524.097.51	12.667.505.01
Καταθέσεις ἀνευ τόκου	»	12.667.505.01	1.037.997 02
Ἐπιταγαὶ πληρωτέαι	»	1.037.997 02	351.584.07
Μερίσματα πληρωτέα	»	351.584.07	283.749.94
Καταθέσεις Δημοσίου διὰ χορηγήσεως δανείων κατὰ τὸν ΒΦΜ νόμον.	»	283.749.94	2.944.886.89
Διεθνὴς Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ. Δ/σμός καταθ. Εἰς χρυσόν	Δρ.	520.069 85	321.451.80
ἐκ Δημοσ. υπεργῶν προσόδων	»	2.424.817 04	733.111.86
» τραπεζ. γραμμ.	»		5.986.73
Υπηρεσία Ἐθνικῶν δανείων εἰς τραπεζικά γραμμάτια	»		19.539.458.09
Καταθέσεις Δημοσίου εἰς χρυσόν	»		26.552 44
Καταθέσεις Δημοσίου ἐπὶ τόκῳ εἰς τραπεζικά γραμμάτια	»		5.542.880.15
Καταθέσεις Δημοσίου ἐπὶ τόκῳ εἰς τραπεζικά γραμμάτια	»		69.305.307.84
Ἐντοκος καταθέσεις Δημοσίου εἰς χρυσόν διὰ τὴν κατασχ. Σιδ. Πειραιῶς-Δεμερλῆ-Συνόρων	»		46.562.670.—
» τραπεζ. γραμμ.	»		1.261.816
Καταθέσεις Δημοσίου εἰς τραπεζικά γραμμάτια κατὰ τὸν νόμον ΒΦΕ	»		3.544.787.27
Καταθέσεις ἐπὶ τόκῳ	»		1.822.901.77
Λαχειοφόρον δάνειον Τραπεζῆς	»		12.660.782.78
Υπηρεσία λαχειοφόρου δανείου Τραπεζῆς	»		2.791.897.03
Καταθέσεις Ταμιευτηρίου	»		
Συμμετοχὴ τῶν Τραπεζῶν Ἰονικῆς καὶ Ἀθηνῶν εἰς δάν. Σταθ. Τραπεζῆς	»		
Διάφοροι λογαριασμοὶ	»		
Διάφορα	»		
	Δρ.	359.604.367.77	355.131.608.02

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 7 Ὀκτωβρίου 1904

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Λογιστηρίου
Π. Α. ΚΟΥΤΣΑΛΕΞΗΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΥΓΙΕΙΑΣ

Ἐκδίδεται δις τοῦ μηνὸς ἐν Ἀθήναις.

Ἦρξεν ἀπὸ 1 Ἀπριλίου 1903,
καὶ διατρέχει τὸ Β' ἔτος.

Ἐκλαίκευε τὰς χρήσιμους διὰ πάντα ἄνθρωπον καὶ οἰκογένειαν ἐπιστημονικὰς γνώσεις Ὑγιεινῆς. Ἀπλοποιεῖ τὰ πορίσματα τῆς ἐπιστήμης ἐπὶ τῶν κλάδων τῆς Δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς, τῆς επαγγελματικῆς καὶ διαιτητικῆς, τῆς παιδικῆς καὶ γυναικείας ὑγιεινῆς, καὶ διδάσκει τὰ προφυλακτικὰ μέτρα ἀπὸ νοσημάτων, ἐπιδημιῶν καὶ αἰφνιδίων ἀτυχημάτων ἐνὶ λόγῳ διδάσκει τὴν τέχνην τοῦ νὰ ζῇ τις ὑγιὴς μέτρι βαθεῖα γήρατος καὶ νὰ μὴ ἀσθενῇ ποτέ.

Διευθυντὴς καὶ ἰδιοκτήτης Ἀλέξ. Γ. Γεωργιάδης ἱατρὸς ὁδὸς Νεοφύτου Μεταξὰ 5.

Συνδρομὴ ἑτήσια προπληρωτέα δρ. 6 (καὶ διὰ τὸ ἐξωτερικὸν φρ. γρ. 6).

Ζητεῖτε διόκληρον τὴν σειρὰν ἐξ ἀρχῆς.

ΝΕΟ ΕΛΛΗΝΟΜΗΝΕΩΝ

Τριμηνιαῖον περιοδικὸν σύγγραμμα
ἱστορικὸν καὶ φιλολογικὸν

ΣΠΥΡ. Π. ΔΑΜΠΡΟΥ

Ἑτήσια συνδρομὴ ἐσωτερικοῦ Δρ. 16. — Ἐξωτερικοῦ φρ. γρ. 15.

Διεύθυνσις: Ὁδὸς Μαυροκορδαίου 10.

ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Ὁργανον τῆς Ἑταιρείας τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐκαστον τεύχος ἀποτελεῖται ἐκ 5 τυπογραφικῶν φύλλων 8ου σχήματος.

Διὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀναλύονται καὶ συζητοῦνται ἐν ἄρθροις εἰδικῶν δημοσιολόγων ἅπαντα τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν ζητήματα, ὡς καὶ πᾶν δημοσίευμα ἐθνικῆς ὑποθέσεως.

Συνδρομὴ: Ἐσωτερικοῦ Δραχμαὶ 8 Ἐξωτερικοῦ Φράγκα 8.

Τὰ μέλη τῆς Ἑταιρείας, καταβάλλοντα τὴν ἐτήσιαν αὐτῶν συνδρομὴν πληρόνουσι τὸ ἥμισυ τῆς συνδρομῆς. Πᾶσα αἴτησις ἀπευθυντέον:

Κον Πρόεδρον τῆς Ἑταιρείας τοῦ Ἑλληνισμοῦ Εἰς Ἀθήνας

ΕΥΛΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΚΑΙ

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΕΔ. ΚΑΖΑΝΗ

Ο ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ ΙΑΤΡΟΣ Κ.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΝΕΛΛΗ

Ἰατρὸς τοῦ ἐν τῷ Δημοτικῷ Νοσοκομείῳ ἢ Ἑλπίδος
κλινικοῦ παρατηρηματοῦ τῶν φυματιώσεων.

δέχεται τοὺς ἐκ στηθικῶν νοσημάτων (βρογχικῶν, πνευμονικῶν καὶ καρδιακῶν) πάσχοντας κατ' ἐκάστην, ὥρα 3-5 μ. μ. ἐν τῷ οἴκῳ του, ὁδὸς Πινακωτῶν, 24.

“ΑΤΛΑΝΤΙΣ”

Ἑλληνικὴ Ἐφημερίς Ἰδρυθεῖσα τῷ 1894,
Ἐκδιδόμενη δις τῆς ἐβδομάδος ἐν Νέα-Υόρκῃ.

Ἑτήσια Συνδρομὴ Φράγκα Χρ. 15.

THE “ATLANTIS”, 2 Stone St. NEW-YORK, U. S. A.

ΕΙΣ ΟΛΟΥΣ ΠΡΟΣΙΤΑ ΤΑ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ»,

Θέλοντες νὰ καταστήσωμεν τὰ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ» προσιτὰ εἰς ὅλους δεχόμεθα καὶ συνδρομητὰς πληρόνοντας κατὰ δόσεις. Μὲ τὴν εὐκολίαν αὐτὴν τῆς πληρωμῆς τὰ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ» καθίστανται τὸ περιοδικὸν παντὸς Ἑλλήνος, πλούσιον καὶ εἰς ὕλην καὶ εἰς εἰκόνας.

Ἡ ἑτησία συνδρομὴ Δρ. - Φρ. 25 θὰ πληρώνεται οὕτω: Δρ. 5 κατὰ τὴν ἐγγράφην, δρ. 5 μετὰ 2 μῆνας, καὶ οὕτω καθεξῆς. Μὲ τὴν 5ῃν δόσιν, ἥτοι κατὰ τὸ τέλος τοῦ 8ου μηνὸς ἀπὸ τῆς ἐγγραφῆς, ὁλόκληρος ἡ συνδρομὴ θὰ εἶναι πληρωμένη, καὶ ὁ συνδρομητὴς θὰ λαμβάνῃ ἀκόμη ἐπὶ 4 μῆνας τὸ περιοδικόν.

Αἱ πληρωμαὶ ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας καὶ τὸ ἐξωτερικὸν θὰ γίνονται διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς ἢ διὰ χαρτονομίσματος ἐντὸς συστημένης ἐπιστολῆς.

Ὁ Διευθυντὴς
ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ Κ. Κ. ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΑΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΥΣ

Ἡ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΙΣ τῶν ἐπικαίρων γεγονότων τοῦ δεκαπενθημέρου θ' ἀποτελέσῃ εἰς τὸ ἐξῆς ζωντανὴν καὶ ἐπαγωγὸν σελίδα τῶν «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ». Ἐκτὸς τῶν φωτογραφιῶν τὰς ὁποίας θὰ φροντίζωμεν νὰ ἔχωμεν δι' εἰδικῆς ὑπηρεσίας, ΑΠΟΤΕΙΝΟΜΕΘΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΑΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΥΣ.

Ἐκ τῶν ἀποστελλομένων φωτογραφιῶν θὰ ἐκλέγονται αἱ καλλίτεραι ὑπὸ ἔποψιν καλλιτεχνικὴν καὶ ὑπὸ ἔποψιν ἐκτελέσεως, καὶ θὰ δημοσιεύωνται εἰς τὰ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ». Κάθε φωτογραφία θὰ δημοσιεύεται μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἀποστέλλοντος ἢ τὸ ψευδώνυμόν του.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες νὰ σημειῶνουν εἰς τὸ ὀπισθεν μέρος, τί παριστᾷ ἡ φωτογραφία.

Κατὰ τριμηνίαν θὰ δίδονται εἰς τὰς καλλιτέρας φωτογραφίας ΤΡΙΑ ΒΡΑΒΕΙΑ μὲ ΤΡΙΑ ΔΩΡΑ τὰ ὁποῖα θὰ ὀρίζονται ἐκάστοτε.

Ἡ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

Τὰ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ» πωλοῦνται ἐν Πειραιεὶ εἰς τὸ χαρτοπωλεῖον Ἡλιάδου καὶ Σώμου, Λεωφόρος Ἐωκράτους 42.

Τύποις Π. Α. Σακελλαρίου ἐν Ἀθήναις